

ÉVES JELENTÉS 2008

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK ÁLLAMI FELÜGYELETE

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének kiadványa

1013 Budapest, Krisztina krt. 39.

Telefon: 489-9100

Fax: 489-9102

Internet: www.pszaf.hu

© Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

Minden jog fenntartva

ISSN 1587-8481

ÉVES JELENTÉS 2008

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK ÁLLAMI FELÜGYELETE

Sok szempontból is rendkívül nehéz év áll mögöttünk. Megpróbáltatások érték a gazdaságot, a pénzügyi szektort, a fogyasztókat és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét is.

Az észak-amerikai jelzálogpiaci válságot követő értékpapírosítási, majd az ebből kialakuló általános bankválság 2008-ra kiteljesedett, és áttért a reálgazdaságra is, melynek következtében minden bizonnyal az elmúlt nyolc évtized legsúlyosabb recessziójával kell számolnunk. Habár a válság számottevően érintette hazánk pénzügyi szektorát is, minden szereplő folyamatosan megőrizte stabilitását. Szemben tehát az USA és az európai országok túlnyomó többségével, ahol pénzügyi intézmények súlyos válságba kerültek, a magyarországiak mindvégig szilárdak, stabil tőkehelyzetűek maradtak; egyetlen esetben sem fordult elő, hogy egy pénzintézetet kényszerből kellett volna feltőkésíteni, illetve felszámolni. Hiszem és tudom, hogy ebben a felügyeletnek is tevékeny része volt.

A válság közvetlen következményein túlmenően is számos nehézséggel kellett a Felügyeletnek szembenéznie. A tavalyi év talán legnagyobb publicitást kapó felügyeleti tevékenysége volt, hogy április 3-i határozatunkkal elutasítottuk a MÁV ÁBE pénzügyi tervét, a termékei terjesztését felfüggesztettük, néhány nappal később pedig felügyeleti biztosokat kényszerültünk kirendelni, végül (mivel az állomány-átruházás sikertelen maradt) augusztus 15-i hatállyal az engedélyét visszavontuk. A rendelkezésre álló időn belül az egyesületi tagok, néhány egyedi esetet kivéve, átkötöttek. Az ügy – amelynek súlyos kimenetele nem függetleníthető a bűncselekmény árnyékától – során tett intézkedéseink szakmai felülvizsgálatát elvégeztük, tanulságait levontuk, tapasztalatait hasznosítottuk, illetve számos esetben személyes felelősség tisztázására került sor.

A válság közvetett hatására november 7-én tíz forgalmazási napra fel kellett függesztenünk a nyílt végű ingatlan befektetési alapok forgalmazását. Bár döntésünket – véleményem szerint – sok és sokszor megalapozatlan kritika érte, az intézkedés szakmailag helyes volt, és az idő igazolta is azt. A Felügyelet sikeresen hártotta el, hogy akár egyetlen alap is csődbe jusson, és így kezelhetetlen, a befektetések széles körét érintő lavina induljon el.

A pénzügyi-gazdasági válság, a piaci turbulencia mindig felerősíti a piaci szabályok és szabványok megsértésének lehetőségét. Az elmúlt év, különösen annak második fele sok piacfelügyeleti anomália kezelését követelte meg a Felügyelettől. Bár a határozatunk már idén márciusban született, mégis a tavalyi év eseményeihez tartozik, hogy az októberi

piaci események vizsgálata során, az akkor kötött ügyletek következtében előbb az HSBC Bank plc-t 80 millió forint, majd a Soros Fund management LLC-t 489 millió forint bírság megfizetésére köteleztük piacbefolyásolás miatt.

A felügyeleti tevékenység jellegéből adódik, és így természetes is, hogy a sikerek általában csöndesek, míg az esetleges botlások sokszor jelentős visszhangot kapnak. Mindazonáltal semmiképpen sem szeretném, ha a közelmúlt zajos vitái elhomályosítanák a vitathatatlanul elért jelentős eredményeket. Az elmúlt évben a Felügyelet eredményesen őrködött a magyar pénzügyi piac biztonságos működésén, miközben az Európai Unió felügyeleti közösségének megbecsült tagjaként is elismeretek bennünket. Őszintén büszke vagyok közös sikereinkre, és vallom, hogy hibáinkból mindnyájan tanultunk. Nagyra értékelem és köszönöm kollégáim áldozatkész munkáját, szakmai elkötelezettségét!

Budapest, 2009. június

Farkas István
a Felügyeleti Tanács elnöke

A PÉNZÜGYI SZERVEZETEK ÁLLAMI FELÜGYELETÉNEK VEZETŐI

MIKLÓS GÁBOR

a Felügyeleti Tanács tagja

FARKAS ISTVÁN

a Felügyeleti Tanács
elnöke

DR. KIRÁLY LÁSZLÓ GYÖRGY

a Felügyeleti Tanács tagja

NÁRAY LÁSZLÓ

a Felügyeleti Tanács tagja

DR. ASZTALOS LÁSZLÓ GYÖRGY

a Felügyeleti Tanács tagja

ERDŐS MIHÁLY

főigazgató-helyettes

VARGA CSABA

főigazgató

DR. SCHIFFER PÉTER

főigazgató-helyettes

ELŐSZÓ	5
KOCKÁZATI KÖRKÉP.....	11
<i>Makrogazdasági környezet</i>	11
Globális helyzetkép: pénzügyi és reálgazdasági válság, erősödő kormányzati intervenció	11
Európa helyzete: mély recesszió, rövid távon bizonytalan kilátásokkal	13
Közép-Kelet-Európa: emelkedő kockázati felárak, magas stabilitási kockázat.....	13
Magyarországi feltételek: keresleti, jövedelmi és munkaerő-piaci sokk.....	15
<i>A pénzügyi szektor fő kockázatai</i>	18
Hitelkockázat: szaporodó nemteljesítés itthon és a KKE-régióban	20
Likviditási kockázat: kivételesen kedvezőtlen környezet, belső gyengeségek	21
Piaci kockázat: folytatódó magas volatilitás, bizonytalan trendkockázatok	23
Jövedelmezőség: kritikus tényező, többszörös nyomás alatt.....	25
Tőkeellátottság: többszörös védővonal szükséges.....	26
Működési kockázatok: felértékelődik a tisztességes piaci magatartás.....	27
Stratégiai kockázat: óvatosság és konzisztencia.....	28
<i>A pénzügyi közvetítés fő folyamatai</i>	30
A pénzügyi szektor növekedése.....	30
A hitelpiac növekedése.....	31
A pénzügyi befektetések alakulása.....	36
A piac intézményi szerkezete	37
A pénzügyi szolgáltatók jövedelmezősége.....	37
A pénzügyi szolgáltatók tőkehelyzete	41
II. A FELÜGYELETI TEVÉKENYSÉG TAPASZTALATAI	43
<i>A Felügyelet 2008. évi prioritásai</i>	43
A felügyeleti erőforrások elosztásának alakulása	44
Új intézkedési politika.....	46
<i>A pénzügyi válság nyomán tett lépések</i>	46
<i>Felügyeleti intézkedések és bírságok</i>	50

<i>Intézményi felügyelés</i>	50
A KOMÓD bemutatása	51
Pénzügyi csoportok és hitelintézetek	52
Szövetkezeti hitelintézetek	55
Pénzügyi vállalkozások	56
Befektetési vállalkozások	57
Befektetési alapkezelők.....	57
Biztosítók.....	58
Pénztárak.....	60
<i>Piaci folyamatok felügyelete</i>	61
Engedélyezési tevékenység	61
Piacfelügyelet.....	63
Fogyasztóvédelem és panaszkezelés.....	66
Pénzügyi visszaélések elleni fellépés.....	70
<i>A Felügyelet további tevékenységei</i>	73
Közreműködés jogszabályok előkészítésében, a szabályok implementálását segítő felügyeleti fejlesztések.....	73
Felügyeleti kommunikáció	75
Függő és független biztosításközvetítői hatósági képzés	76
III. A FELÜGYELET MŰKÖDÉSE	79
<i>A Felügyeleti Tanács tevékenysége és a Hivatal működése</i>	79
A hatékony felügyelet megvalósításának lépései.....	79
FT-ajánlások.....	80
Vezetői körlevelek	81
Módszertani útmutatók.....	83
A Prudencia Díj.....	84
Minőségirányítás.....	84
Belső szabályozás.....	84
Felügyeleti Koordinációs és Módszertani Központ.....	86
<i>Belföldi együttműködés, megállapodások és konferenciák</i>	86
Belföldi együttműködés, megállapodások.....	86
Konferenciák.....	87
<i>Nemzetközi együttműködés, megállapodások és konferenciák</i>	88
A Felügyelet részvétele az Európai Unió szakbizottságaiban.....	88
Együttműködési megállapodások és felügyeleti együttműködés	88
Delegációk	89
IAIS konferencia	89
Részvétel nemzetközi felügyeleti szervezetek munkájában.....	89
<i>Humánpolitika</i>	90
<i>Szakmai ellenőrzés</i>	92
<i>A Felügyelet gazdálkodása</i>	94
A felügyelet gazdálkodásának főbb adatai	94

Az intézményi gazdálkodás értékelése	96
A létszámgazdálkodás értékelése	98
A fejezeti előiránnyal történő gazdálkodás értékelése.....	99
Összességében	99
<i>A Felügyelet gazdálkodásával, működésével kapcsolatos ellenőrzések.....</i>	99
Belső ellenőrzés	99
Külső szerv által végrehajtott ellenőrzés	100
<i>További adatok</i>	101
Közbeszerzési eljárások	101
Peres ügyek.....	101
A Felügyeleti bíróságokhoz kapcsolódó nyertes pályázatok	101
MELLÉKLETEK	103
<i>Statisztikai összesítés a Felügyelet 2008. évben hozott intézkedéseiről</i>	103
Pénzpiaci szektorban hozott intézkedések	103
Tőkepiaci szektorral kapcsolatban hozott intézkedések.....	104
Tőkepiaci befektetésekkel kapcsolatban hozott intézkedések	105
Biztosítási szektorban hozott intézkedések	105
Pénztári szektorban hozott intézkedések	106
<i>Felügyelt intézmények és természetes személyek</i>	107
A pénzpiaci szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én	107
A tőkepiaci szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én	107
A biztosítási szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én	108
A pénztári szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én	108
A Felügyelet által nyilvántartott személyek száma a pénzpiaci, tőkepiaci és a biztosítási szektorban 2008. december 31-én	109
<i>Határon átnyúló tevékenységgel kapcsolatos bejelentések</i>	109
Az EGT más tagországában székhellyel rendelkező cégeknél.....	109
Az EGT más tagországában székhellyel rendelkező közvetítőknél ...	110
A vizsgált időszakban a belföldi székhelyű cégeknél az EGT más tagországa felé irányulóan	110
A vizsgált időszakban a Magyarországon nyilvántartott közvetítőknél	110
<i>A felügyeleti bíróságokhoz kapcsolódó nyertes pályázatok 2008-ban</i>	111
<i>Függelék</i>	112
A 2008. év fontosabb eseményei.....	112
Rövidítésjegyzék	115

Makrogazdasági környezet

Globális helyzetkép: pénzügyi és reálgazdasági válság, erősödő kormányzati intervenció

Jelentősen romlott a pénzügyi rendszerünk környezete.

2008 során a magyar pénzügyi rendszer világméretű környezetének helyzete sokat súlyosbodott, kivételesen kedvezőtlené és általánosan magas kockázatúvá vált. Az észak-amerikai jelzálogpiaci, illetve az annak nyomán kialakult nemzetközi értékpapírosítási, majd általános bankválság 2008 folyamán fokozódó mértékben átterjedt a reálgazdaságra is, az elmúlt nyolcvan év valószínűleg legsúlyosabb globális gazdasági visszaesését eredményezve. A világgazdaság éves növekedési üteme a 2007. évi több mint 5 százalékról 2008-ban 3 százalék körüli szintre süllyedt, mivel az év utolsó negyedében a fejlett gazdaságokban markáns recesszió jelentkezett, s a fejlődő gazdaságok növekedési üteme is jelentősen lelassult. Az IMF legutóbbi (alig több mint hat hónap alatt ötödik alkalommal visszaminősítést jelző) előrejelzése szerint 2009-ben az egész világgazdaság 1,3 százalékos csökkenésére lehet számítani, ezen belül azonban a fejlett gazdaságok átlagosan 3,8 százalékos visszaesése várható.

A világgazdasági recesszió létrejöttében a korábbi évek laza monetáris politikáját követő globális méretű pénzügyi szigorítás, a növekvő nemteljesítési ráták miatt emelkedő kockázati felárak, a tőke- és eszközpiaci befektetések leértékelődéséből származó nagyarányú vagyoni veszteségek, valamint a bankokat ért veszteségek okozta negatív hitelkínálati hatás játszottak kulcsszerepet. A 2006 elejétől kezdve folyamatosan romló irányzat felgyorsulásában kiemelkedő szerepet játszott a Lehman Brothers csődjének bejelentése 2008. szeptember közepén, amely az intézmény nagy méretéből adódóan alapvetően megváltoztatta a pénz- és tőkepiac szereplőinek kockázati várakozásait, és a forrásköltségek azonnali, nagyarányú emelkedéséhez vezetett. A reálgazdasági válasz rendkívül gyorsan bekövetkezett: a kereslet, a termelés és a jövedelmek már 2008 utolsó negyedében jelentősen visszaestek, 2009 elején pedig a negatív trend globális méretekben folytatódott tovább.

Magas kockázatok váltak általánosan jellemzővé.

A kockázati felárak jelentős emelkedése általánosan tekinthető, a hosszabb lejáratú, az alacsonyabb hitelminősítésű, és a kielégítési sorrendben hátrасorolt követelések, valamint a nagyobb volatilitású eszközök tekintetében egyaránt. A részvények piaci trendje negatív, illetve

a vállalati kötvények és a fejlődő piaci eszközök áralakulása is gyenge. A pénzügyi szektort növekvő óvatosság, kockázatkerülés, ezzel együtt a pozíciók csökkentésének igénye jellemzi. Ez az irányzat kisebb részben találkozik a vállalati és lakossági szektorok csökkenő finanszírozási keresletével, nagyobb részben viszont a szigorodó finanszírozási feltételek révén kiváltja azt.

A napjainkra kialakult helyzet fő kockázata rövid távon az, hogy a pénzügyi és a reálgazdasági szektor kedvezőtlen irányzatai egymást erősítik. E veszély elhárítása, illetve a szokatlanul kedvezőtlen konjunkturális trend megtörése érdekében világszerte, a nemzeti és nemzetközi hatóságok, illetve szervezetek erőteljes beavatkozására került sor, főként jegybanki és költségvetési intézkedések formájában. Az említettek közül kiemelkedik az Egyesült Államok hatóságai által elvégzett, illetve előirányzott intervenciók sorozata, amely a jegybanki alapkamat jelentős csökkentését, valamint likviditásteremtő eszközök alkalmazását, a bankszektor tőketámogatását, az állami hitelek, egyes hitelkonstrukciók állami támogatását, illetve nemteljesítő eszközök kivásárlása mellett, a közszolgáltatásokra és infrastrukturális célokra szánt állami többletkiadások, valamint adócsökkentő intézkedéseket foglalja magában. Hasonló, bár összehatásukban kisebb méretű stabilizáló és keresletélénkítő intézkedésekre, továbbá ilyenek tervbe vételére került sor Európában és Kínában, valamint más vezető gazdaságokban is. Az említett intézkedések egy része közvetlenül egyes bajba jutott pénzügyi szolgáltatók helyzetének rendezésére irányult. Például sor került néhány vezető bank, illetve biztosító részleges államosítására, több esetben beleértve az irányítási kontroll átvételét is.

Az említett hatósági intézkedések költségei természetesen igen jelentős terhet rónak az egyes országok adófizetőire. Az Egyesült Államok összesített költségvetési hiánya 2009-ben és 2010-ben is várhatóan meghaladja majd a GDP 10 százalékát, várható, hogy az Európai Unió országainak jelentős része is a stabilitási egyezmény kereteit számottevően meghaladó mértékű költségvetési hiánnyal, illetve emelkedő kormányzati adósságrátával fog szembesülni. A hatósági intervenciók ma rövidebb és kevésbé súlyos recessziót, illetve a bekövetkezhetőnél csekélyebb helyreállítási költségeket tesznek lehetővé, azon az áron, hogy hosszabb távon a következő fellendülés pozitív potenciálja csökken, mert akkor viselni kell majd a mai költségek miatt a közadósságok terheit is.

A jelenlegi globális helyzet további alapvető kockázata az, hogy a világgazdasági konjunktúra és a pénzügyi piacok további pályája még a közeljövőre nézve is szokatlanul nagy bizonytalansággal jelezhető előre. Az IMF legutóbbi előrejelzése azzal számol, hogy 2010-ben a világgazdaság növekedése a 1,5–2,5 százalék közötti sávba tér vissza, a fejlett gazdaságok pedig átlagosan hajszálnyival, 0–0,5 százalék közötti mértékben gyarapodnak majd.

*Bár időbeni csúszással,
de az eurótérség is követi
az Egyesült Államok
konjunktúraciklusát.*

Európa helyzete: mély recesszió, rövid távon bizonytalan kilátásokkal

Az európai kontinens, azon belül pedig különösen az eurótérség gazdasága a konjunktúraciklus tekintetében jellemzően követi az Egyesült Államokat, annak fejleményeire több negyedévnyi csúszással reagálva. Az eurótérség gazdasága 2007-ben viszonylag erős konjunkturális helyzetben 2,6 százalékkal gyarapodott, és az Egyesült Államokhoz képest némi késéssel érkezett a ciklus lassuló szakaszába. 2008 utolsó negyedében az eurótérség markáns visszaeséssel recesszióba csúszott, 2009 korai hónapjában pedig, legalább is az ipari szektort tekintve, teljesítménye még gyorsabban csökkent. Az Európai Bizottság 2009. januári előrejelzése azzal számol, hogy éves összevetésben mérve a gazdasági visszaesés mértéke 2009 második negyedében stabilizálódik, onnan kezdve pedig mérséklődni fog.

A prognózisok bizonytalansága és az eltérő megítélések mellett is, egyetértés mutatkozik abban, hogy az európai konjunktúraciklus mélypontja várhatóan még 2009-ben bekövetkezik, azt követően pedig viszonylag gyors stabilizálódás várható. Figyelemre méltó viszont, hogy 2010-ben érdemi mértékű gazdasági növekedéssel egyik előrejelzés sem számol, lassú és elnyújtott fellendülésre kell felkészülni.

A magyar pénzügyi szektor számára kulcsfontosságú európai bankrendszer erős pozícióban érkezett a válság kezdetéhez: 2008 első feléig mérlege lendületesen növekedett, eszközvesztései alacsony szinten mozogtak, jövedelmezősége és tőkeellátottsága magas szinten alakult. Helyzete és teljesítménye azonban 2008 folyamán folyamatosan romlott. Az év során a korábbi kedvező volumenhatás nagy része megszűnt, a nem teljesítő hitelek aránya kétszeresére emelkedett, a jövedelmezőség pedig kismértékben pozitív szintre esett vissza. A bankok a helyzet változására jellemzően egyfajta defenzív fordulattal reagáltak, melynek keretein belül jelentősen szigorították hitelfeltételeiket, illetve tőke megfelelésük fenntartása érdekében tudatosan visszafogták kockázati expanziójuk sebességét. Az európai kormányok az utóbbi hónapokban nagyarányú tőke- és garanciaprogramokkal siettek a bankok segítségére. Jelentős részben ennek a támogatásnak köszönhető, hogy a kedvezőtlen üzleti fejlemények ellenére az európai bankrendszer átlagos tőkemutatója 2008. során mérsékelten emelkedett.

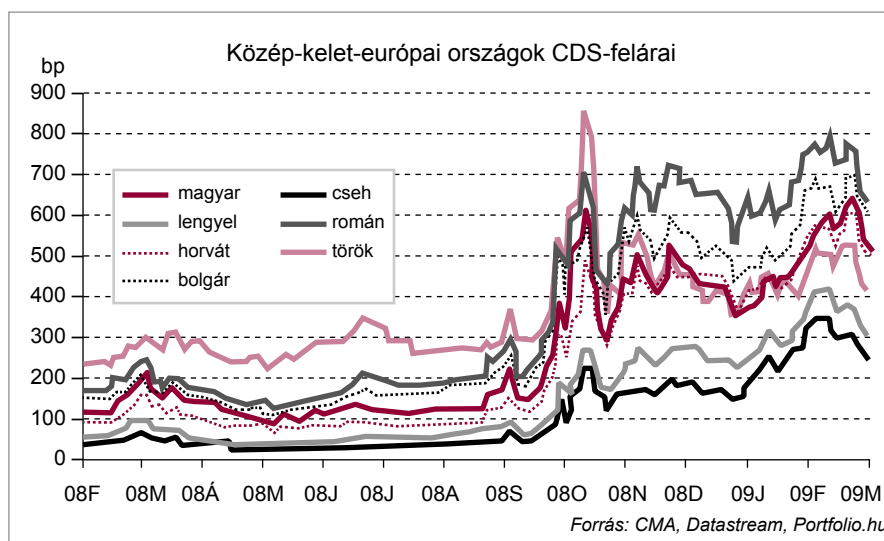
Közép-Kelet-Európa: emelkedő kockázati felárak, magas stabilitási kockázat

Az elmúlt néhány hónap egyik legkedvezőtlenebb fejleménye a KKE-országok helyzetének számottevő romlása volt. Ez a folyamat országonként eltérő okokból táplálkozva, de 2009 tavaszáig általános jelleget öltve bontakozott ki. A szóban forgó változást kiváltó tényezők között megemlítendő egyrészt az energia-, nyersanyag- és alapanyagárak, illetve az elsődleges termékekre alapozott tevékenységek 2008. júliustól kez-

*Eltérő mértékben ugyan, de a
KKE-országok mindegyikének
jelentősen romlott a helyzete.*

dődően bekövetkezett nagyarányú visszaesése, főként Oroszország és Ukrajna esetében. Másrészt a változás oka a korábbi nagyarányú konjunkturális buborékok elpattanása Észtország, Lettország és Litvánia, legújabban pedig Románia és Bulgária esetében, illetve az európai és egyéb exportkereslet gyors és nagymértékű csökkenése, lényegében a régió valamennyi gazdaságával kapcsolatban. Az említett tényezők nyomán KKE-gazdaságok növekedési teljesítménye 2008 utolsó hónapjaiban és 2009 elején számottevően romlott, amivel párhuzamosan az egyes országok esetében különböző intenzitású tőkekiáramlásra, illetve a korábbi nettó tőkebeáramlás jelentős mértékű gyengülésére került sor. Az Európai Unió új tagországainak GDP-növekedése például 2008 utolsó negyedében, éves összevetésben 1,5 százalékosra esett vissza, ami a szóban forgó negyedév során egyszázalékos csökkenéssel egyenértékű. A régió valutái közül több, főként az ukrán, a lengyel, az orosz, a magyar és a román valuta jelentős mértékben leértékelődött, a térség finanszírozásához kapcsolódó kockázati felárak pedig a korábbiakhoz képest jóval magasabb szintre emelkedtek.

A KKE-régióban kibontakozó teljesítményromlás Magyarország számára a globális, az európai és a belső eredetű tényezők mellett egy jól elkülöníthető, negyedik kockázatsoprotot testesít meg. A nemzetközi gazdasági, ezen belül a pénzügyi és befektetői közvélemény Magyarországot egyértelműen e régió tagjaként azonosítja, a magyar gazdasági és pénzügyi kapcsolatok kockázati szintjének piaci értékelése tehát szorosan összefügg a régió megítélésével. E tekintetben bizonyos mértékű pozitívum, hogy a korábban a térség egészénél jóval kedvezőtlenebb teljesítményűnek tartott magyar gazdaság a legutóbbi hónapokban jelentősen közelebb került a régió átlagához, legalábbis olyan mutatók tekintetében, mint a növekedés, a munkanélküliség, az inflációs teljesítmény, illetve a fiskális egyensúly. Ennél nagyobb jelentőségű negatívum azonban, hogy mindez az egész térség növekedési és egyensúlyi teljesítményének hanyatlása mellett következik be.

A KKE-térség kockázati megítélésének kulcsfontosságú területe a bankrendszer jövőjével kapcsolatos bizonytalanság. A közép-kelet-európai bankokkal kapcsolatos kétségek részben azok megnövekedett likviditási kockázataihoz fűződnek, a szokatlanul magas kockázati felárakkal, illetve a nyugat-európai anyabankok részéről a korábbiaknál korlátozottabb támogatási képességgel összefüggésben. Jelentős továbbá a bizonytalanság azzal kapcsolatban, hogy a kibontakozó gazdasági visszaesés mekkora hitelkockázati költséggel fog járni a térség bankrendszerei számára. E tekintetben külön aggodalom tárgya a régió egyes valutáinak leértékelődése, illetve néhány, az euróval szemben rögzített árfolyamrendszerű gazdaság esetében az árfolyam fenntarthatóságának kétséges volta, olyan esetekben, ahol a fennálló hitelállományon belül jelentős a devizahitelek aránya. Ilyen jellegű aggodalmak fogalmazódtak meg széles körben a balti országokkal, Magyarországgal, Romániával, és kisebb mértékben Lengyelországgal kapcsolatban.

Magyarországi feltételek: keresleti, jövedelmi és munkaerő-piaci sokk

Magyarország keresleti, jövedelmi és munkaerő-piaci feltételei, illetve teljesítménye egyaránt számottevően romlottak.

A magyar gazdaság külső feltételrendszere és növekedési teljesítménye az elmúlt félév során számottevően romlott. A hazai gazdasági növekedés hagyományos hajtóerejét jelentő exportszektor, elsősorban pedig az ezen belül legfontosabb gépipar – főként az autógyártás és elektronikai ipar – termékeivel szemben megnyilvánuló külső kereslet az év folyamán nagyarányú visszaesésen ment keresztül. Ennek következtében 2008 végére, 2009 elejére az ipari termelés éves összevetésben mintegy 20–25 százalékkal csökkent, ami az Európai Unió teljes ipari szektorának ugyancsak nagymértékű, 2009. januárban átlagosan 16 százalékos visszaesésénél kedvezőtlenebb, de az egyes tagországok közül korántsem a legsúlyosabb hanyatlást jelentette. Az exportszektor gyengesége 2008 utolsó negyedében egyértelműen áttért a belföldi gazdaságra is, és a fogyasztási, valamint a beruházási kiadások tekintetében egyaránt számottevő csökkenéshez vezetett. A GDP ebben az időszakban éves összevetésben 2,3 százalékkal csökkent. Az így kialakult trend alapvető jellemzője, hogy a külső kereslet és az ipari termelés egyelőre tovább gyengül, és 2009 első negyedében a GDP tekintetében is további visszaesésre kell számítani.

A külső kereslet hanyatlásának hatását jelentősen súlyosbították a nemzetközi pénzügyi szektor már említett, 2008. őszi sokkszerű eseményei. A Lehman Brothers csődjének szeptember közepi bejelentése után a magyar szuverén adósságnak az ötéves CDS-spreadben megjelenő kockázati felára az év korábbi szakaszára jellemző 100–150 bázispontonról október második felében a történelmi csúcspontot jelentő 600 bázispontra emelkedett, a forint államkötvény-piacról külföldi tőke áramlott ki, a bankrendszerben pedig a valutaswappiacon kínálati hiány lépett fel. A hatóságok a magyar gazdaság külső adósságai nagyjából egyéves lejáratú terhének megfelelő méretű IMF/EU-

hitelcsomaggal, az európai és a svájci jegybankkal kötött finanszírozási megállapodásokkal, illetve részben az utóbbiakra alapozott jegybanki likviditásteremtő eszközök alkalmazásával, valamint a jegybanki alapkamat emelésével, a betétekre adott állami garancia gyakorlatilag korlátlan kiterjesztésével, az államkötvény-kibocsátások visszafogásával, és az IMF-program részeként egy, a hazai hitelintézetek számára felállított, állami tőketámogatást és garancianyújtást lehetővé tevő konstrukció létrehozásával reagáltak.

Az említett intézkedések az októberi sokkra megfelelő és sikeres közvetlen választ adtak, amellyel a hazai pénzügyi rendszer stabilitása az októberi sokkot követően ténylegesen helyreállt. Az év vége felé a bankok forint- és devizalikviditási helyzete stabilizálódott, a szuverén CDS-spread és az államkötvény-piaci hozamkövetelmények jelentősen csökkentek. Sőt, átmenetileg a forint is számottevően erősödött, ami lehetőséget nyújtott a jegybanki kamatszint két alkalommal történő újbóli mérséklésére is. A szuverén kockázati felár csupán átmenetileg, és mindössze a 350–400 bázispontos szintig enyhült, januárban pedig – ezúttal sokkal inkább a KKE-régióval kapcsolatos növekvő piaci aggodalmak miatt – a feltételek újabb általános romlása bontakozott ki. Ennek keretében február végére a forint történelmi mélypontot jelentő EUR/HUF 320-as árfolyamszintre gyengült, az ötéves CDS-spread, illetve az államkötvények hozamszintje ismét az október végi szintekre emelkedett, a jegybanki kamatmérséklés folyamata pedig az október előttinél magasabb szinten elakadt. E folyamatnak március elején a globális befektetői hangulat némi javulása, a KKE-régió eszközeinek erősödése, a fejlett gazdaságok újabb jegybanki intézkedései, illetve a magyar jegybank által végrehajtott verbális és valutapiaci intervenció vetett végett. A helyzet azonban változatlanul sérülékeny, a forint továbbra is viszonylag gyenge pozícióban van, a kockázati felárak, illetve a forrásköltségek pedig változatlanul magas szinten állnak.

A szinte folyamatosan érvényesülő sokk-közeli helyzet, illetve az immár tartósan magas forrásköltségek markáns negatív hatást gyakorolnak a hazai bankrendszer szolgáltató képességére. A forint- és az euróhitelek ügyfélkamatai 2008 szeptembere óta jelentősen emelkedtek, a bankok nagy része pedig, a forinttal szembeni tekintélyes árfolyamvolatilitás, illetve a swappiac októberi illikviditása miatt felhagyott a svájci frankban történő hitelezéssel. Emellett általános jellegű hitelkínálati korlát is kialakult.

A kereskedelmi forrásszerzés erősen megnehezedett, a külföldi anyabankok pedig, amelyek az októberi sokk alkalmával számottevő összegű új forrásokat bocsátottak magyar leánybankjaik részére, azok likviditásának megerősítése céljából, azóta gyakorlatilag változatlan szinten tartják leányvállalataik finanszírozását, a kockázati expanziót pedig, csoportszintű tőkemegfelelésük védelmében érdemi mértékben korlátozzák. Ez utóbbi törekvés a gyakorlatban a hitelezési feltételek jelentős szigorításában nyilvánul meg mind az ár-, mind pedig a nem árjellegű feltételek tekintetében, és elsősorban az alacsonyabb üzleti marzsszal jellemezhető vállalati hitelezési tevékenységet sújtja. A mér-

leg- és hitelállományok növekedése 2008 közepe óta igen jelentős mértékben lassult: a növekedés jelenleg gyakorlatilag annyi, amennyit a lakossági betét- és kötvényállomány-növekedésének a gyengülő pénzügyi pozíciójú vállalatok betétcsökkenésén felüli szerény többlete, illetve az anyabanki körön kívülről szerzett, ugyancsak mérsékelt összegű külföldi források megengednek. Az itt tárgyaltakból fakadó negatív következmény pedig az, hogy a gyengülő hitelkínálat hozzájárul a csökkenő külső kereslet által amúgy is erősen sújtott reálgazdasági konjunktúra további lanyhulásához.

Az ipari termelés markáns csökkenése mellett figyelemre méltó az építőipari teljesítmény 2009. januári 16 százalékos éves szintű visszaesése. Ugyanebben a hónapban az egy főre eső nettó reálkeresetek csökkenése éves összevetésben 7 százalékos, a foglalkoztatott létszám zsugorodása 2,5 százalékos volt. A kiskereskedelmi forgalom egy év alatt 3 százalékkal csökkent, az új autók vásárlása viszont 2009 első két hónapjában több mint egyharmaddal esett vissza. Hasonlóak a legutóbbi lakásvásárlási adatok is, amennyiben a közép-magyarországi újlakásvásárlás 2008-ban 30–40 százalékkal, a használt lakások forgalma 20–25 százalékkal esett vissza. Az év utolsó negyedében azonban a használt lakások piacának aktivitása még ennél is lényegesen gyengébb volt.

Az ingatlanpiaci lanyhulás és a fogyasztói kereslet visszaesése jelentős részben már a 2008. októberi pénzügyi sokkot megelőzően bekövetkezett, e területen tehát a hitelexpanzió lassulása keresleti és kínálati tényezők együttes hatásából származott. Egészen más a helyzet azonban a vállalati szektor esetében, ahol a banki hitelezés dinamikájának nagyobb arányú visszaesése – lényegében megszűnése – nagyobb arányban írható az erősödő hitelkínálati korlát számlájára. A vállalati hiteldinamika ilyen alakulása számottevően növelte a szektor fizetőképességi problémáit. A felszámolási, végelszámolási és csődeljárások száma 2008-ban 16 százalékkal nőtt – bár a csődráta a vállalkozások számának gyors növekedése miatt lényegében stagnált – a vállalkozási fizetések átlagos időtartama pedig jelentősen hosszabbodott. Ennek paradox módon, azok a döntően kisméretű vállalkozások lehetnek az elsőrendű kárvallottjai, amelyek jelentős részben nem hitelképesek, s így közvetlenül nem érintettek a banki hitelkínálat csökkenésében. Viszont jellemzően ezek a vállalkozások állnak a vállalkozási fizetési lánc végén, mely okból esetükben a közvetett hatások is igen súlyosak lehetnek.

A korábbiaknál jóval kedvezőtlenebb finanszírozási körülmények között a magyar helyzet jelentős pozitívuma, hogy 2008-ban sikerült az államháztartás hiányát az euróbevezetés kritériumának megfelelő, a GDP 3 százaléka körüli szintre csökkenteni. Ezzel a magyar költségvetés korábbi, az európai körülmények között kirívóan kiegyensúlyozatlan jellege megszűnt. Ezzel szemben kedvezőtlen körülmény, hogy a fennálló finanszírozási nehézségek, valamint az EU-konvergenciaprogram és az IMF-megállapodás fiskális egyensúlyi vállalásai miatt a költségvetési politika nem használható a recesszió leküzdésére alkalmazott stabilizátorként, mert az eredeti várakozásoknál nagyobb recesszió miatt

Habár a magyar pénzügyi rendszer kockázati szintje jelentősen megnőtt, a szektorok tagjai megőrizték stabilitásukat

kieső bevételeket újabb bevételnövelő vagy kiadáscsökkentő intézkedésekkel kell majd ellensúlyozni.

Hasonló a helyzet a jegybanki kamatpolitikával, amelyet a legutóbbi hónapokban jelentősen lecsökkent infláció ellenére, a kitaróan magas kockázati felárak miatt nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben lehet majd a gazdaságélénkítésre felhasználni. A makrogazdasági egyensúly fenntartásának elsődlegessége miatt 2009-ben meglehetősen mély gazdasági visszaesésre kell felkészülni, az azt követő fellendülés pedig még abban az esetben is inkább csak lassú és elnyújtott lehet, ha az európai ciklus fordulata a jelenlegi hivatalos várakozásoknak megfelelően még 2009 közepén bekövetkezik.

A pénzügyi szektor fő kockázatai

A gazdasági és pénzügyi környezettel kapcsolatban a fentiekben leírtakból egyenesen következik, hogy a magyar pénzügyi szektor általános kockázati szintje jelenleg magas.

A 2007-ben az USA-ból kiinduló, majd 2008-ra a globális pénzügyi rendszert veszélyeztető válság természetesen jelentős hatást gyakorolt a magyar pénzügyi szektorra is. Szemben azonban az USA és az európai országok többségére jellemző folyamatokkal, ahol a pénzügyi szektor veszteségeit a pénzügyi intézetek súlyos válsága kísérte, illetve váltotta ki, a magyar pénzügyi rendszer tagjai (bankok, pénzügyi intézetek, biztosítók, tőkepiaci szereplők) végig megőrizték stabilitásukat. A válság egyik kiváltó okával, a túlértékelt vagy éppen elértéktelenedő eszközökkel nem rendelkeztek, tőkehelyzetük szilárd volt. 2008-ban, különösen a Lehman Brothers csődje után a legnagyobb gondot a megdráguló, beszűkülő likviditás, a forrásszűke jelentette.

A hazai pénzügyi szektornak és ügyfeleinek az elkövetkező egyéves időszakban is várhatóan a következő fő kockázatokkal kell számolnia:

- a bankrendszer, a szövetkezeti hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások tekintetében rendkívül magas hitelkockázattal, főként az adósok helyzetének markáns, kedvezőtlen irányú változásából adódóan;
- főként a bankrendszert illetően magas likviditási kockázattal, részben a jelenlegi különösen kedvezőtlen környezeti feltételekből, részben egyes belső szerkezeti adottságokból következően;
- valamennyi szolgáltatói alszektor esetében folytatólagosan intenzív piaci kockázattal, a változatlanul magas tőke- és valutapiaci volatilitás, illetve az említettekkel és egyes eszközpiacokkal kapcsolatos számottevő negatív trendkockázat miatt;
- ugyancsak valamennyi alszektor tekintetében romló üzleti eredménnyel, illetve jövedelmezőséggel a korábbiaknál jóval lassabb állományi és forgalmi expanzió, valamint a magas forrásköltségek és az erősödő szolgáltatói verseny, a várható hitelvesztések, és egyes eszközök potenciális leértékelődése következtében;

- a hitelintézetek, a biztosítók és a befektetési vállalkozások esetében a korábbiaknál jóval szorosabb tőkehelyzettel, a belső tőkeképződés gyengülése, az anyaintézményi támogatás korlátozottsága, a kereskedelmi forrásokból igénybe vehető tőkefeltöltés nehézségei, illetve a jelentősen megemelkedett sokkvalószínűség miatt;
- a befektetési alapok, a pénztárak, a befektetési egységhez kötött életbiztosítások és a portfóliókezelte vagyonelemek esetében a folytatólagosan gyenge hozamteljesítmény veszélyével, amely a szolgáltatói reputáció és a fogyasztói kereslet csökkenéséhez vezethet;
- a tisztességes szolgáltatói magatartáshoz kapcsolódó kockázatokkal, amelyek a jelenlegihez hasonló nehéz üzleti, illetve kielezett versenyhelyzetben jellemzően növekednek; és végül
- szokatlanul magas stratégiai kockázattal, amennyiben valamennyi szolgáltató számára döntően fontos, hogy az elkövetkező időszak szokatlanul nehéz feltételeihez igazodó, belsőleg konzisztens és megfelelően óvatos üzleti tervet alakítson ki, és hajtsa végre.

Az előzőekkel szemben a pozitív oldalon a következő tényezők vehetők figyelembe:

- a jelenlegi magas környezeti kockázatokat mérsékli, hogy a hatóságok az elmúlt két-három évben folyamatosan a makrogazdasági egyensúly szempontjait előnyben részesítő gazdaságpolitikát érvényesítettek, illetve hogy a magyar pénzügyi rendszer stabilitásának fenntartásához az IMF, az Európai Unió és más hivatalos szervezetek részéről erőteljes nemzetközi támogatás áll rendelkezésre;
- az elmúlt év során a magyar pénzügyi szolgáltatókat tulajdonló külföldi anyaintézmények részéről leányvállalataik irányába folyamatosan erős támogatás nyilvánult meg, az előbbieket ugyancsak nehezítő helyzete ellenére; illetve
- 2008 folyamán a szolgáltatók átlagos tőkejövedelmezősége (ROE) 14,9 százalékos, a bankok átlagos jövedelmezősége pedig 14,3 százalékos volt. Egyes nagyhatású, egyedi eredményjavító tételek kizárása esetén az összes szolgáltató átlagos jövedelmezősége 11,6 százalékosra, a banki átlagos jövedelmezőség pedig 10,7 százalékra módosul. Ez ugyan a korábbi évek adataihoz képest jelentős romlást mutat, másrészt viszont számottevően jobb az európai pénzügyi rendszerre jellemző 2008. évi szinteknél. Emellett a pénzügyi szektor tőkehelyzete a szabályozásban előírt tőkeszükséglet alapján számított tőkemegfelelési mutatókat és indexeket alapul véve csak igen kis mértékben romlott, és változatlanul számottevő mértékű többlettőke áll rendelkezésre. Ezt bizonyítja, hogy a teljes pénzügyi szektor 2008. év végi tőkemegfelelési indexe 150 százalék, ezen belül a bankszektore – 11,4 százalékos tőkemegfelelési mutató alapján – 142 százalékos volt. A pénzügyi szektor eredménye, a tőkejövedelmezőség magas szintje, a megképzett értékesítések és a tőke együttesen a szolgáltatók veszteség abszorbeáló képességét biztosítja. Ennek alapján állít-

ható, hogy a magyar pénzügyi szolgáltatók, ezen belül pedig a leginkább veszélyeztetett helyzetű bankok teljesítménye és helyzete a jelenlegi nehéz körülményekhez, illetve az összehasonlítható nemzetközi irányzatokhoz képest több mint kielégítő, ami a szóban forgó intézmények figyelemre méltó ellenálló- és alkalmazkodó-képességét bizonyítja.

Hitelkockázat: szaporodó nemteljesítés itthon és a KKE-régióban

Az év folyamán gyorsuló ütemben nőtt a nem teljesítő hitelek aránya.

Az elkövetkező év legkiemelkedőbb kockázata a hitelminőség markáns romlásának, illetve ebből származóan a hitelpiaci intézmények nagyarányú veszteségeinek a reális lehetősége. Az említett fenyegetés egyrészt a hazai lakosságnak a 2008 egésze során dinamikusan tovább növekedett eladósodásából, másrészt a 2008 közepe óta jelentősen szigorodó hitelezési feltételekből, harmadrészt a hiteladós hazai ügyfeleket jelenleg és az elkövetkező időszakban érő termelési, jövedelmi és munkaerő-piaci sokk hatásaiból, negyedrészt pedig a KKE-régióval szemben fennálló ügyfélkövetelések esetében a térség egyes országai szuverén- és kereskedelmi kockázatainak számottevő növekedéséből fakad. Az ügyfélhitelek körében tapasztalható nemteljesítés 2008 egészében, nemzetközi összevetésben vizsgálva a mérsékelt és a közepes szint közé volt tehető. Az év során azonban végig megfigyelhető volt a hitelkockázati költségeknek, illetve a nemteljesítő hitelek állományának és arányának jelentős arányú növekedése, s ez a folyamat az év vége felé érzékelhetően tovább gyorsult. A kibontakozóban lévő gazdasági visszaesés fényében gyakorlatilag bizonyosnak tekinthető, hogy 2009-ben a szóban forgó irányzat tovább folytatódik, csupán a tendencia sebessége, illetve intenzitása kérdéses.

A háztartások adóssághelyzetének romlása a szektor pénzügyi kötelezettségeinek növekedésén, illetve adósság- és adósságszolgálati rátájának emelkedésén egyaránt nyomon követhető. 2008-ban a háztartások összes hiteladóssága 30 százalékkal gyarapodott, a rendelkezésre álló jövedelmekhez mért adósságrátája pedig 51 százalékos szintről 64 százalékra nőtt. A változásban jelentős szerepet játszott a forintnak elsősorban a svájci frankkal szembeni számottevő leértékelődése, amennyiben pusztán az új folyósításokat és a fennálló hitelek törlesztését figyelembe véve az adósság éves növekedése mindössze 17 százalékot tett volna ki. Az adósságszolgálati ráta tekintetében hasonló változás figyelhető meg: a becsült törlesztési és kamatteher mértéke mintegy 25 százalékkal emelkedett, s 2008 végén a szektor összjövedelmének nagyjából 19 százalékára volt tehető. Tekintettel arra, hogy ebben az időpontban a háztartások összes adósságának 69 százaléka devizában, ennek túlnyomó részében pedig svájci frankban állt fenn, a forint további értékvesztése az adósságterheket, illetve a várható hitelveszteségeket jelentősen növeli. Ezt a hatást nagymértékben súlyosbíthatják a recesszió hatásai, ezen belül elsősorban a munkajövedelmek

csökkenése, illetve a munkahelyek elvesztése esetén számos adós jövedelmeinek elapadása.

A nem pénzügyi vállalatok adóssághelyzete annyiban tűnik kedvezőbbnek, hogy e szektor pénzügyi kötelezettségei több évre visszamenően, illetve 2008-ban is jóval nagyobb stabilitást mutattak, mint a lakosság eladósodása. Az összes pénzügyi kötelezettség állománya 2008-ban 6,5 százalékkal, az ezek mintegy felét kitevő – tehát nemzetközi összevetésben viszonylag mérsékelt arányú – adósság állománya pedig 12 százalékkal emelkedett. Az év végén az összes vállalati adósság az éves GDP 123 százalékát tette ki. A vállalati szektor a háztartásokhoz képest sokkal kevésbé van kitéve a valutaárfolyam változásának, mert adósságának mindössze egyharmada áll fenn devizában, bevételeinek viszont jóval nagyobb része, vagyis a forint leértékelődésével szemben bizonyos mértékű természetes fedezettel rendelkezik.

Egyéb tényezőket tekintve viszont a vállalati szektor helyzete kedvezőtlen. A reálgazdasági kereslet legutóbbi jelentős arányú csökkenése közvetlenül a vállalatokat sújtja, különös tekintettel a dekonjunktúra által leginkább érintett ágazatokra, mint például az exportszektor vagy az ingatlanágazat, illetve a kisebb méretű, a termelési és fizetési láncban hátul álló vállalkozásokra. Ehhez hasonlóan főként a vállalatokat sújtotta a banki hitelkínálat lendületének a legutóbbi hónapokban bekövetkezett visszaesése, amelynek nyomán a vállalati hitelállomány növekedése tranzakciós alapon mérve gyakorlatilag teljesen leállt. Ez jelentős részben azért következhetett be, mert a fokozódó hatékonysági kényszerek alatt működő bankok a rendelkezésre álló korlátozott forrásokból inkább a magasabb üzleti marzssal jellemezhető kiskereskedelmi üzletágot részesítették előnyben, a vállalatok egy része pedig a szigorúbb feltételek miatt egyszerűen kiszorult a banki hitelezésből.

Likviditási kockázat: kivételesen kedvezőtlen környezet, belső gyengeségek

A szerkezeti gyengeség hatását tovább súlyosbítja – az elsősorban banki körre jellemző – számottevő likviditási kockázat.

A likviditási kockázat magas szintje, illetve súlyosbodása a magyar pénzügyi szektorban jelenleg főként a bankrendszerrel kapcsolatban merül fel. A probléma számos összetevőből áll, amelyek fejlődése a közelmúltban külön-külön jellemzően negatív irányban zajlott, a jelen körülmények közötti kapcsolódásuk pedig különös körültekintést igénylő nehéz helyzetet eredményez. Az említett tényezők két csoportba sorolhatók: egyrészt a bankrendszer évek során felhalmozott belső, szerkezeti sajátosságai, másrészt pedig a legutóbbi időszakban gyorsan és jelentősen romló környezeti feltételek.

A belső sajátosságokat illetően az első szembetűnő vonás a viszonylag magas hitel–betét arány, amely az ügyfélhitelek és ügyfélbetétek viszonylatában a 2008 végéig terjedő öt év alatt mintegy másfélszeresére, 155 százalékos szintre nőtt. Ez azt jelenti, hogy a magyar bankrendszernek folyamatosan jelentős mértékű nagykereskedelmi jellegű finanszírozásra van szüksége, ami legnagyobb részben külföldi forrásból

állhat rendelkezésre. További, az évek során fokozatosan kialakult szerkezeti sajátosság a számottevő méretű lejáratú transzformáció. Ennek jellemző ténye, hogy a bankrendszernek a három hónapnál rövidebb lejáratú szegmensben az összes eszköz egynegyedét kitevő forrástöbblete van, amely eszköztöbbletként az öt éven túli lejáratú szegmensben jelentkezik. Az ebből kialakuló aszimmetria a likviditási kockázat egyik fontos összetevője, annak ellenére, hogy a rövidlejáratú forrástöbblet túlnyomó részét alkotó folyószámlabetétek nagy része közgazdasági szempontból tartós forrásnak minősíthető.

Az előzőeken túl további jelentős tény a bankok mérlegében létrejött, az összes eszköz mintegy egynolcadát kitevő hosszú nettó devizapozíció, amely a devizahiteleknek az évek során folyamatosan emelkedő arányából, illetve ezeknek a devizaforrások fölötti növekvő többletéből származik. A mérleg ilyen értelmű aszimmetriájából adódik, hogy a bankoknak a kialakult kamat- és árfolyamkockázati, illetve kincstári pozíciókra folyamatosan fedezetet kell teremteniük, a kincstári fedezet megújításának igénye pedig likviditási kockázatot hoz létre. Végül, a hazai bankrendszer egyes intézményei jelentős külföldi, azon belül főként közép-kelet-európai ügyfélhitel-állománnyal rendelkeznek, amelyeket részben helyi ügyfélbetétek finanszíroznak. Ez a sajátosság tovább növeli a globális és hazai eredetű likviditási kockázatokat, amennyiben például egy jelentős tőkekiáramlás esetén a helyi ügyfélbetétek állománya jelentősen megfogyatkozik.

A fentiekben ismertetett szerkezeti gyengeségek különös jelentőséget kaptak az elmúlt időszakban megromlott pénzügyi és gazdasági feltételek következtében. A nagykereskedelmi finanszírozási források a mai körülmények között csak szokatlanul drágán, illetve hosszabb lejáratra időnként egyáltalán nem állnak rendelkezésre. A szűkülő üzleti marzs körülményei között a szükséges források megszerzése egyre kevésbé lehet árkérdés. A hazai bankok esetében a nagykereskedelmi források legnagyobb részét változatlanul a külföldi anyaintézmények bocsátják rendelkezésre. Az anyabankok 2008 folyamán jelentősen bővítették az említett állományokat, különösen októberi válsághelyzet alatt és azt követően, leányaik eszközoldali likviditásának megerősítése érdekében.

2008 szeptemberére a külföldi, főként európai bankcsoportok magyar leánybankjai 4726 milliárd forint forrást kaptak az anyaintézményektől, 2008. december végére ez az összeg 5729 milliárd forintra nőtt. Mindazonáltal az anyabanki finanszírozás átlagos lejáratára rövidült. A nyugat-európai bankok jellemző helyzetét tekintve 2009-ben végig arra érdemes számítani, hogy az anyabanki, illetve általánosságban a banki eredetű finanszírozás Magyarország irányába nem fog mérséklődni, de csak nagyon korlátozott mértékben vagy egyáltalán nem bővíthet.

A nagykereskedelmi, illetve főként a külföldi bankok általi finanszírozás a hazai bankrendszerben csak részben jelentkezik közvetlenül likviditási problémaként. Ez azért lehet így, mert a bankok a drasztikusan csökkenő lendületű forrásbővülést a hitelezési feltételek szigorításával, illetve kockázati expanziójuk visszafogásával a mérleg eszközoldalán is érvényesítik. A folyamat azonban végső soron mégis

csak a likviditási kockázat növekedését kell, hogy eredményezze. Egyrészt úgy, hogy az általános forrásszűke körülményei között a bankközi hitelezés intenzitása csökken, másrészt pedig úgy, hogy az eredményül adódó hitelszűke főként a vállalati, kisebb mértékben pedig a lakossági szektor betéti bázisát gyengíti. Így hiába lassul a banki hitelexpánzió, a nagykereskedelmi forrásszükséglet nem feltétlenül csökken, mert a hitel- és a betéti állománynövekedési görbéje adott esetben nem fog összezárni.

Az egyéb alszektorok esetén a likviditási kockázat jellemző módon sokkal kevésbé számottevő, mint a banki körben. A szövetkezeti hitelintézetek hitelállományuk fölött jelentős ügyfélbetét-többséggel rendelkeznek, a pénzügyi vállalkozások túlnyomó része pedig a tulajdonossal kötött finanszírozási megállapodás alapján hitelez. A biztosítás jellemzően előre finanszírozott szolgáltatás, amelynek tartalékai – a szövetkezetek forrástöbbségéhez hasonló módon – túlnyomórészt azonnal értékesíthető eszközökbe vannak befektetve. Az alapszerűen kezelt megtakarítási formák, vagyis a befektetési alapok, a pénztárak és a befektetési egységhez kötött életbiztosítás körében ehhez hasonló a helyzet. Az egyetlen jelentős kivételt adó terület a nyíltvégű ingatlanalapok köre, ahol 2008 második felében az alapoknál jellemző tömeges tőkekivonási hullám nyomán számottevő likviditási probléma alakult ki. Tekintettel arra, hogy az eszközpiacon jelenlegi nyomott állapotában tömeges ingatlanértékesítésre nincs mód, e problémára a rövid távú megoldás részben az alapok zárttá alakítása, részben pedig adott esetben a meghitelezése lehet.

A piaci volatilitás mellett főleg a forintárfolyam trendkockázata fenyegető.

Piaci kockázat: folytatódó magas volatilitás, bizonytalan trendkockázatok

A piaci kockázatok tekintetében az elsődleges veszélyforrás a pénz-, valuta- és tőkepiacok folytatódó, történelmi mértékkel igen nagymértékű volatilitása, amely a 2006 óta bekövetkezett időszakosan ismétlődő sokkok fényében, mintegy állandósult, a legutóbbi fél év eseményeit tekintve pedig erősödő tendenciának tűnik. Az említett sokkok az utóbbi idők tapasztalatai szerint egy naptári év során akár három-négy alkalommal is bekövetkezhetnek, globális, regionális vagy akár országspecifikus okokból is, közvetlenül veszélyeztetve a pénzügyi közvetítés szokásos üzletmenetét, valamint a közvetített vagyonok, a szolgáltató intézmények és az ügyfelek stabilitását.

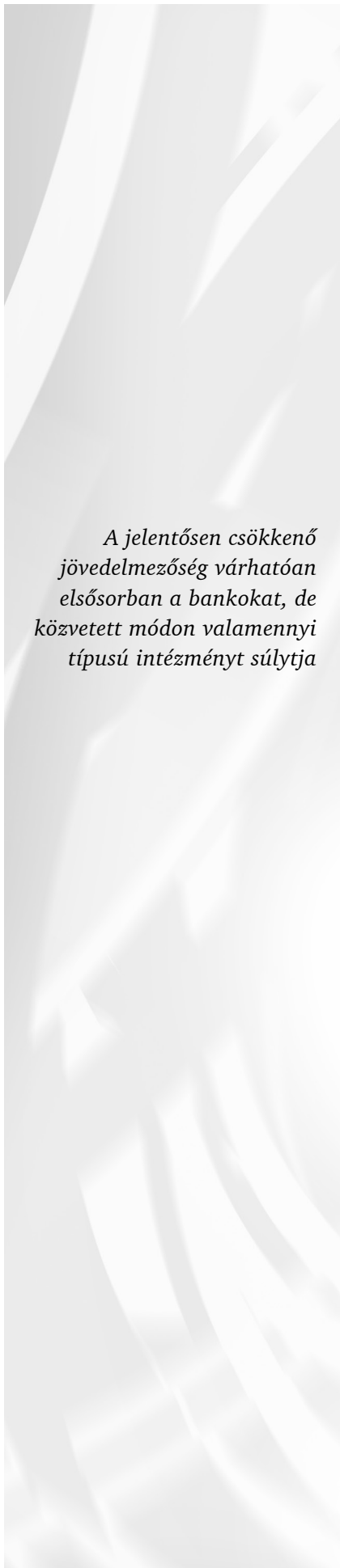
A piaci volatilitás által leginkább veszélyeztetett területeknek magyar szempontból jelenleg, és 2009 további részében is a forintárfolyam, a szuverén-, illetve valutakockázati felár, valamint az utóbbiak révén a forint államkötvény-piaci hozamkövetelmények tekinthetők. Emellett, a 2008. októberben történelemből kiindulva jól látható, hogy a jegybanki alapkamat kiigazításán keresztül a hazai pénzpiaci kamatszint is számottevő volatilitásnak van kitéve. Mindez gyakorlatilag azt jelenti,

hogy a hazai pénzügyi közvetítés alapvető piaci kategóriái kivétel nélkül érintettek, ami az ismétlődő kilengések pénzügyi és reálgazdasági hatásait számottevően fokozza.

A piaci volatilitás mellett 2009-ben számottevő trendkockázatok is fenyegetnek. Ezek közül elsősorban a forintárfolyam további alakulása tekinthető kulcskérdésnek, mégpedig főként és kiemelkedő módon a devizahitelek adóseit, közvetve pedig a hitelpiaci szolgáltatókat sújtó veszteségek, illetve a portfólióromlás lehetősége miatt. A forint további értékvesztésének kockázata annak ellenére sem elhanyagolható, hogy a magyar gazdaság relatív árszínvonalát, illetve munkatermelékenységi szintjét – vagyis a rövid távú árfolyamegyensúlyt meghatározó legfontosabb fundamentális tényezőket – tekintve a forint jelenleg számottevően alulértékelt állapotban van, és a recesszió körülményei között egyre kevesebb bizonyíték van arra, hogy Magyarország kereskedelmi partnerei jobb növekedési teljesítményt nyújtanának. Ilyen körülmények között a forint időről időre visszatérő instabilitása elsősorban annak tudható be, hogy a befektetők a hazai bankrendszer helyzetének jelentős romlására számítanak, amely nagyarányú gazdasági visszaeséshez, illetve jelentős további költségvetési terhekhez vezethetne. E gondolatmenet különös veszélye, hogy egyfajta negatív hatású cirkularitást tartalmaz: a forint gyengeségét a bankrendszerrel kapcsolatos aggodalmak súlyosbítják, utóbbiak viszont jelentős részben éppen a devizahiteleknek a leértékelődő forint miatti minőségromlásával kapcsolatos várakozásokra támaszkodnak.

A valutakockázattal kapcsolatban megemlítendő továbbá, hogy a devizahitelekkel kapcsolatban tárgyalt közvetett kitétséget leszámítva a bankok saját pozíciói folyamatosan nagymértékben fedezettek, sőt a forint leértékelődése az átlagos hazai bankot jellemzően mérsékelt közvetlen árfolyamnyereséghez juttatja. A leértékelődő forint ezzel szemben negatív hatást gyakorol a tőke megfelelési mutatóra, amit tovább fokozhat az a körülmény, hogy a gyenge forint többnyire a forint hozamgörbe emelkedésével jár együtt. Egy ilyen jellegű sokknak a jelenlegi piaci körülmények közötti viszonylag magas valószínűsége a megfelelő tőketartalékok képzésének fontosságára figyelmeztet.

A valutakockázat a pénzügyi szektor nem banki szolgáltatóinak saját pozícióit tekintve jellemzően mérsékelt közvetlen jelentőséggel bír. A vagyonkezeléssel foglalkozó szolgáltatók számára nagy jelentőségű viszont a forint államkötvény-piacnak és a részvénytőzsdének a 2009-ben mindeddig folytatódó lejtmenete. A kezelt vagyonok leértékelődése a szolgáltatókat főként a vagyonarányos díjak csökkenése miatt sújthatja, a szolgáltatás iránti kereslet csökkenésével, ezen belül a bankbetétek irányába történő tőkeáramlással, valamint az eszközök leértékelődésével kapcsolatban. A forint államkötvénypiacon tapasztalható leértékelődés ezen kívül a bankok és a befektetési vállalkozások saját eszközeit érinti kedvezőtlenül. Ebből a szempontból sajátos helyzetben vannak a biztosítók, amelyek a hazai számviteli szabályok szerint kötvényállományuk tekintetében nem folytatnak valós piaci értékelést, s ezért tartalékaikat jelentős kötvényállományuk másodpiaci árfolyam-

*A jelentősen csökkenő
jövedelmezőség várhatóan
elsősorban a bankokat, de
közvetett módon valamennyi
típusú intézményt súlytja*

esése csak mérsékelten érinti. A biztosítók ennek ellenére a tőkepiac lejtmenetén sokat veszíthetnek, mégpedig főként a befektetési egységhez kapcsolódó, a korábbi években gyorsan bővülő állományú életbiztosítások iránti kereslet megcsappanása következtében.

A piaci kockázatok sajátos fajtája az eszközpiacokhoz kapcsolódik. Ezek közül a hazai pénzügyi szektort tekintve főként az ingatlan- és gépjárműpiac helyzete kiemelkedő jelentőségű, részint az említettekhez kapcsolódó, tekintélyes arányú hitelezési ágazat keresleti oldala, részint a szóban forgó területeken szolgáltató adósok fizetőképessége, részint a hitelállomány tekintélyes része mögé fedezetként lekötött ingatlanok és gépjárművek, illetve az ingatlanalapok által vásárolt eszközök értéke és eladhatósága tekintetében.

Jövedelmezőség: kritikus tényező, többszörös nyomás alatt

A magyar pénzügyi szektor tőkejövedelmezősége a 2004. évi csúcst követően évről-évre folyamatosan csökkent, a folyamat azonban a pénzügyi válság kezdete óta, és különösen 2008-ban felgyorsult. A pénzügyi szolgáltatók eredményességét meghatározó legfontosabb tényezők állapotát és trendjét figyelembe véve a csökkenő jövedelmezőség irányzata nagy valószínűséggel 2009-ben is folytatódni fog. E megállapítás egyrészt a pénzügyi szolgáltatók valamennyi fajtájára érvényesnek tűnik, másrészt a jövedelmezőséget fenyegető kockázatok folytatólagosan főként a hitelpiaci intézményeket, azon belül pedig a bankokat fenyegetik.

A várhatóan tovább csökkenő jövedelmezőség első oka a forrásköltségek emelkedése, amelynek természetes következménye a kamatmarzs szűkülése. A hitelállomány feltételrendszere ugyan az eszközoldalon meglehetősen gyors, az állomány nagy részét tekintve 3–6 hónapos átárazódás lehetőségét biztosítja, a legutóbbi hónapokban szükségessé vált jelentős arányú költségnövekedés azonban a kereslet számottevő csökkenésével, ezzel együtt pedig az elmúlt évek üzleti eredménydinamikáját rendkívül előnyösen befolyásoló pozitív volumenhatás mérséklődésével jár együtt. A volumenhatásnak mint felhajtóerőnek a legutóbbi hónapokban tapasztalt számottevő gyengülése a szolgáltatói verseny élesedését idézi elő, ami viszont visszafogja a bankok átárazási törekvéseit. A kamatmarzs e mechanizmus mentén minden bizonnyal szűkülni fog, de a volumenhatás is nagy valószínűséggel gyengülő vagy erősen gyengülő irányzatú marad.

Bár az előzőekben említett mechanizmus főként a bankok várható helyzetét írja le, az üzleti expanzió ütemének gyengülése a pénzügyi szektor valamennyi intézménytípusa számára alapvető kockázatnak tekinthető. A pénzügyi szolgáltatások iránti kereslet lanygulása a jutalékok bázisát képező állományokat, illetve forgalmakat, valamint a díj- és jutalékmarszokat egyaránt visszafoghatja. A szolgáltatói verseny ehhez a folyamathoz az egyes bevételekről való lemondás mellett bizonyos többletkiadások vállalásán keresztül is hozzájárulhat, a különféle értékesítési csatornák fejlesztésének beruházási, illetve az értékesítési

A szektorok tőkehelyzete megfelelőnek, azonban nem túlzottnak tekinthető.

erőfeszítések fokozásának folyó többletköltségei révén. Ugyanakkor várható, sőt jelenleg is jól láthatóan kibontakozó folyamat, hogy jövedelmezőségének csökkenését számos szolgáltató a nem alapvető működési költségeinek csökkentésével igyekszik ellensúlyozni.

Tőkeellátottság: többszörös védővonal szükséges

A magyar pénzügyi szektor tőkésítési kötelezettség alá eső intézményeinek tőkehelyzete a szabályozói követelményeket tükröző tőkemegfelelési mutatók, illetve indexek tekintetében 2008-ban keveset változott, vagyis továbbra is jobb, mint kielégítő. A helyzet értékelése azonban körültekintést igényel, mert az átlagosan mintegy 50 százalékos többlettőke-állomány a minimális szabályozói tőkekövetelménnyel áll szemben, ugyanakkor a jelenlegi körülmények között minden bizonnyal igaz az a megállapítás, hogy a szolgáltatóknak a minimális szabályozói tőkekövetelmények fölött a szokásos mértékűnél jóval nagyobb többlettőkére lehet szükségük a ténylegesen fennálló kockázatok ellensúlyozására. A többlettőkeigényt egyrészt a szokatlanul gyorsan, nagymértékben és jellemző módon kedvezőtlen irányban változó környezet, másrészt a szokásos hozam-kockázat viszony jelentős és előnytelen irányú eltolódása, harmadrészt a gazdasági és pénzügyi rendszer megnövekedett stresszvalószínűsége, negyedrészt pedig a különféle korrelált kockázatok által meghatározott párhuzamos hitel-, piaci, likviditási, jövedelmezőségi, illetve szolvenciasokk kialakulásának megnövekedett valószínűsége támasztja alá. E körülményekkel szemben a magyar pénzügyi szolgáltatók jelenlegi tőkésítési szintje jóval kevésbé tűnik túlzottnak.

A rendelkezésre álló adatokból nagy biztonsággal megállapítható, hogy a tőkésítési követelmény alá eső intézménytípusok közül a biztosítási szektor változatlanul jelentős belső tőketöbbletet termel, vagyis tőkejövedelmezősége számottevően meghaladja a tőkeszükséglet amúgy erősen visszafogott növekedését. A hitelintézetekre mindez nem mondható el, amennyiben esetükben a jövedelmezőség mérsékelten elmarad a szabályozói tőkeszükséglet növekedésétől, vagyis a kettő egyenlegeként kismértékű belső tőkehiány mutatkozik.

2009-ben a jelenlegi kilátások szerint mind a jövedelmezőség, mind a kockázati expanzió csökkenni fog, mégpedig az utóbbi valószínűleg nagyobb mértékben. Átlagos hazai hitelintézet esetében a belső tőkeképződés még a csökkenő jövedelmezőség ellenére is többé-kevésbé elegendő lehet a kockázati expanzió miatt szükséges tőkefeltöltésre. Itt azonban fel kell figyelni arra, hogy a minél nagyobb mértékben – másként fogalmazva a korábbi trendhez képest –, minél nagyobb törést mutatva esik vissza a kockázati expanzió, annál nagyobb lehet a 2009. évi fő veszélyt megtestesítő hitelkockázati sokkok mértéke. Az utóbbi összefüggés, illetve a feljebb már említett párhuzamos, illetve kombinált sokkok növekvő valószínűsége ismételten a minimális szabályozói tőkekövetelmény fölötti tőketartalékok növekvő jelentőségére hívja fel a

Jelen helyzetben különösen fontos szerep jut – a szabályozás, ellenőrzés és fogyasztóvédelem mellett – a tisztességes piaci magatartásnak.

figyelmet. Ebből a szempontból különösen fontosnak tűnik, hogy főként a hitelintézeti szolgáltatók tulajdonosai ne törekedjenek jelen körülmények között az elmúlt évi nyereség terhére kifizetendő osztalékbevételekre.

Működési kockázatok: felértékelődik a tisztességes piaci magatartás

A fokozódó arányú ügynöki tevékenységgel, valamint a szórt tulajdonosi szerkezetű, nyilvánosan nem forgalmazott szolgáltatók, úgymint biztosítási egyesületek, pénztárak, befektetési alapok és szövetkezeti hitelintézetek gyenge tulajdonosi ellenőrzésével kapcsolatban felmerülő kockázatok mellett szükségesnek tűnik a hasonló kockázatok szélesebb körre kitékintő, általánosabb felvetése is. A pénzügyi válság körülményei ugyanis a fogyasztók széles csoportjait, így például a devizahitelek adósaikat vagy az alapszerű megtakarítási formák befektetőit, illetve magukat a szolgáltató intézményeket is a korábbiaknál nehezebb, esetenként kritikus helyzetbe hozhatják. Ilyen feltételek között jelentősen felértékelődik a tisztességes piaci magatartás, ugyanakkor nehezebbé válik az ilyen magatartás normáinak betartása és betartatása, mert a rendkívül kedvezőtlen piaci feltételek csökkentik a törvénytelen vagy erkölcsstelen magatartás relatív kockázatait. Emellett általánosságban is szükséges a pénzügyi kultúra, és a fogyasztókat védő intézményrendszer erőltetett ütemű fejlesztése, illetve ezeken keresztül a fogyasztói tudatosság növekedésének ösztönzése, egyebek között a szolgáltatók reputációs kockázatának visszatartó erejét fokozandóan.

A szabályozás, az ellenőrzés és a fogyasztóvédelem mellett az elkövetkező időszakban különös jelentőséget kaphat a különböző típusú piaci szereplők együttműködése. A devizahitelek vagy az ingatlanalapok esetében a felmerülő problémák megoldása nagy valószínűséggel csak a szolgáltatók, ügyfelek és a hatóságok együttműködése mellett lehetséges, olyan értelemben, hogy a szóban forgó együttműködés hiánya esetén végső soron nagy valószínűséggel valamennyi résztvevő rosszból járna.

Az elmúlt év eseményei rámutattak arra, hogy nem feltétlenül helyes a preferenciájukat nem jelző, és minden valószínűség szerint befektetési szakmai ismeretekkel csak korlátozottan, vagy nem rendelkező, egyébként igen nagyszámú pénztártag befektetéseit egy kifejezetten magas kockázatú portfólióba besorolni, illetve arra, hogy a rendszer működési szabályai több más ponton is további finomítást igényelnek. (Természetesen, egy kedvezőtlen év eredménye alapján nem szükségszerűen vonhatók le hosszú távú következtetések.) Bár a részvényfeltöltési kötelezettség átmeneti felfüggesztésére sor került, úgy tűnik, hogy az említett terület problémáinak hosszútávra történő orvoslására van szükség. Fontos annak felismerése, hogy a választható portfóliós rendszer problémái már ma is sokkal élesebben vetődnének fel, ha a magánpénztári rendszer a szolgáltatási szakaszban járna.

MEGNEVEZÉS		ÁLLOMÁNY (mrd Ft)				
		2004	2005	2006	2007	2008
INTÉZMÉNYEK SZERINT						
	mérlegfőösszeg	14 912	17 559	20 838	24 376	29222
Bankok, szakosított hitelintézetek	kezelt ügyfélvagyon/*/**	1 144	1 491	1 809	2 211	1468
	összesen	16 056	19 050	22 647	26 587	30690
Befektetési vállalkozások	kezelt ügyfélvagyon/*/**	410	518	689	841	705
Alapkezelők	kezelt eszközök/**	1 167	1 985	2 681	3 353	2747
Pénzügyi vállalkozások	mérlegfőösszeg	1 636	2 014	2 200	2 675	3369
Biztosítók	mérlegfőösszeg	1 413	1 701	1 956	2 259	2206
Pénztárak	vagyonérték/**	1 412	1 899	2 350	2 807	2618
Szövetkezeti hitelintézetek	mérlegfőösszeg	1 053	1 263	1 360	1 505	1577
Összesen		23 149	28 428	33 882	40 027	43912
- a GDP %-ában		112	129	142	157	164
TEVÉKENYSÉGEK SZERINT						
Hitelezés		17 601	20 835	24 397	28 556	34168
Biztosítás		1 174	1 352	1 418	1 521	1563
Vagyonkezelés		4374	6 242	8 067	9 950	8181
Összesen		23 149	28 428	33 882	40 027	43912
*/ a letéti állomány nélkül; **/ piaci értéken						
GDP		20 695	21 997	23 785	25 419	26770
Unitlinked biztosítás		240	350	538	737	643
Kezelt ügyfélvagyon, összesen/*		1 555	2 008	2 498	3 052	2174

A pénzügyi környezet nehéz feltételei miatt a szokásosnál defenzívebb stratégia szükséges.

Stratégiai kockázat: óvatosság és konzisztencia

A jelen kockázati körképből az a következtetés vonható le, hogy a pénzügyi közvetítés feltételei jelenleg különösen nehezek, a kockázatok pedig szokatlanul magas szintűek. Ilyen körülmények között rendkívüli jelentőséget kap a megfelelő szolgáltatói stratégia kiválasztása. Általánosságban a szokásosnál jóval defenzívebb stratégiára van szükség, mert a körülmények gyorsan és gyakran előnytelen irányban változnak, a piaci expanzió szinte teljesen megszűnt, sőt, egyes piacok esetén zsugorodás tapasztalható, illetve egységnyi hozamra a megszokott mértékűnél jellemzően jóval nagyobb kockázat esik. Egyidejűleg döntő jelentőségű a

SZERKEZET (%)			NÖVEKEDÉS (év/év) (%)			
2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
61,5	60,9	66,5	17,8	18,7	17,0	19,9
5,3	5,5	3,3	30,3	21,3	22,3	-33,6
66,8	66,4	69,9	18,6	18,9	17,4	15,4
2,0	2,1	1,6	26,1	33,2	22,0	-16,1
7,9	8,4	6,3	70,1	35,1	25,0	-18,1
6,5	6,7	7,7	23,1	9,3	21,6	25,9
5,8	5,6	5,0	20,3	15,0	15,5	-2,3
6,9	7,0	6,0	34,5	23,7	19,4	-6,7
4,0	3,8	3,6	19,9	7,7	10,7	4,8
100,0	100,0	100,0	22,8	19,2	18,1	9,7
-	-	-	-	-	-	-
72,0	71,3	77,8	18,4	17,1	17,0	19,7
4,2	3,8	3,6	15,2	4,9	7,3	2,8
23,8	24,9	18,6	42,7	29,2	23,3	-17,8
100,0	100,0	100,0	22,8	19,2	18,1	9,7
-	-	-	6,3	8,1	6,9	5,3
-	-	-	45,7	53,8	37,2	-12,9
-	-	-	29,2	24,4	22,2	-28,8

stratégia belső konzisztenciája, mert a hibás üzleti döntések negatív következményei a normális üzletmenetre jellemzőnél sokkal súlyosabbak lehetnek. Tekintve az üzleti dinamika visszaesését, illetve a szűkülő üzleti marzsokat, úgy tűnik, hogy a működés közben felmerülő váratlan, kedvezőtlen események következményeinek elhárítására a folyó üzletmenet során a szokásosnál jóval kevesebb lehetőség adódik, illetve tartalék képződik. Erre való tekintettel természetes módon felértékelődik a folyó működéstől független, illetve gyakran a folyó üzleti expanzió alternatívájaként, előre felhalmozott tartalékok szerepe.

A szolgáltatói stratégia helyes kiválasztása és érvényesítése nem utolsó sorban az állami hatóságok megfelelő viselkedésének függvénye

is. A hatóságok szabályozói, felügyeleti, szolgáltatói és együttműködési tevékenysége az elkövetkező időszakban a pénzügyi szolgáltatók sikeres működésének fontos összetevője lehet. A jelen körülmények szempontjából elsősorban veszélyeztetett bankrendszerrel kapcsolatban például – a teljesség igénye nélkül – különös jelentősége lesz a bankok likviditásával, forrás- és tőkeellátottságával kapcsolatos, illetve a banki tevékenység orientációjára irányuló hatósági szabályozói és felügyeleti tevékenységnek. A fontos intézkedések körébe tartozhatnak egyebek között a banki hitelügyfelek helyzetének kezelését szolgáló hatósági kezdeményezések, a teljes körű lakossági hitelregiszter felállítása, vagy a hitelüzletág feltételeinek transzparenciáját elősegítendő az ingatlanpiaci árstatisztika rendszerének fejlesztése is.

A pénzügyi közvetítés fő folyamatai

A pénzügyi szektor növekedése

A magyar pénzügyi szektor növekedése már 2008 első felében megtorpant.

A magyar pénzügyi szektorban 2008 folyamán az állományi növekedés markáns lassulása következett be. Az összes közvetített állomány éves bővülésének mértéke, amely az előző hat év során végig a 1525 százalékos sávban mozgott, ezúttal kevéssel 10 százalék alatti szintre esett vissza. A változás a közvetlenül megelőző évhez viszonyítva kifejezetten törésszerűnek tűnik, mivel az éves növekedés a 2007. évinek alig több mint felére csökkent. Ezzel szemben tény, hogy az állományi expanzió sebessége még így is meghaladta a hazai összjövedelem (a GDP) növekedésének ütemét. A teljes pénzügyi szektorra számított eszközpenetrációs ráta ennek következtében tovább emelkedett, és 2008 végén 164 százalékot tett ki.

Annak ellenére, hogy a folyamatban lévő pénzügyi válság Magyarország szempontjából leginkább akut szakasza 2008 utolsó negyedéhez köthető, az állományi expanzió lassulásának nagyobb része az év első felében következett be. A lassulás egyrészt a hitel- és befektetési tranzakciókból származó gyarapodás csökkenő üteméből, másrészt az alapszerűen kezelt, és tőkepiaci eszközökbe fektetett pénzügyi vagyron értékvesztéséből származott. Harmadrészt viszont az előző két tényező ellen hatott a forint 2008. évi értékvesztése, amely a magas devizaarány miatt jelentősen növelte a hitelállományok forintértékét. A tranzakciós gyarapodás lassulása túlnyomórészt a második félévben, a tőkepiaci eszközök leértékelődése pedig főként az első és az utolsó negyedévben következett be. Ezzel szemben a forint az első félévben erősödött, a másodikban viszont számottevően gyengült. Ez a devizahitelek forintértékét előbb mérsékelte, majd jelentős állományi növekedést váltott ki.

Az említett tényezők figyelembe vételével jól magyarázható az állományi növekedés tevékenységfajtánként rendkívül eltérő alakulása is. Egyrészt kizárólag a forintárfolyam hatásának köszönhető a hitelezési tevékenység által közvetített állomány növekedésének közel 20 száza-

A hitelpiac jelentős növekedése – egyes szolgáltatói típusok eltérő dinamikájával – 2008-ban is folytatódott.

lékos évi ütemre történt gyorsulása. Másrészt főként a tőkepiaci eszközök leértékelődése, kisebb részben pedig a befektetett tőke visszavonása áll a vagytonkezelési típusú tevékenységek keretében közvetített vagyton 18 százalékos esése mögött. Harmadrészt pedig az előbbi két, élesen ellentétes változás között félúton található a biztosítási állományok szerény, 3 százalékos növekedése, ami döntő mértékben a biztosítási termékek iránti kereslet alakulásának következménye.

A hitelpiac növekedése

A hitelpiaci tevékenységet folytató intézmények állományainak gyors növekedése 2008-ban is fennmaradt. Sőt, ezen belül maguk az ügyfél-hitel-állományok még ennél is gyorsabban, az év egészét tekintve összesen 23 százalékkal gyarapodtak. Ez nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy a hitelpiaci szolgáltatók egyéb eszközeinek a mérlegen belüli aránya csökkent, ami a tőkepiaci eszközök jelentős leértékelődése, illetve az emelkedő forrásköltségek és szűkülő marzsok körülményei között természetes fejleménynek tűnik.

A teljes hitelállományon belül élesen eltér a hazai és a külföldi követelések dinamikája. 2008. során a belföldi hitelexpanzió éves mértéke 19 százalékos, a külföldre kihelyezett állományok növekedése viszont változatlanul rendkívül gyors, 61 százalékos volt. 2008 végén a hazai bankrendszer összes ügyfélhitelének e mellett is csak 12 százaléka állt fenn külföldi, döntően közép-kelet-európai adóssal szemben. Ennek az állománynak a magyarázata a magyar bankok kelet-európai fiókjaiban, leánybankjaiban keresendő. Az enyhén gyorsuló mértékben bővülő belföldi állományokon belül ugyancsak eltérő irányzatok érvényesültek a vállalati és a lakossági hitelezés terén. A vállalati hitelek forintban kifejezett állományának növekedése az év egészében, és ezen belül a második félévben is lassult, annak ellenére, hogy a gyengülő forint az ellenkező irányban fejtette ki hatását. A háztartásoknak nyújtott hitelek gyarapodási üteme viszont számottevően növekedett, amiben a magas devizaarány, illetve a vállalati hitelezésben tapasztaltnál enyhébb kényszerítő korlátok játszottak szerepet.

Figyelemre méltó továbbá az egyes szolgáltatói típusok esetében mért állományi dinamika jelentős eltérése. 2008-ban a bankrendszer összes hitelállománya a piac átlagához igen hasonló mértékben, a pénzügyi vállalkozások ügyfélkövetelései ennél gyorsabban (28 százalékkal), a szövetkezetek hitelállományai viszont mindössze 2 százalékkal bővültek. Az eltérés főként arra vezethető vissza, hogy a vállalkozások (pénzkölcsönzők, lízing- és faktoringcégek stb.) állományainak nagy része devizában van, s a forint gyengülése nagyobb mértékben érintette, a szövetkezeti hitelek esetében viszont a devizaarány kifejezetten alacsony. A valutaárfolyam átértékelési hatása azonban közel sem magyarázza meg a hiteldinamikában mutatkozó eltérést: a pénzügyi vállalkozások állománynövekedése tranzakciós alapon is a leggyorsabb, a szövetkezeteké pedig jelentős különbséggel a leglassabb volt.

2. tábla
Az ügyfélhitelpiac állományainak alakulása

Időszak végén	Állomány (mrd Ft)				
	2004	2005	2006	2007	2008
Bankok, szakosított hitelintézetek ügyfélhitelei	7 979	9 550	11 486	14 057	17 316
Belföldieknek nyújtott hitelek	7 549	8 963	10 632	12 543	14 878
– Nem pénzügyi vállalatok	4 613	5 236	5 841	6 566	7 168
– Háztartások	2 597	3 371	4 311	5 450	7 252
+ lakáshitelek	1 775	2 139	2 545	2 987	3 773
+ fogyasztási hitelek	526	942	1 385	1 989	2 904
+ egyéb hitelek	296	290	382	474	575
– Egyéb belföldi ügyfelek	339	356	481	527	458
Külföldieknek nyújtott hitelek	430	587	854	1 514	2 438
Szövetkezeti hitelintézetek ügyfélhitelei	524	571	623	668	678
Belföldieknek nyújtott hitelek	524	571	623	668	678
– Nem pénzügyi vállalatok	173	204	225	248	268
– Háztartások	336	358	385	407	394
+ lakáshitelek	135	144	154	157	144
+ fogyasztási hitelek	97	117	137	152	164
+ egyéb hitelek	105	97	95	99	86
– Egyéb belföldi ügyfelek	15	9	12	13	15
Külföldieknek nyújtott hitelek	0	0	0	0	0
Pénzügyi vállalkozások ügyfélkövetelései	1 421	1 771	1 915	2 319	2 968
– Nem pénzügyi vállalatok	558	694	826	1 077	1 397
– Háztartások	816	1 005	1 016	1 159	1 498
+ ingatlant finanszírozó	n.a.	n.a.	81	118	118
+ fogyasztást finanszírozó	n.a.	n.a.	901	990	1 219
+ egyéb	n.a.	n.a.	34	51	161
– Egyéb ügyfelek	47	71	72	83	74
Összes ügyfélhitel és -követelés	9 924	11 892	14 024	17 044	20 963
Belföldiekkel szembeni követelések	9 494	11 305	13 170	15 530	18 524
– Nem pénzügyi vállalatok	5 343	6 134	6 892	7 891	8 833
– Háztartások	3 750	4 735	5 713	7 016	9 144
+ ingatlant finanszírozó	n.a.	n.a.	2 779	3 262	4 035
+ fogyasztást finanszírozó	n.a.	n.a.	2 422	3 130	4 287
+ egyéb követelések	n.a.	n.a.	511	624	822
– Egyéb belföldi ügyfelek	401	436	565	622	547
Külföldiekkel szembeni követelések	430	587	854	1 514	2 439

Szerkezet (%)			Éves növekedés (%)			
2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
81,9	82,5	82,6	19,7	20,3	22,4	23,2
75,8	73,6	71,0	18,7	18,6	18,0	18,6
41,6	38,5	34,2	13,5	11,5	12,4	9,2
30,7	32,0	34,6	29,8	27,9	26,4	33,1
18,1	17,5	18,0	20,5	19,0	17,4	26,3
9,9	11,7	13,9	79,0	47,0	43,6	46,0
2,7	2,8	2,7	-2,1	31,6	24,3	21,2
3,4	3,1	2,2	5,0	35,1	9,6	-13,0
6,1	8,9	11,6	36,7	45,4	77,3	61,1
4,4	3,9	3,2	8,9	9,1	7,3	1,5
4,4	3,9	3,2	8,9	9,1	7,3	1,5
1,6	1,5	1,3	18,0	10,7	10,0	8,2
2,7	2,4	1,9	6,6	7,5	5,8	-3,2
1,1	0,9	0,7	7,0	6,7	2,0	-7,8
1,0	0,9	0,8	20,7	16,8	10,8	8,4
0,7	0,6	0,4	-7,0	-2,6	4,5	-13,5
0,1	0,1	0,1	-41,9	35,6	4,8	18,1
0,0	0,0	0,0	960,1	246,8	132,1	140,1
13,7	13,6	14,2	24,6	8,1	21,1	28,0
5,9	6,3	6,7	24,5	19,0	30,3	29,7
7,2	6,8	7,1	23,1	1,1	14,0	29,2
0,6	0,7	0,6	n.a.	n.a.	45,9	0,0
6,4	5,8	5,8	n.a.	n.a.	9,9	23,1
0,2	0,3	0,8	n.a.	n.a.	47,9	217,2
0,5	0,5	0,4	53,0	1,3	14,8	-11,0
100,0	100,0	100,0	19,8	17,9	21,5	23,0
93,9	91,1	88,4	19,1	16,5	17,9	19,3
49,1	46,3	42,1	14,8	12,4	14,5	11,9
40,7	41,2	43,6	26,3	20,7	22,8	30,3
19,8	19,1	19,2	n.a.	n.a.	17,3	23,7
17,3	18,4	20,5	n.a.	n.a.	29,2	36,9
3,6	3,7	3,9	n.a.	n.a.	22,2	31,7
4,0	3,7	2,6	8,8	29,5	10,2	-12,1
6,1	8,9	11,6	36,7	45,4	77,3	61,1

A bankhitelek devizaösszetétele és a valutaátértékelődés hatásától megtisztított hitelállomány alakulása

MEGNEVEZÉS	Időszak végi állomány, milliárd Ft		
	2004	2005	2006
Kiigazítatlan adatok szerint:			
Összes eszköz	14 912	17 559	20 838
Összes hitel	9 566	11 540	13 675
Belföldieknek nyújtott	9 149	10 952	12 811
– Nem pénzügyi vállalatok	4 562	5 236	5 840
– Háztartások	2 597	3 371	4 312
– Egyéb pénzügyi közvetítők	1 208	1 423	1 548
– Hitelintézetek	443	566	630
– Államháztartás	279	297	401
– Egyéb	60	59	79
Külföldieknek nyújtott	417	587	864
Összes devizahitel	4 093	5 793	7 398
Belföldieknek nyújtott	3 691	5 233	6 584
– Nem pénzügyi vállalatok	2 022	2 491	2 763
– Háztartások	378	1 099	2 017
– Egyéb pénzügyi közvetítők	1 041	1 247	1 340
– Hitelintézetek	128	258	343
– Államháztartás	90	99	95
– Egyéb	34	38	27
Külföldieknek nyújtott	402	561	813
Devizahitelek aránya	42,8%	50,2%	54,1%
Belföldieknek nyújtott	40,3%	47,8%	51,4%
– Nem pénzügyi vállalatok	44,3%	47,6%	47,3%
– Háztartások	14,6%	32,6%	46,8%
– Egyéb pénzügyi közvetítők	86,1%	87,6%	86,5%
– Hitelintézetek	28,8%	45,6%	54,5%
– Államháztartás	32,2%	33,2%	23,8%
– Egyéb	55,6%	65,5%	33,7%
Külföldieknek nyújtott	96,3%	95,4%	94,2%
Valutaátértékelődés hatásától megtisztított adatok szerint:			
Összes hitel			
Belföldieknek nyújtott	–	–	–
– Nem pénzügyi vállalatok	–	–	–
– Háztartások	–	–	–
– Egyéb pénzügyi közvetítők	–	–	–
– Hitelintézetek	–	–	–
– Államháztartás	–	–	–
– Egyéb	–	–	–
Külföldieknek nyújtott	–	–	–
EURHUF árfolyam	245,93	252,73	252,30
CHFHUF árfolyam	159,34	162,33	156,99

		Éves növekedési ütem (%)			
2007	2008	2005	2006	2007	2008
24 356	29 222	17,8	18,7	16,9	20,0
16 691	20 229	20,6	18,5	22,1	21,2
15 183	17 790	19,7	17,0	18,5	17,2
6 575	7 168	14,8	11,5	12,6	9,0
5 451	7 252	29,8	27,9	26,4	33,0
1 789	2 090	17,8	8,8	15,6	16,8
841	822	27,9	11,4	33,5	-2,3
428	364	6,7	35,0	6,8	-15,0
98	94	-2,9	35,1	23,8	-4,1
1 508	2 438	40,9	47,0	74,6	61,7
10 462	14 376	41,5	27,7	41,4	37,4
8 993	11 990	41,8	25,8	36,6	33,3
3 483	4 275	23,2	10,9	26,1	22,7
3 216	5 091	190,7	83,5	59,5	58,3
1 551	1 884	19,9	7,4	15,8	21,5
588	616	102,6	32,9	71,2	4,9
126	93	9,9	-3,1	32,1	-26,1
29	30	14,3	-30,4	8,0	5,2
1 469	2 386	39,6	45,1	80,6	62,5
62,7%	71,1%				
59,2%	67,4%	-	-	-	-
53,0%	59,6%	-	-	-	-
59,0%	70,2%	-	-	-	-
86,7%	90,2%	-	-	-	-
69,8%	74,9%	-	-	-	-
29,4%	25,6%	-	-	-	-
29,4%	32,2%	-	-	-	-
97,4%	97,9%	-	-	-	-
		19,1	19,5	23,1	12,8
-	-	18,3	18,0	19,7	8,7
-	-	13,3	12,0	12,7	4,7
-	-	28,7	29,3	28,6	20,0
-	-	15,9	12,0	18,8	1,6
-	-	26,8	11,5	33,1	-5,4
-	-	5,8	35,1	6,7	-15,9
-	-	-4,4	35,3	23,9	-5,6
-	-	37,2	47,3	74,6	54,3
253,35	264,78	2,8	-0,2	0,4	4,5
152,42	177,78	1,9	-3,3	-2,9	16,6

A banki szolgáltatói körre vonatkozóan elvégzett árfolyamhatás-számítás a tényleges forgalom alapján kalkulált hitelexpanzió nagyarányú 2008. évi lassulását tükrözi. Utóbbi hatás hangsúlyosan a második fél-évben bontakozott ki. Az összes bankhitel állományának éves gyarapodása a 2007. év végi 23 százalékos ütemről 2008. júniusig 21 százalékra, onnan viszont az év végéig 13 százalékos szintre esett vissza. A lassulás mind a hazai, mind a külföldi adósokkal szembeni követelések tekintetében érvényesült. A magyar piacon regisztrált hitelexpanzió éves üteme a 2007. végi 20 százalékról júniusig 17 százalékra, onnan az év végéig viszont 9 százalékra mérséklődött. A hazai piacon bekövetkezett lendületvesztés az adósok összes fontosabb típusa esetén érvényesült, azonban különösen jelentősnek tűnik a nem pénzügyi vállalatokkal és a belföldi hitelintézetekkel szembeni állományi dinamika visszaesése.

Az ügyfélbefektetések állományának növekedési üteme markánsan – de az egyes befektetési típusok esetében jelentősen eltérő mértékben – lassult.

A pénzügyi befektetések alakulása

A hitelpiacon megfigyelt általános, markánsan lassuló irányzat 2008-ban a befektetési piac állományaiban is megnyilvánult. A pénzügyi szektor egészénél elhelyezett összes ügyfélbefektetés állományának éves növekedési üteme 2007 végén közel 17 százalékot ért el, ahonnan júniusig 11 százalékra, 2008 végéig pedig alig több mint 7 százalékra esett vissza. Különösen szembeűő azonban, hogy az egyes befektetéstípusok 2008. évi dinamikája között szokatlanul nagyarányú eltérések tapasztalhatók, részben a jelentős és általános tőkepiaci lejtmenet általi érintettség, részben pedig a befektetők ezen, és más tényezők miatti vándorlásának függvényében. A fontosabb állományi típusok éves dinamikája a –27 százalék/+43 százalékos sávban szóródott. Az ekkora méretű szerkezeti eltolódás az elmúlt öt év történetéhez képest rendkívül nagy méretűnek tűnik.

A befektetési piacon főként a tőkepiaci eszközökbe fektető megtakarítási formák állományai, vagyis a kezelt vagyonok estek vissza jelentősen. Ennek fő oka természetesen az eszközök piaci leértékelődése volt, elsősorban a részvény-, és a forintkötvény piac süllyedésével összefüggésben. Emellett azonban, különösen az év második felében bekövetkezett egy jelentős arányú reintermediáció, vagyis a hazai pénzügyi befektetéseknek az alapszerűen kezelt megtakarítási formák felől a bankbetétek irányába történő áramlása, teljesen megfordítva a megelőző évek jellemző irányzatát. Erre főként 2008 kései hónapjaiban került sor, részben a kezelt vagyonok jelentősen negatív hozamaira reagálva, részben pedig azt követően, hogy októberben számottevően emelkedett az állami betétbiztosítás által fedezett betétméret, a Kormány pedig a betétek nem biztosított részére korlátlan politikai garanciát vállalt. Ezen túlmenően a bankok között, jellemzően az új betétekre vonatkozó kampányszerű ajánlatok formájában éles kamatverseny bontakozott ki. Nagyrészt e tényezők miatt a hitelintézeti ügyfélbetétek éves növekedési üteme 2008 folyamán 8 százalékról 10 százalékra gyorsult, ami a mérlegben némileg oldotta a magas, és az elmúlt években jellemzően emelkedő hitel–betét–arány miatti finanszírozási feszültséget. Elsősorban

kiskereskedelmi körben sor került egyúttal jelentős mennyiségű újonnan kibocsátott banki kötvény értékesítésére is.

A hitel–betét–arány az ügyfelekkel szembeni követelések és kötelezettségek körében mindazonáltal nem csökkent, sőt tovább emelkedett, a 2007. év végi 129 százalékról 2008 végéig 144 százalékra. Ez a hitelintézetek számára szükségessé tette jelentős mennyiségű új külföldi forrás bevonását. A szóban forgó fajtájú források állománya 2008-ban, forintértékben összesen 43 százalékkal, az előző évhez képest még árfolyamszűrten is gyorsuló ütemben növekedett, vagyis – bizonyos közkeletű hiedelmekkel ellentétben – számottevő mértékű külföldi, döntően pedig banki, azon belül főként anyabanki többletforrás bevonásának köszönhetően.

A piac intézményi szerkezete

A szolgáltatók száma az utóbbi években magasabb tőkejöveldelmezőséget elért területeken, vagyis főként az alapkezelők, a biztosítók, a befektetési és a pénzügyi vállalkozások körében növekedett jelentősen. Ez a hatékony tőkeáramlás egyfajta bizonyítékként is értékelhető. Ugyancsak figyelemre méltó egyúttal a hitelintézeti szolgáltatók, illetve a pénztárak számának érdemi csökkenése. Az előbbieket tekintetében egyértelműnek tűnik, hogy a hazai piac méreteihez képest a szolgáltatói létszám túlzott, a mérethatékonyság hiánya pedig nehezedő piaci körülmények között ösztönzi az intézményi konszolidáció folyamatát. E jelenség a viszonylag kisméretű szövetkezeti hitelintézetek körében okoz jelentős mozgást, amennyiben esetenként sor kerül kisebb, illetve gyengébben teljesítő szövetkezetek beolvadására, illetve összeolvadására, a legerősebb szövetkezeti szolgáltatók pedig növekvő számban alakulnak át bankká. A pénztárak számának csökkenése mögött jellemzően az önszegélyező pénztárak fogyása áll, amely főként a szabályozás – az önszegélyező pénztárak működésével kapcsolatos alapelvek következetes érvényesítése miatt szükségessé vált – szigorodására, illetve ugyancsak mérethatékonysági okokra vezethető vissza.

Végül, növekvő mértékben fontos jelenség a külföldi tulajdonú hitelintézeti, biztosítói és befektetési vállalkozási fióktelepek gyarapodása. 2008 végén már 28 fióktelep működött az ország területén. 2008-ban a bankszektor „elfiókosodása” volt a legfeltűnőbb, különös tekintettel arra, hogy az utóbbi hónapokban több jelentős méretű külföldi tulajdonú banki leányvállalat alakult át fiókká. A 2009. januárban bekövetkező átalakulásokat követően a fióktelepek már a hazai bankszektor eszközeinek közel 10 százalékát adják.

A pénzügyi szolgáltatók jöveldelmezősége

A pénzügyi szolgáltatók tőkejöveldelmezősége 2008-ban tovább csökkent, követve a 2004. évi csúcs óta kialakult, megszakítás nélküli irányzatot. A teljes pénzügyi szektor átlagos ROE-mutatója a 2007. évi

*A túlzott szolgáltatói létszám
ösztönzi az intézményi
konszolidációt*

*Folytatódott a
tőkejöveldelmezőség évek óta
tapasztalt csökkenése.*

4. tábla
A befektetési piac állományainak alakulása

Időszak végén	Állomány (mrd Ft)				
	2004	2005	2006	2007	2008
Hitelintézetek belföldi ügyfélbetétei	8 358	9 360	10 562	11 372	12 493
+ bankok, szakosított hitelintézetek	7 407	8 230	9 371	10 089	11 192
+ szövetkezeti hitelintézetek	951	1 129	1 191	1 283	1 301
– vállalatok betétei	2 483	2 783	3 414	3 487	3 559
– háztartások betétei	5 116	5 665	5 919	6 307	7 167
– egyéb pénzügyi közvetítők betétei	257	376	600	766	742
– egyéb belföldi ügyfelek betétei	501	461	628	812	1 025
Hitelintézetek belföldi kötvényforrásai	1 137	1 378	1 186	1 240	1 398
Hitelintézetek külföldi forrásai	2 804	3 820	4 832	6 253	8 946
– bankközi betétek	721	1 333	1 674	2 578	3 715
– egyéb betétek	487	661	682	662	1 023
– felvett hitelek	1 250	1 438	1 631	1 812	2 582
– kötvények és jelzáloglevelek	346	387	845	1 201	1 626
Kezelt ügyfélvagyon /*/**	1 655	2 114	2 622	3 202	2 354
– bankok	1 144	1 491	1 809	2 211	1 468
– befektetési vállalkozások	410	518	689	841	705
– alapkezelők egyéb portfóliója	100	105	124	150	180
Biztosítási díjtartalék	1 066	1 276	1 559	1 809	1 704
– unitlink tartalék /*	240	350	538	737	643
– egyéb életbiztosítási tartalék	589	650	702	721	709
– nem élet díjtartalék	237	276	319	351	352
Befektetési alapok eszközei /*	1 067	1 879	2 558	3 236	2 567
– pénzpiaci alapok	299	502	728	951	842
– kötvényalapok	483	644	329	396	201
– részvényalapok	56	97	152	207	129
– ingatlanalapok	90	277	474	498	346
– egyéb alapok	138	360	874	1 184	1 049
Pénztári vagyon /*	1 455	1 894	2 350	2 807	2 618
– magánnyugdíjpénztár	876	1 221	1 591	1 979	1 870
– önkéntes nyugdíjpénztár	556	643	719	784	698
– egészségpénztár	21	27	37	41	49
– önszegélyező pénztár	2	3	4	3	2
Összes befektetés	17 541	21 720	25 667	29 920	32 079

*/ piaci értéken; **/ letéti állományok nélkül

Szerkezet (%)			Éves növekedés (%)			
2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
41,1	38,0	38,9	12,0	12,8	7,7	9,9
36,5	33,7	34,9	11,1	13,9	7,7	10,9
4,6	4,3	4,1	18,7	5,5	7,7	1,4
13,3	11,7	11,1	12,1	22,7	2,1	2,1
23,1	21,1	22,3	10,7	4,5	6,6	13,6
2,3	2,6	2,3	46,2	59,8	27,5	-3,0
2,4	2,7	3,2	-7,9	36,1	29,2	26,2
4,6	4,1	4,4	21,2	-14,0	4,6	12,7
18,8	20,9	27,9	36,2	26,5	29,4	43,1
6,5	8,6	11,6	84,8	25,6	54,0	44,1
2,7	2,2	3,2	35,8	3,1	-2,9	54,6
6,4	6,1	8,0	15,0	13,4	11,1	42,5
3,3	4,0	5,1	12,0	118,1	42,3	35,3
10,2	10,7	7,3	27,7	24,0	22,1	-26,5
7,0	7,4	4,6	30,3	21,3	22,3	-33,6
2,7	2,8	2,2	26,1	33,2	22,0	-16,1
0,5	0,5	0,6	5,2	17,5	21,2	20,0
6,1	6,0	5,3	19,7	22,2	16,1	-5,8
2,1	2,5	2,0	45,6	53,8	37,2	-12,9
2,7	2,4	2,2	10,4	8,0	2,7	-1,7
1,2	1,2	1,1	16,5	15,6	10,0	0,4
10,0	10,8	8,0	76,2	36,1	26,5	-20,7
2,8	3,2	2,6	67,9	44,9	30,5	-11,5
1,3	1,3	0,6	33,3	-48,9	20,4	-49,4
0,6	0,7	0,4	72,7	57,9	36,0	-37,6
1,8	1,7	1,1	206,7	71,0	5,1	-30,4
3,4	4,0	3,3	159,8	143,0	35,4	-11,4
9,2	9,4	8,2	30,2	24,1	19,4	-6,7
6,2	6,6	5,8	39,3	30,3	24,4	-5,5
2,8	2,6	2,2	15,6	11,9	9,0	-11,0
0,1	0,1	0,2	33,1	33,4	12,3	20,3
0,0	0,0	0,0	59,4	18,2	-19,5	-45,8
100,0	100,0	100,0	23,8	18,2	16,6	7,2

18,3 százalékról 14,9 százalékra csökkent. E változásban döntő szerepet játszott a hazai pénzügyi szektor egészén belül kiemelkedően nagy súlyú bankrendszer, amelynek jövedelmezősége a globális pénzügyi válság, azon belül pedig főként az emelkedő forrásköltségek és a szűkülő kamatmarzs miatt esett vissza. A bankrendszerrel kapcsolatban figyelemre méltó, hogy 2008. évi tőkejövedelmezőségét jelentős méretű egyszeri tételek (érdekeltségek eladása) javították. Ezek kiszűrésével a bankok átlagos ROE-mutatója 10,2 százalékos, a teljes pénzügyi rendszeré pedig 11,7 százalékos lett volna. Különösen jelentős mértékben romlott a jövedelmezőség az év utolsó negyedében, amely egyrészt szezonálisan gyenge, másrészt 2008-ban különösen magas kockázati felárakkal terhelt időszak volt. Ennek megfelelően a bankrendszer egésze 2008 negyedik negyedében mérsékelten veszteséges volt.

5. tábla
Tőkejövedelmezőség (ROE, %)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2008
Bankok	23,4	22,3	23,0	17,9	14,3
Szövetkezeti hitelintézetek	15,8	13,4	10,7	10,8	10,1
Pénzügyi vállalkozások	29,4	25,0	20,4	24,3	16,9
Biztosítók	25,5	29,0	23,9	20,2	18,0
Befektetési vállalkozások	-6,2	-1,7	29,6	30,4	33,8
Alapkezelők	50,0	56,8	63,9	68,7	n.a.
Szektorátlag	23,8	23,3	22,9	18,3	14,9

A jövedelmezőség számottevő mértékű csökkenése ugyancsak megfigyelhető a pénzügyi vállalkozások körében, ahol az emelkedő forrásköltségek és a gyengülő forint hatásai kumulálódtak. A hitelminőség romlásából adódó veszteségek mind a bankok, mind a nem banki hitelezők esetében jelentősen növekedtek, a jövedelmezőség alakulásában betöltött szerepük azonban viszonylag mérsékelt maradt.

A biztosítók és a szövetkezeti hitelintézetek jövedelmezősége csekély mértékben mérséklődött. E két intézménytípus esetében a romló teljesítmény fő oka a kereslethiányra visszavezethető negatív volumenhatásban keresendő, a hitelpiacon tapasztalt likviditási probléma viszont mindkét esetben erősen korlátozott szerepet játszott. Az egyetlen alszektor, amelynek átlagos ROE-mutatója 2008-ban emelkedett, a befektetési vállalkozási terület volt, ahol azonban ez az eredmény egyetlen, kiemelkedő súlyú, vállalatértékesítési esemény következményeként jött létre. Ezt a hatást figyelmen kívül hagyva a befektetési vállalkozások jövedelmezősége nagyjából egynegyed résszel romlott volna, a tőkepiac kedvezőtlen állapotának megfelelően.

A szolgáltatók
tőke megfelelési mutatói
viszonylag érintetlenek.

A pénzügyi szolgáltatók tőkehelyzete

A szolgáltatók átlagos tőke megfelelési helyzetét a 2008-ban a kibontakozó pénzügyi válság viszonylag mindeddig kevésbé érintette. A teljes pénzügyi szektor rendelkezésére álló szavatoló tőke az év során 13 százalékkal, az összes tőkekövetelmény pedig 15 százalékkal növekedett. Ennek megfelelően az átlagos tőke megfelelési index szerény mértékben csökkent, és az év végén a minimális szabályozói tőkeszükséglet 150 százaléka állt a szolgáltatók rendelkezésére. A legnagyobb súlyú, illetve a válság által leginkább veszélyeztetett bankrendszer esetében a tőke megfelelési index a szektorátlaghoz hasonlóan hajszálnyival csökkent, és az év végén 142 százalékot tett ki. A szövetkezeti hitelintézetek tőke megfelelési indexe ennél nagyobb mértékben, de lényegesen magasabb szintről mérséklődött, az év során mindössze 2 százalékkal növekvő tőkeszükségletű, de számottevően nyereséges biztosítók átlagos tőke megfelelése pedig a szabályozói követelmény kétszeresénél is magasabb szintről emelkedett tovább.

A tőkehelyzet 2008. évi alakulásának értékelésekor figyelembe veendő, hogy a hitelintézeti szolgáltatók esetében jelentős hatást gyakorolt a CRD szabályainak az év során megvalósult bevezetése. A CRD bevezetése egyrészt mérsékelte a hitelkockázatokkal összefüggő tőkekövetelményt, másrészt azonban bevezette a működési kockázat tőkekövetelményét, és megkövetelte a piaci kockázatok tőkekövetelményének figyelembe vételét az alapvető szabályozási tőke mutatóban. A változás az összes tőkekövetelményt a bankok esetében szerény mértékben csökkentette, a szövetkezeti hitelintézetek körében pedig növelte. Utóbbi esetben gyakorlatilag teljes mértékben ebből származott a tőke mutatónak az év során bekövetkezett csökkenése. A CRD bevezetése által ugyancsak érintett befektetési vállalkozások esetében a tőkehelyzet 2008 végén a vonatkozó rendeletek megjelenésének késedelme miatt nem volt értékelhető.

6. tábla
Szabályozói szolvenciaráta és tőke megfelelés (szóló intézmények, %)

Időszak végi adatok	2004	2005	2006	2007	2008
Szolvenciaráta					
Bankok	12,80	11,95	11,54	11,60	11,43
Szövetkezeti hitelintézetek	15,95	15,57	15,32	15,82	13,67
Befektetési vállalkozások	61,15	94,38	37,39	30,24	n.a.
Tőke megfelelés ¹					
Bankok	160,0	149,4	144,3	145,0	142,2
Szövetkezeti hitelintézetek	199,4	194,7	191,5	182,2	170,9
Befektetési vállalkozások	310,9	441,8	200,4	204,1	n.a.
Biztosítók	167,8	182,5	216,6	223,5	234,2
Szektorátlag	163,2	155,6	152,8	153,1	149,9

¹ A szabályozói tőkekövetelmény arányában

A tőkésítési követelmény alá tartozó intézményfajták esetében 2008 folyamán a belső tőkeképzési képesség és a tőkeszükséglet növekménye az előző évhez hasonlóan egyensúlyban volt. Itt azonban ismét figyelembe veendő az a korábban említett körülmény, hogy a bankok tőke-jövedelmezőségét 2008-ban jelentős nagyságú egyszeri tételek javították. Ezek kizárásával a bankrendszerre közel 7 százalékpontnyi, az összes intézményre pedig közel 4 százalékpontnyi belső eredetű tőkehiány adódna. A szövetkezetek belső tőkehiánya ugyancsak látszólagos, mert a tőkeszükséglet gyors emelkedése a CRD bevezetésének egyszeri hatásának tudható be. A hazai biztosítók ezzel szemben továbbra is a kockázati expanziójuk tőkésítéséhez szükségesnél lényegesen több tőkét hoztak működésük során létre.

7. tábla
Belső tőkeképzési képesség

Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2008
Éves ROE (%)					
Bankok	23,4	22,3	23,0	17,9	14,3
Szövetkezeti hitelintézetek	15,8	13,4	10,7	10,8	10,1
Befektetési vállalkozások	-6,2	-1,7	29,6	30,4	33,8
Biztosítók	25,5	29,0	23,9	20,2	18,0
Összesen	23,0	22,7	22,6	18,0	14,8
Tőkeszükséglet növekedése (%)					
Bankok	16,5	17,4	19,2	19,8	16,8
Szövetkezeti hitelintézetek	22,2	15,4	7,9	8,9	16,2
Befektetési vállalkozások	-34,3	-13,7	95,0	2,4	n.a.
Biztosítók	25,2	7,4	6,1	9,9	2,2
Összesen	17,2	16,1	17,7	18,4	15,0
Belső tőketöbblet (%-pont) /1					
Bankok	6,9	4,9	3,7	-1,9	-2,5
Szövetkezeti hitelintézetek	-6,4	-2,0	2,8	1,9	-6,0
Befektetési vállalkozások	28,2	12,0	-65,4	28,0	n.a.
Biztosítók	0,3	21,6	17,7	10,3	15,8
Összesen	5,8	6,7	4,9	-0,4	-0,2

¹ A ROE és a tőkeszükséglet %-os növekedésének különbözete

II. A FELÜGYELETI TEVÉKENYSÉG TAPASZTALATAI

*Az összesen 2 533
nyilvántartott intézmény,
jogi személyiségű cég
vizsgálata során a Felügyelet
törekedett a 2008-ra
meghirdetett prioritásai
érvényesítésére.*

A Felügyelet 2008. évi prioritásai

A Felügyelet célja, hogy elősegítse a felügyelt intézmények megbízható működését, jogszabálykövető magatartását, ezért – hasonlóan az előző évekhez – 2008. évre vonatkozóan is meghatározta felügyelési (vizsgálati) prioritásait, melyeket transzparens működésének megfelelően ebben az évben is nyilvánosságra hozott. Ezek a prioritások az integrált felügyelés elve alapján az összes felügyelt szektorra vonatkoznak. A 2008-ra meghatározott prioritások az alábbiak voltak:

- **Likviditás**

A likviditás kiemelt kezelését nemzetközi oldalról a 2007-ben elkezdődött subprime-válság és annak közvetett és közvetlen hatásai; a közelmúlt nagy bankbotrányai (Northern Rock); hazai oldalról pedig a lakosság növekvő eladósodása indokolja.

A Felügyelet értelmezésében a likviditási kockázat annak veszélye, hogy az intézmény nem tudja kellő időben teljesíteni esedékes kötelezettségeit a bejövő és a kimenő cash flow időbeli és mennyiségi összeegyeztetésének hiányossága miatt, illetőleg kötelezettségeinek teljesítése érdekében gazdaságilag irracionális (veszteséget, eredményelmaradást okozó) állományátcsoportosításokra kényszerül.

A likviditási kockázat a mérleg lejáratí összhangjától, a mérlegállományok összetételétől, a mérlegállományok rugalmasságától függ, a mérleg eszköz oldalának mobilizálhatóságát, illetőleg a források megújíthatóságát, a pótlólagos forrásbevonás lehetőségét minősíti (strukturális likviditás). Más oldalról a likviditás a fizetőképesség folyamatos fenntartásának követelményét jelenti, vagyis azt, hogy az intézmény esedékességkor mindig és teljes mértékben eleget tudjon tenni kötelezettségeinek, illetve, hogy képes legyen új tranzakciókat elvégezni a hitelkereslet függvényében vagy más kedvező befektetési lehetőségek esetén (operatív likviditás).

- **Kockázati transzferek**

A kockázati transzfereket megtestesítő termékek nagyarányú elterjedése a magyar pénzügyi szektorban az utóbbi években indult el. A befektetési egységekkel kombinált biztosítások, a kombinált bankbetétek, a lakáshitelekkel kombinált életbiztosítások stb. száma folyamatosan növekszik, a banki refinanszírozású pénzügyi vállalkozások által kihelyezett egyre kockázatosabb ügyfélkihe-

lyezések növekedése és a csoporton belüli kockázati transzfer alkalmazása is egyre gyakoribb, ezért tartja a Felügyelet fontosnak az ilyen konstrukciókban, tevékenységekben rejlő kockázatok kiemelt kezelését.

Felügyeleti értelmezésben a kockázati transzfer valamely pénzügyi pozíció valamely kockázatának másik fél részére, értékesítés vagy fedezeti ügylet útján történő áthárítása. Az értékesített kockázat fajtája szerint egyaránt lehet hitel-, piaci-, eseménykockázat stb. A kockázati transzfert megvalósító termék ugyanakkor lehet pénzügyi garancia, biztosítás, származtatott termék, illetve értékpapírosított kockázati termék.

- Belső irányítás szervezeten belüli és szervezetközi döntési, beszámoltatási, ellenőrzési rendszerek megbízható és átlátható működése.

A Felügyelet értelmezésében a felelős belső irányítás megvalósítását az intézmény a megfelelő szervezeti felépítés, szervezet, testületi rendszer kialakításával és működtetésével, irányítási (management) és felügyelési (supervision) funkciók gyakorlásával biztosítja. A felelős belső irányítás (internal governance) a felelős vállalatirányítás (corporate governance) részeként értelmezendő, és annyiban szűkebb annál, hogy nem fedi le a tulajdonosokkal és az intézmény egyéb partnereivel való kapcsolatokat.

A Felügyelet a prioritások kialakításánál figyelembe vette az előző fejezetben kiemelt kockázatokat, azok veszélyeit, hatásait a napi tevékenysége során szem előtt tartotta, ugyanakkor a felügyelési tapasztalatok maguk is felszínre hoztak általánosítható összefüggéseket, kockázatokat.

A Felügyelet 2008. december 31-én összesen 2 533 pénzügyi, tőkepiaci, biztosítási és pénztári szektorhoz tartozó intézményt, jogi személyiségű céget tartott nyilván. A Felügyelet az említett prioritások érvényesítésére törekedett ezen intézmények helyszíni, helyszínen kívüli, illetve piacfelügyeleti vizsgálatok, valamint a prudenciális megbeszélések során.

A felügyeleti erőforrások elosztásának alakulása

2008-ban a helyszíni vizsgálatokra fordított kapacitások mennyisége az előző évhez képest közel 80 százalékkal emelkedett. A Felügyelet a vizsgálatokat komplex tevékenységként értelmezi, minden olyan célzott akció, amely az érintett intézmény kockázatainak megismerését, szabályszerű működésének megítélhetőségét eredményezi, formájától függetlenül felügyelési, vizsgálati tevékenységnek minősül. Ezen belül annak formája – helyszínen kívüli, illetve helyszíni, pusztán az információk megszerzésének módjában tér el egymástól. Az emelkedés oka – összhangban a meghirdetett prioritásokkal – mindenekelőtt a pénzügyi-likviditási vál-

A valós kockázatokra koncentrált felügyelés kiterjesztésével a felügyelés hangsúlya átkerült az állandó kapcsolattartásra, folyamatos felügyelésre.

ságban keresendő, amelynek kezelése, a kockázatok feltárása szükség-szerűen vonta maga után a vizsgálatokra fordított kapacitások emelke-dését is. A turbulens piaci környezet a versenyhelyzet élesedését is eredményezte, aminek hatására a piacfelügyeleti területen jelentősen – a belső irányítási kérdések felszínre kerülésével összhangban – csaknem megháromszorozódott a vizsgálatokra fordított kapacitások mennyisége.

8. tábla
Vizsgálatokra fordított szakértői kapacitások megoszlása

Megnevezés	2006		2007		2008	
	szakértői órában	%	szakértői órában	%	szakértői órában	%
Vizsgálat előkészítése	9 223	10	6 601	10	14 441	12
Vizsgálat elvégzése	40 885	43	27 711	40	57 509	46
Jelentés írása	29 693	31	20 263	29	32 901	27
Vizsgálat lezárása	16 259	17	14 784	21	18 894	15
Összesen	96 060	100	69 359	100	123 745	100

2007-től a Felügyelet áttért a minden szempontból hatékonyabb, a kockázatokra koncentráló felügyelés megvalósítására. Emiatt bizonyos intézménytípusok (pénzügyi vállalkozások, pénztárak, biztosító egye-sületek) esetében átalakult a felügyelés módszertana, bevezettük a te-matikus felügyelés módszerét. A hangsúly a helyszíni vizsgálatokról, azaz a helyszíni információgyűjtésről átkerült a felügyelt intézmények-vel való állandó kapcsolattartás keretében az információgyűjtésen alapuló folyamatos felügyelésre, a kockázatok folyamatos értékelésére. A vizsgált intézmények teljes tevékenységét átfogó vizsgálatok helyett előtérbe kerültek a kisebb időigényű cél- és témavizsgálatok, amelyek a folyamatos felügyelési tevékenység és kockázatértékelési tevékenység által azonosított kockázatokra fókuszáltak.

A 2008. évi vizsgálatok jelentős részét tették ki a helyszíni, illetve helyszínen kívüli vizsgálatok keretében, jogszabályi előírás alapján kötelezően lefolytatott validációs és SREP eljárások. Kiemelést érdemel továbbá a valamennyi felügyelt pénzügyi szektorra kiterjedő, ügynökök/közvetítők működésére irányuló témavizsgálat, melynek egyik célja egy, a tevékenységre vonatkozó egységes jogi szabályozás megalapozása.

A vizsgálatokra fordított kapacitások felhasználásának vizsgálati szakaszonkénti szerkezetét tekintve elsősorban a vizsgálat elvégzése, és a vizsgálat lezárása szakasz esetében figyelhető meg számottevő elmoz-dulás. Az előkészítő és tényleges vizsgálati szakasz arányának növeke-dése egyértelműen pozitívan értékelhető, de nem hagyható figyelmen kívül az a tényező sem, hogy a IV. negyedévben megkezdett tervezett

vizsgálatok jelentős része esetében a lezárás szakasza 2009-re csúszott át a pénzügyi válság miatt szükségessé vált rendkívüli vizsgálatokra és feladatokra történő kapacitásátcsoportosítás következtében.

Új intézkedési politika

Az átdolgozott – a kockázatalapú felügyeléssel összhangban lévő – új intézkedési politika a Felügyelet szélesebb körű eljárásaira is vonatkozik.

A Felügyelet tapasztalatai a pénzügyi piacok sérülékenységéről, a Felügyelet és az MNB jelentései piaci zavarokról adtak számot. Tekintettel arra, hogy a Felügyelet feladata a pénzügyi piacok megbízható működésének biztosítása, indokolt volt egy szigorúbb és áttekinthetőbb intézkedési politika kiadása. Az intézkedési politika kiterjed minden olyan felügyeleti tevékenységre, amelynek célja a piaci szereplők magatartásának befolyásolása, így magában foglalja a Felügyelet valamennyi jogosítványát, különös tekintettel a Hpt. és a Bsztv. kapcsán felmerülő új hatáskörökre. Ezzel egyidejűleg a jogsértések kapcsán a Felügyelet a bírságolási gyakorlatát szigorítja.

A Felügyelet – összhangban a törvényi, felügyelési követelmények változásával — átdolgozta intézkedési politikáját. A jelenlegi szabályozással ellentétben az új intézkedési politika elvei nem csak a jogi aktusokra, hanem a Felügyelet egyéb eljárásaira és cselekményeire is vonatkoznak.

A Felügyelet intézkedései során továbbra is szektorsemlegesen, egyégesen és általános módon kívánja érvényre juttatni szakmai álláspontját a jogszabályokban és a felügyeleti stratégiában deklarált célokat zavaró piaci magatartások esetén. Az intézkedések célja a piaci rend, biztonság, tisztességes verseny, ügyfélvédelem biztosítása, szükség esetén helyreállítása.

A Felügyelet egyre szélesebb körben alkalmazza a kockázat alapú felügyelés módszertanát, ezért a jövőben hangsúlyozottabban veszi figyelembe a jogsértés piacra gyakorolt súlyát, ami arányos az intézmény piacon elfoglalt részesedésével, befolyásával.

A pénzügyi válság nyomán tett lépések

A pénzügyi válság hatására hangsúlymódosításokra került sor, továbbá a Felügyelet több jelentős hatású lépést tett.

A nemzetközi piacokon jelentkező likviditási problémák, a világgazdaság növekedésének lassulása, illetve a recesszió, a hitelezési veszteségek markáns növekedése, és a nagyfokú bizalmatlanság az év második felében jelentkezett a magyar piacon. Bár ezek a jelenségek nem írták felül a meghirdetett prioritásokat – sőt megerősítették helyességüket – mégis szükség volt néhány hangsúly módosítására. Ezzel közvetlen összefüggésben a Felügyelet az alábbi lépéseket tette:

- Már 2007-ben – a subprime válság megjelenésekor – fokozottan figyelte a Felügyelet, hogy a hazai szolgáltatók kockázatvállalásaiban jelen vannak-e veszélyes vagy fertőző eszközök. Így felmérte a magyar pénzügyi szektor kiterjedését az értékpapírosított

követelések (CDO-k) esetében, később más toxikus eszközök esetében is. A Felügyelet azonnal értékelte a Lehman Brothers csődjét és a Madoff-ügy esetét is, melyeknek közvetlen hatása a hazai pénz- és tőkepiacra elenyésző volt.

- Az EU harmadik szintű bizottságaival (CEBS, CESR, CEIOPS) tovább erősödött a kapcsolattartás és információcsere, illetve ezek újfajta csatornáit alakultak ki. A válsággal kapcsolatosan kérdőíves vizsgálatokat kapott a Felügyelet (például CEBS-ben Lehmann Brothers kinnlevőségek összesítésére vonatkozó felmérés, IWCFC-ben a konglomerátumok esetén a csoporton belüli likviditás-biztosításra vonatkozó felmérés). A Felügyelet belső honlapján is elérhető a többi tagország által közzétett válságkezeléssel kapcsolatos lépésekről az információ.
- A Felügyelet a pénz- és tőkepiaci fejlemények kezelésére egy operatív, valamint egy szakmai (módszertani, elemzői, monitoring) munkacsoportot állított fel. A cél az volt, hogy a munkacsoportok révén a Felügyelet gyorsan és célzottan reagáljon a piaci jelenségek kapcsán felmerülő ad hoc kérdésekre és igényekre. A szakmai munkacsoport feladatai közé tartozott a rendszeres információk (adatok) struktúrájának meghatározása; a napi felügyelési tevékenység során így összegyűjtött elemi információk alapján rendszeres elemzés készítése; az általánostól eltérő helyzetekre való figyelemfelhívás, illetve szükség szerint a pótlólagosan szükségessé váló információk körének és szerkezetének kialakítása és koordinálása.
- A felügyelt intézményekkel folyamatos kapcsolattartás és szoros felügyelés valósult meg, a Felügyelet a bankok vezetőivel és kapcsolattartóival intenzív kapcsolatot alakított ki, valamint intenzív kommunikáció és információcsere jött létre az anyabanki társfelügyeletekkel. A magyar piacon jelentkező igen jelentős likviditási kockázatok csökkentése érdekében, valamint a hitelintézeti szektor likviditásának napi nyomon követése céljából a Felügyelet rendkívüli adatszolgáltatást vezetett be, az adatszolgáltatásra építve mutató számokat dolgozott ki. A rendszerkockázattal bíró bankokról folyamatosan napi elemzés készült.
- 2008. október 27-én a Felügyelet FT elnöke és főigazgatója levelet küldött a nyolc legjelentősebb magyarországi bank anyaintézményei vezetőinek. A levélben azt kérték, hogy az anyaintézmények nyilvánítsák ki hosszú távú elkötelezettségüket leányvállalataik felé, amivel hozzájárulnának a piaci bizalom helyreállításához. Az érintett anyaintézmények, az Intesa SanPaolo kivételével, „Letter of support”-ot adtak ki, amelyben biztosítják a Felügyeletet, hogy a magyar piacon lévő stratégiai jelenlétükön nem kívánnak változtatni és elkötelezettek a leányvállalatok fenntartható működésének biztosításában. (Az Intesa SanPaolo elkötelezettségét 2009. május 20-án Brüsszelben erősítette meg Commitment Letter aláírásával a legjelentősebb magyarországi bankok európai anyaintézményeivel együtt, az IMF és az EC kezdeményezésére létre-

jött koordinációs megbeszélésen.) Az elmúlt időszakban az anyavállalatok támogatása folyamatos volt a szükséges tőke és likviditás folyamatos biztosításában. Az elkötelezettségek kinyilvánításának is köszönhetően a külföldi tulajdonú bankokból az anyaintézmények sem tőkét, sem forrást nem vontak ki.

- A Felügyelet és az MNB napi kapcsolatban állt egymással, és ennek keretében az MNB naponta megküldte a Felügyelet részére a bankközi forint-, deviza-, és állampapír-piaci likviditási elemzésüket, valamint a hazai bankok EUR, USD, CHF és egyéb swap ügyleteit. A Felügyelet naponta küldött adatokat az MNB részére az intézményektől kapott napi likviditási adatszolgáltatásról.
- A Felügyelet szeptember 29-től elrendelte, hogy – az Európai Unió tagállamainak tőkepiaci felügyeleti hatóságainak egységes fellépése keretében – a pénzügyi intézmények a BÉT tőzsdei kereskedési rendszerében teljesült short eladási (ideértve a napon belüli) ügyleteiket naponta jelentsék. A jelentett tranzakciókat a Felügyelet külön elemzi az esetleges front running ügyletek kiszűrése céljából. A megoldás hasznos információkkal szolgál a napi piac monitoring tevékenységhez.
- A piaci turbulencia felerősítette a piacbefolyásolási törekvéseket. A Felügyelet ezért számos vizsgálatot folytatott a forint elleni támadás, illetve az OTP árfolyamának befolyásolására irányuló tranzakciók tisztázása érdekében.
- A Felügyelet 2008. október közepétől bekapcsolódott az IMF-fel létrehozott készenléti hitel-megállapodás, illetve a Világbankkal tervezett fejlesztéspolitikai hitelmegállapodás előkészítésébe. A PM-mel és az MNB-vel szorosan együttműködve a Felügyelet közreműködött tényfeltáró konzultációkban, a hitelmegállapodások programjával kapcsolatos tárgyalásokban, illetve a magyar bankrendszerre vonatkozó adatok és egyéb információk átadásában. A konzultációk nagyobb része a bankrendszer helyzetének, illetve a helyzet kezelésére rendelkezésre álló felügyeleti eszközöknek és politikának a megismertetésére irányult. A hitelmegállapodások programjával kapcsolatos tárgyalások az IMF tekintetében elsősorban (a MNB elnöke által vezetett tárgyaló misszió tagjaként) a banktámogatási csomag feltételeinek, a Világbank tekintetében pedig a fejlesztéspolitikai hitelmegállapodás bankfelügyeleti blokkja feltételrendszerének kialakításához járultak hozzá.
- A Felügyelet a biztosítók esetében is rendkívüli adatszolgáltatást vezetett be, mely által figyelemmel kísérhette, hogy beindult-e egy visszavásárlási (eszköz kivonási) hullám, illetve a portfóliók értéke hogyan változik. Megvizsgálta a Felügyelet a viszontbiztosítóknak való kitettséget is: megállapítható, hogy a kitettség a biztosítási szektorban meglehetősen koncentrált, a szektorban megképzett viszontbiztosítási tartalékok és a viszontbiztosítóval szembeni követelések 88 százalékán tíz nagy nemzetközi viszontbiztosító osztozik. Itt hangsúlyozottan felmerül a kockázat lehetősége

azok esetében, ahol az anya a viszontbiztosító partner. A 2008. novemberi adatok feldolgozásával durva szolvenciaszámítás is készült arról, hogy az értékvesztés (esetleges) elszámolása hol okozna szolvenciaproblémákat. Azoknál az intézményeknél, ahol e mutatószám alapján tőkefenyegetettség léphetne fel, ott bekérte a Felügyelet a számviteli politikának az értékvesztés elszámolására vonatkozó szabályait.

- A piaci folyamatokra – a nyílt végű ingatlanbefektetési alapokat és ingatlanalapok alapjait sújtó nagymértékű tőke kivonásra – tekintettel, a Felügyelet 2008. november 7-én tíz forgalmazási napra felfüggesztette a nyílt végű ingatlanalapok befektetési jegyeinek forgalmazását. A döntést megelőzően számos információ, jelzés érkezett az alapok likviditásának csökkenéséről, ami a főként lakossági megtakarítások szerkezetének átrendeződéséből következett. A banki betéti kamatok agresszív megemelkedése értelemszerűen megnövelte a más – kockázatosabb, vagy csak alacsonyabb hozammal kecsegtető – megtakarításokból való kiáramlást. Ez az ingatlanalapoknál azért veszélyes jelenség, mert a befektetések jellegükből adódóan (kereskedelmi, iroda stb. ingatlanok) nem likvidek, tehát a készpénz jellegű eszközök elfogyása esetén az alapok fizetése képtelenné válhatnak. Az ennek hirtelen elkerülésére történő kísérletek „fire sale” még sikertelenségük esetén is rombolták volna az ingatlanpiacot. Az ingatlanbefektetési alapok bármelyikének is a nem fizetése pedig kontrollálhatatlan láncreakcióval fenyegetett. Mindezek elkerülése – valamint az ingatlanbefektetési alapjegy-tulajdonosok várható veszteségeinek minimalizálása illetve a forgalmazás fenntarthatósága – érdekében döntött a Felügyelet a tíznapos felfüggesztésről és egyben kötelezte az alapkezelőket a befektetők alaposabb tájékoztatására, a kezelési szabályzatuk módosítására, oly módon, hogy a szabályzatban a törvény által lehetővé tett leghosszabb elszámolási időszak kerüljön rögzítésre.
- A Felügyelet aktív szerepet vállalt a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának erősítéséről szóló törvény kidolgozásában, melynek célja a pénzügyi közvetítőrendszer jelentőségére tekintettel a rendszer stabilitásának megőrzése és erősítése, a vele szembeni befektetői és betéti bizalom helyreállítása, a pénzügyi közvetítőrendszer részét képező egyes intézmények tulajdonosainak érdekei és a közérdek közötti egyensúly biztosítása.
- A Felügyelet ügyfélszolgálatán megnövekedett a betétek és befektetések biztosítottságára vonatkozó személyes és telefonos érdeklődések száma. Így a Felügyelet internetes honlapján „A betétek biztonsága” címen menüpont készült, ahol a leggyakrabban előforduló kérdések és arra adott válaszok – közérthető formában, a hatályos szabályoknak megfelelő tartalommal szövegezve – szerepelnek.

Az intézkedések, illetve a bírságok kiszabása összhangban volt az új intézkedési politikával.

Felügyeleti intézkedések és bírságok

A pénzügyi szektorban kiadott 1486 határozatok és végzések 10 százaléka prudenciális, 85 százaléka piacfelügyeleti és 5 százaléka egyéb határozat és végzés volt. Bírsághatározatot 10 esetben adott ki a Felügyelet, a bírságok összege összesen 13 millió Ft volt. (Az itt feltüntetett bírságok csak a kivetett bírságösszegeket mutatják.)

A tőkepiaci szektor összesen 215 határozata és végzése közül 31 százaléka prudenciális, 59 százaléka piacfelügyeleti, 10 százaléka pedig egyéb határozat és végzés volt. Bírsághatározatot 25 esetben adott ki a Felügyelet, 184 millió Ft-os bírságot kiszabva.

A tőkepiaci befektetésekkel kapcsolatban összesen 862 piacfelügyeleti határozatot adtak ki.

A biztosítási szektorban 757 határozat és végzés született. A határozatok és végzések 26 százaléka prudenciális, 73 százaléka piacfelügyeleti, egy százaléka pedig egyéb határozat és végzés volt. 74 esetben került sor bírság kiszabására összesen 52 millió Ft értékben.

A pénztári terület 123 határozata és végzése közül 71 százaléka volt prudenciális, 28 piacfelügyeleti és egy százaléka egyéb kategóriájú. A Felügyelet nyolc esetben szabott ki bírságot, összesen 13 millió Ft értékben.

A bírságok kiszabása figyelemmel volt a Felügyelet új intézkedési politikájának előírásaira is, amely nagyobb súlyt helyez a felügyelt intézmény piaci szerepére, befolyására.

A Melléklet tartalmazza a Felügyelet és a felügyelt szektorok tevékenységére vonatkozó összefoglaló statisztikákat, azon belül a 2008-ban hozott intézkedések statisztikai összesítését. (Az év során kivetett bírságok összege nem egyezik meg a gazdálkodási részben bemutatott – pénzforgalmi szemléletű – értékekkel.)

Intézményi felügyelés

Az intézményi felügyelés meghatározása részben a vizsgálati prioritások, részben a piaci körülmények alapján történt.

2008-ban egy intézmény vizsgálatára átlagosan hat szakértői nap jutott. Figyelembe véve, hogy a helyszíni vizsgálatok a kockázatok szempontjából, továbbá a jogszabályi előírásoknak megfelelően koncentráltak, az előző évinél kevesebb felügyelt intézményt, de alaposabban érintettek a felügyeleti vizsgálatok. A vizsgált intézmények száma főként az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak és pénzügyi vállalkozások esetében csökkent, amelyek a felügyelés szempontjából alacsonyabb kockázatot hordoznak. A vizsgálati kapacitások számottevő hányadát a minősítési rendszerek engedélyezése kötötte le. Az intézményi vizsgálati témakörök meghatározása alapvetően a 2008-ra előírt vizsgálati prioritások alapján történt, de „külső indíttatású”, a piaci körülmények változásaira reagáló vizsgálatok is történtek.

A Felügyelet a 2006-ban megkezdett projekt-munka eredményeként, 2008 első félévében vezette be új kockázatalapú felügyelési módszertanát (KOMÓD). A széles nemzetközi tapasztalatokra (többek között

angol, holland, kanadai módszertanokra) is támaszkodó kockázatalapú felügyelési módszertan célja, hogy a megváltozott felügyelési környezetre (integrált felügyelet), a megváltozott, illetve előre láthatóan változó szabályozó rendszerre (például: CRD, Solvency II), valamint a Felügyelet adott kapacitási lehetőségeire támaszkodva alakítsa ki az egységes, (a lehetőségek mértékéig) szektor-semleges felügyelési eljárásokat. Az új módszertan lényegi eleme, hogy a piaci szereplőket a pénzügyi rendszer egészére gyakorolt hatásuk alapján eltérő intenzitású és mélységű felügyelet tárgyává teszi. Ezáltal a Felügyeletnek lehetősége van egyrészt az adott időszak legfontosabb kockázataira koncentrálni, másrészt kapacitásait a lehető leghatékonyabban felhasználni. A korábban szinte kizárólagos helyszíni és helyszínen kívüli cél-, és utóvizsgálatokra koncentráló felügyelés gyakorlata helyett teret nyert a tematikus felügyelés. Az új módszertan meghatározó részét képezik az intézményekkel aktuális témakörökben folytatott prudenciális megbeszélések, tárgyalások, az intézményeknél egy-egy kérdéskörben történő problémafeltáró, tájékoztató megbeszélések, konzultációk is.

A Felügyelet 2008 első felében vezette be új kockázatalapú felügyelési módszertanát.

A KOMÓD bemutatása

A kockázatorientált felügyelés részelemei a prudenciális felügyelés térhódítása óta jelen vannak a Felügyeleten. Az elődfelügyelet első – a felügyelési munkafolyamatba ágyazódó – kockázatértékeléseire az ezredforduló éveiben került sor. A kockázatértékelés az intézmények adatainak statisztikai összehasonlításán (objektív kockázatértékelés), valamint a felügyelők szakértői megítélésén (szubjektív kockázatértékelés) alapult. 2003 első negyedévéől kezdve az intézményi kockázatok felügyeleti értékelése alapján alakult a helyszíni vizsgálatok terjedelme és mélysége. A kockázatalapú felügyelés a teljes – helyszíni és nem helyszíni – felügyelési folyamatot a kockázatokhoz igazítja.

A kockázatokat vállaló felügyelés megvalósításának kiindulópontjait a felügyeleti célokat veszélyeztető kockázati források feltárása, illetve a feltárás folyamatosságát biztosító felügyeleti eljárások működtetése, a feltárt kockázatok mérlegelő prioritizálását, a Felügyelet kockázatvállalási lehetőségeit és kockázatkezelési céljait előíró kockázati „étvágyról” döntő ciklikus eljárás alkotják.

Ezek az eljárások nemcsak a felügyelési munka hatékonyságát és eredményességét hivatottak javítani, de erősítik a felügyelettel szembeni corporate governance elvárásoknak való megfelelést is, amennyiben a felügyeleti működés elszámoltathatóságát és átláthatóságát jelentősen erősítik.

A felügyelt intézményeket négy kategóriába (*Erős hatású, Közepesnél erősebb hatású, Közepes alatti hatású és Gyenge hatású*) soroljuk a Felügyeleti célokra gyakorolt hatásuk szempontjából.

9. tábla
A felügyelt intézmények hatásbesorolás szerinti megoszlása

Megnevezés	Erős hatású	Közepesnél erősebb hatású	Közepes alatti hatású	Gyenge hatású	Összesen
Csoportok	14	13	7	20	54
Hitelintézetek	8	34	2	5	49
Szövetkezeti hitelintézetek	–	17	60	69	146
Pénzügyi vállalkozások	2	62	11	188	263
Tőkepiaci intézmények	18	12	18	5	53
Biztosítók	10	16	10	28	64
Pénztárak	25	31	41	44	141
Összesen	77	185	149	359	770

A KOMÓD-módszertan alapján a pénzügyi csoportokat vezető intézmények erős hatásúak, azonban erős hatású és magas kockázatú bank nincs.

Pénzügyi csoportok és hitelintézetek

A KOMÓD-módszertan alapján a pénzügyi csoportokat vezető intézmények erős hatásúak, jelenleg négy bank kapott erős hatású és jelentős kockázati besorolást, erős hatású és magas kockázatú bank nincs. Másik négy erős hatású bank mérsékelt kockázati besorolású.

A jelentős vagy magas kockázatúvá vált intézményeket a Felügyelet intenzíven felügyeli, ennek keretében a feltárt kockázatokra akciótervet dolgoznak ki, a részletes kockázatelemzés után pedig a Felügyelet és a bank felsővezetői konzultációt tartanak.

2008-ban, törvényi kötelezettségeknek megfelelően, tovább folytatódtak a pénzügyi csoportok és hitelintézetek esetében a validációs vizsgálatok. Az engedélyezési eljárások mellett mind az intézményeknek, mind a Felügyeletnek a II. pillér kialakítására kellett fókuszálni.

ENGEDÉLYEZETT MINŐSÍTÉSI RENDSZEREK

- Az Erste Bank 2008. április 1-jétől alkalmazhatja az IRB-n alapuló megközelítést a hitelezési kockázat szabályozói tőkekövetelményének számítására. A 2007. január 29-én és a 2008. március 28-án kelt Joint Decision alapján az osztrák FMA által kiadott határozat értelmében az Erste Bank Hungary Nyrt. és az Erste magyarországi bankcsoportja a nem lakossági portfóliók tekintetében az alap IRB, a lakossági portfóliók tekintetében az IRB-megközelítést alkalmazhatja. A törvényi kötelezettségeknek megfelelően az engedély kiadásának tényét a Felügyelet a honlapján közzétette.
- Az FHB csoport 2007 júniusában nyújtotta be IRB kérelmét, az első validációs vizsgálatra 2007 szeptemberében került sor, ennek eredményeként a Bank feltételes engedélyt kapott. Az engedély 2008. július 1-jei indulásra vonatkozott, amennyiben a Bank a feltételeket – elsősorban az intézményi minősítő rendszer belső minősítési rendszerré alakítását, valamint a viselkedési scoring bevezetésének megkezdését – teljesíti, erről a Felügyelet helyszíni vizsgálat keretében győződött meg. A Bank a legfontosabb feltételeket teljes egészében, a további feltételeket részben teljesítette, így az engedélyt megkapta, néhány kisebb súlyú feltétel – zömében megkezdett, de nem teljesen befejezett feladatok – előírásával.
- A K & H Bank tulajdonosa, a KBC csoport 2008. április 30-án nyújtotta be kérelmét a belga CBFA-hoz. A K&H első körben a nem lakossági portfólió esetében tervezte az alap IRB módszer bevezetését 2009. január 1-től, a lakossági portfólió roll outba került, a kérelem beadását is későbbre tervezték. A Felügyelet 2008. áprilisban és augusztusban helyszíni vizsgálatot folytatott.
- Az osztrák FMA a Raiffeisen csoport kérésére 2008. szeptember 30-ig felfüggesztette a validációs eljárást. A Felügyelet a IV. negyedévben az eljárást folytatta, így a vizsgálat hozzájárult ahhoz, hogy az FMA a csoport részére a vállalati eszközökre az IRB módszer bevezetését 2008. december 1-től engedélyezte.
- Az olasz nemzeti banktól 2008. július 15-i levélben kérte az UniCredit, hogy AMA-t alkalmazhasson a működési kockázat tőkekövetelményének számításakor. A nemzetközi csoport mind az IRB-, mind az AMA-engedélyt megkapta már. Központilag fejlesztett modellt kívánnak alkalmazni, az UniCredit Hungary tőkeköve-

telményét allokációs mechanizmus révén határozzák meg. A validáció helyszíni szakaszára 2008. szeptember, október folyamán került sor.

- A BNP csoport 2008. május 20-án beadta a francia felügyeletre (Commission Bancaire) kérelmét, hogy hitelezési kockázat és működési kockázat tekintetében egyaránt fejlett módszert alkalmazhasson 2009. január 1-jét. A francia felügyelet szeptember 30-ig kérte a Felügyelet véleményét a Cetelem csoport felkészültségéről. A Felügyelet a Bank felkészültségét összességében megfelelőnek ítélte ahhoz, hogy a kérelmezett módszerek alkalmazását a Bank 2009. január 1-jétől megkezdhesse. Az engedély kiadását ugyanakkor feltételekhez kellett kötni, mivel a CRD előírásait tartalmazó hazai jogszabályi követelmények nem minden területen teljesülnek maradéktalanul, valamint sem a Bank globális BNP csoporton belüli, sem a magyar piacon betöltött szerepe nem indokolja, hogy a teljesíthető feltételek miatt az engedélyt megtagadjuk.
- Az Erste Group AG 2008. szeptember 30-án adta be a kérelmét az osztrák FMA részére a működési kockázat tőkekövetelményének fejlett módszerrel való számításának engedélyezésére 2009. április 1-jétől. A kérelem a Felügyelethez október 30-án érkezett meg, és ez alapján a helyszíni vizsgálatra 2008 novemberében került sor.

BEFEKTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK VIZSGÁLATA A BANKOKNÁL

A Felügyelet 2008. februártól témavizsgálatot folytatott az *MKB Banknál*, az *OTP Banknál*, a *Raiffeisen Banknál* és az *UniCredit Banknál*. A Felügyelet azt vizsgálta, hogy a tőkepiacon jelentős szerepet betöltő univerzális bankoknál a befektetési szolgáltatási tevékenység gyakorlása során az érintett piaci szereplők betartják-e a határidős ügyletek letéti követelményeire, az azokhoz kapcsolódó nyilvántartások megfelelőségére, illetve az ügyfélkövetelések védelmére vonatkozó jogszabályokat.

A Felügyelet tételesen ellenőrizte a bankok által egy meghatározott időszakban a Budapesti Értéktőzsdén, illetve a tőzsdén kívüli kereskedésben lebonyolított határidős devi-

zaügyletek meghatározott értéknpra vonatkozó bizonylatait. A vizsgálat a meghirdetett prioritásoknak megfelelően kiterjedt a banki belső ellenőrzési, compliance officeri, kockázatkezelési rendszerek, és a belső szabályozó dokumentumok, valamint a határidős ügyletkötést érintő panaszügyek áttekintésére is.

A vizsgálat valamennyi érintett banknál a Tpt. és a Bsztv. alapvető követelményeit sértő működési gyakorlatot, illetve hiányosságokat tárt fel. A megállapított súlyosabb szabálysértések a határidős ügyletek letéti tőkekövetelményének érvényesítése nyomán az ügyfélkövetelések védelmére és a folyamatba épített ellenőrzés hiányosságára, a saját és ügyféltulajdonú befektetési eszközök, tőzsdai termékek elkülönített kezelésére és kimutatására, illetve a határidős pozíciók és az elszámolásukhoz zárolt fedezetek összhangjára, valamint az engedélyezett tevékenység jellemzőinek és kockázatainak megfelelően az üzleti döntések, jogosultságszerzések, kötelezettség és kockázatvállalások kellő módon történő figyelemmel kísérését és ellenőrzését lehetővé tevő működési, eljárási és nyilvántartási rend alkalmazására vonatkoztak.

A Felügyelet – a jogszabályoknak megfelelő működésre való felszólítások, rendkívüli adatszolgáltatások elrendelése mellett – a vizsgált intézményeket (az UniCredit Bank kivételével) felügyeleti bírsággal is sújtotta. A Raiffeisen Bank esetében 8,5 millió, az OTP Bank esetében 6,5 millió, az MKB Bank esetében pedig 4,5 millió Ft összegű bírság kiszabásánál a Felügyelet a jogszabályi előírások mellett a saját új intézkedési politikájának előírásait is figyelembe vette; a bírság mértékénél mindhárom érintett bank esetében magasabbra szabta ki, tekintettel arra, hogy a piacon jelentős súlyú intézményekről van szó.

A szövetkezeti hitelintézeti szektor átlagos kockázatában lényeges elmozdulás nem volt.

Szövetkezeti hitelintézetek

A szövetkezeti hitelintézeteknél a szektor átlagos kockázatosságának változásáról elmondható, hogy az elmúlt időszakban lényeges elmozdulás nem történt.

2008-ban összességében továbbra is dinamikusan növekedett a szektor által devizában nyújtott ügyfélhitelek állománya. A deviza ügyfélhitelek finanszírozását az érintett szövetkezetek jellemzően bankoktól felvett devizahitelekkel biztosítják. Terjedő jelenség, hogy a devizahitelek nyújtásán kívül egyéb devizasolgáltatásokat (például számlavezetés, deviza-betétgyűjtés) is kínálnak ügyfeleiknek. A saját jogon nyújtott

devizahitelekkel kapcsolatos speciális kockázatok kézben tartására, kezelésére fokozott figyelmet fordít a Felügyelet.

A szövetkezeti hitelintézeti szektorban tapasztalható fúziós folyamat 2008-ban is tovább folytatódott. Az ez évben már számossá vált üzleti alapú egyesülések – amelyek egyike által például a szektor legnagyobb tagja jött létre – mellett továbbra is voltak olyanok, amelyekben a válsághelyzetben lévő, vagy potenciálisan veszélyeztetett szövetkezetek választották megoldásul a stabilabb szövetkezetbe való beolvadást. A fúziók mellett a bankká váló átalakulás is terjedőben van: 2008 végén már három szövetkezetből bankká alakult intézmény (*Kinizsi Bank Zrt.*, *HBW Express Bank Zrt.*, *Mohácsi Takarékbank Zrt.*) tartozott a Felügyelet alá.

KIEMELT ÜGYEK

2008-ban fejeződött be a *Magyar Takarékbank Zrt.* célvizsgálata, a bankot a lezáró határozatban a feltárt hibák és hiányosságok kijavítására szólította fel a Felügyelet. Az év folyamán sor került a *Körmend és Vidéke Takarékszövetkezet*, a *Székkutas és Vidéke Takarékszövetkezet*, a *Széchenyi István Hitelszövetkezet* és az *Alsónémedi és Vidéke Takarékszövetkezet* utóvizsgálatára, amelyek során a korábbi vizsgálatlezáró határozatokban foglaltak végrehajtásának ellenőrzése történt. Az év folyamán zajlott a korábban lezárt követelésvásárlási (faktoring) tevékenység témavizsgálat határozataiban foglaltak nyomon követése is. Mára az érintett szövetkezetek döntő többségénél a szükség szerint hitellé alakított követelések, vagy az átvett készletek után legnagyobbreszt megképezték a szükséges mértékű értékvesztést, illetve a rossz minőségű követelések értékesítése, valamint az átvett készletek apportálása vagy értékesítése útján megtisztították mérlegüket.

A *Forrás Takarékszövetkezet* csoporthoz való kapcsolódása okán – itt említendő meg a *Quaestor csoport* célvizsgálata, amelynek célja a cégcsoporton belüli kockázatok feltérképezése volt. (A *Forrás Takarékszövetkezet* esetében jogszabálysértő jelenségek nem észlelhetők.)

A válság elsősorban a banki vagy multinacionális anyavállalati háttérrel nem rendelkező pénzügyi vállalkozásokat érintette.

Pénzügyi vállalkozások

A pénzügyi vállalkozások esetében a refinanszírozási feltételrendszerüket jól érezhetően befolyásoló, a pénzügyi válság által indukált változásokat először 2008 októberében érezték. Ugyanakkor alapvető különbségek mutatkoztak annak következtében, hogy a társaságnak van-e banki vagy multinacionális anyavállalati háttere, vagy a társaság az előbbi háttérrel – sem közvetlen, sem közvetett értelemben – nem rendelkezik,

Nem történt jelentős kockázati, súlyos jogszabálysértés a befektetési vállalkozásoknál.

Nem történt érdemi változás az előző évek tapasztalataihoz képest a befektetési alapkezelőknél.

csak magánszemély és kisebb társasági tulajdonosai vannak. A pénzügyi válság ezen utóbbi csoportba tartozó pénzügyi vállalkozásokat érte el leginkább és először.

Befektetési vállalkozások

A befektetési vállalkozások tevékenységére a korábbi időszakok helyszíni és helyszínen kívüli felügyelési tapasztalataival lényegében egyezően alapvetően a vállalt kockázatokhoz igazodó és a jogszabályi követelményeket szem előtt tartó üzleti működés volt jellemző a 2008. szeptember közepén megjelenő, a tőkepiaci intézményeket is elérő válság körülményei között is.

A befektetési vállalkozások esetében általánosságban elmondható, hogy fokozott működési kockázatot hordozó, igen súlyos jogszabálysértésre 2008-ban – a fenti körülmények ellenére – sem került sor, azonban több vizsgált intézmény esetében különféle, eltérő jellegű és kockázati jogszabálysértések miatt felügyeleti intézkedéseket, bírságszankciókat kellett alkalmazni.

Befektetési alapkezelők

A befektetési alapkezelőknél a kockázatok, valamint a vizsgálatok és a felügyelés tapasztalatainak általános értékelése alapján nem mutatható ki szignifikáns elmozdulás a korábbi időszakhoz képest. A válságkezeléshez szorosan nem kapcsolódó felügyelés kiemelt témaköre volt az alapkezelők által kezelt alapok tekintetében a kezelt portfóliókon elért teljesítmény bemutatása és közzététele során követett gyakorlat, valamint az esetleges limitsértések, piaci ártól eltérő tranzakciók és az alapkezelők adatszolgáltatásának vizsgálata.

Az év során – figyelemmel a befektetővédelmi szempontokra is – helyszínen kívüli eljárásban tekintette át a Felügyelet az alapkezelők által kezelt ingatlanalapokkal kapcsolatos, Tpt.-ben előírt tájékoztatósi kötelezettségek teljesítését. Erre a vizsgálatra még az ingatlanalapokat érintő válsághelyzetet megelőzően került sor, annak érdekében, hogy a befektetésijegy-tulajdonosok a lehető legtöbb felhasználható információval rendelkezzenek az ingatlanalapok helyzetével kapcsolatban. Az eljárás eredményeként kilenc alapkezelőt szólított fel a Felügyelet arra, hogy a jövőben a tőkepiacról szóló törvényben előírt tájékoztatósi kötelezettségüknek a jogszabályban meghatározott tartalmú jelentés benyújtásával és közzétételel, a jogszabály szerinti időpontban tegyenek eleget.

AZ INGATLANALAPOK BEFEKTETÉSI JEGYEI FORGALMAZÁSÁNAK FELFÜGGESZTÉSE

A magyarországi befektetési alapkezelők által kezelt ingatlanbefektetési-, valamint ingatlanalapokba fektető alapokból az elmúlt évek fokozatos növekedését követően 2008. szeptember végétől kezdődően jelentős tőkekivonási folyamat kezdődött meg, a kivont pénzek alapvetően a magas betéti kamatokat kínáló bankbetétekbe áramlottak, ami azt eredményezte, hogy a likvid eszközök aránya az ingatlanokkal magasabb szinten feltöltött alapok esetében a visszaváltások teljesítését veszélyeztető kritikus szintre csökkent. A piaci folyamatokra tekintettel a Felügyelet a Tpt. 251. szakaszában adott felhatalmazás alapján – a befektetők biztonsága, a forgalmazás fenntarthatósága érdekében – 2008. november 7-én tíz forgalmazási napra felfüggesztette a nyílt végű ingatlanalapok befektetési jegyeinek forgalmazását, és egyben kötelezte az alapkezelőket a befektetők alaposabb tájékoztatására, a kezelési szabályzatuk módosítására, oly módon, hogy a szabályzatban a törvény által lehetővé tett leghosszabb elszámolási időszakot rögzítsék.

A befektetési jegyek forgalmazásának újraindulását követő időszakhoz képest az év végén az ingatlanalapok befektetési jegyeire adott visszaváltási megbízások értéke csökkent, ez a tendencia volt jellemző az ingatlanalapokon kívüli befektetési alapok nettó tőkeáramlására is. Több ingatlanalap a Tpt. felhatalmazása alapján a zárt végűvé alakulás mellett döntött. A zárt végűvé alakulással kapcsolatban a Felügyelet vezetői körlevélben alakította ki azon elvek körét, melyek mentén az átalakulás a felügyeleti szempontok figyelembe vételével megtörténhet, és amelyek biztosítják a befektetők érdekeinek érvényesülését.

A biztosítóknál folytatódik a vezető állású személyek jelentős mértékű fluktuációja.

Biztosítók

A biztosítók KOMÓD alapú értékelése alapján a vállalatirányítás kockázati főcsoportnál kiemelkedő jelenség, hogy a biztosítók vezető pozícióit betöltő személyek körében a jelentős mértékű fluktuáció folytatódni látszik, hiszen a kockázatértékelt intézmények több mint harmadát érintik a személyi változások. A piaci megjelenés kategórián belül a termékek tekintetében három intézmény kapott magas besorolást. A pénzügyi és működési kockázatok vonatkozásában magas értékelést öt biztosító kapott. A tőke és jövedelmezőség alkockázatértékelése két intézménynél jelzett magas kockázatot.

MÁV ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET

2008 talán legnagyobb publicitást kapó felügyeleti tevékenysége az volt, hogy 2008. április 3-i határozatával a Felügyelet elutasította a korábban már többször felfüggesztett MÁV Általános Biztosító Egyesület által benyújtott pénzügyi tervet. A Biztosító KGFB termékének terjesztését 2008. április 8-a napjától visszavonásig a Felügyelet felfüggesztette és kötelezte az egyesületet tartalékhiányos KGFB-állománya átruházásának előkészítésére. (Mivel a Biztosító a jogszabályszerű működés feltételeit nem volt képes megteremteni, illetőleg fenntartani, az elmúlt öt évben a Felügyelet a Biztosítóval szemben számos intézkedést alkalmazott, és az alkalmazható intézkedési lehetőségeit ki is merítette. 2005 augusztusában a Biztosító eszközösszetétele miatt szükséghelyzet került megállapításra, melynek értelmében a Felügyelet pénzügyi helyreállítási terv készítésére kötelezte a Biztosítót, annak tőkehelyzetében megindult, a biztosítási szolgáltatások biztonságát fenyegető folyamatokból adódó veszélyhelyzet súlyosságára való tekintettel. A korábbi intézkedések eredménytelensége miatt 2006 júliusától szeptemberig, majd az átkötési időszak kezdetéig a Biztosító KGFB termékének terjesztése is felfüggesztésre került.)

A Felügyelet honlapján 2008. április 11-én sajtóközleményt tett közzé, amely szerint azonnali célvizsgálatot rendelt el a Biztosítónál a VPOP-tól kapott hivatalos tájékoztatás alapján. A vizsgálat keretében – közbenső intézkedésként – a Felügyelet a 2008. április 11-i határozatával felügyeleti biztosokat rendelt ki a Biztosító folyamatos, törvényes működésének és pénzügyi stabilitásának biztosítása, valamint a korábbi határozatában foglaltak teljesítése érdekében.

Mivel az állományátruházás sikertelen maradt, az Egyesület tagjai pótbefizetéssel nem állították helyre a működőképesség feltételeit, az Egyesület tevékenységi engedélyét a Felügyelet 2008. augusztus 15-i hatállyal visszavonta. Az engedély visszavonásának határnapjával, azaz 2008. augusztus 16-án 0 órától valamennyi egyesületi tag biztosítási jogviszonya megszűnt a MÁV ÁBE-nél. A tagok a 2008. július 31-től augusztus 15-ig rendelkezésre álló időszakban kötelesek voltak új biztosítót választani maguknak, amely a szerződéskötést követően vállalt fedezetet az esetleges károkra. A Felügyelet egyeztetett a biztosítókkal arról, hogy a KGFB-biztosítással rendelkező tagok átvétele gördülékenyen történjen meg. A rendelkezésre álló időn belül az egyesületi tagok – elenyésző, egyedi eseteket kivéve – megkötötték az új biztosítást.

A Felügyelet határozatban kötelezte a Hitelintézeti Felszámoló Kht-t a vagyonszámolási eljárás lefolytatására. A Kht. feladata a biztosítási szerződésből eredő kötelezettségek egyenlően arányos kielégítése, a további hitelezői követelések egyenlően arányos kielégítése és a fennmaradó vagyon egyenlően arányos felosztása, és ennek érdekében, a vagyonszámolási eljárás keretében a megszűnő MÁV ÁBE vagyonának kezelése. A bejelentett kárigényeket és egyéb követeléseket a MÁV ÁBE 2008. augusztus 15-ig nyilvántartásba vette, a Hitelintézeti Felszámoló Kht. folytatja ezek feldolgozását. A vagyonszámolási eljárás eredményes lefolytatása érdekében a kárigényeket 2008. szeptember 30-ig jelenthették be a jogosultak. A Kht. a vagyonkezelési eljárás lezárásakor nyilvános tájékoztatást ad az eljárás eredményéről, a hitelezői követelések megtérülésének, a jogosultak között esetleg felosztandó vagyonnak és a vagyonszámolási költségeknek a mértékéről.

A kötelező gépjárműfelelősség-biztosítás körébe nem tartozó (casco, lakásbiztosítási, általános felelősségbiztosítási stb.) szerződéseknél a tevékenységi engedély megvonása a tagsági viszony és a biztosítás megszűnését eredményezte. Ezekben az esetekben a tagokat új szerződéskötési kötelezettség nem terhelte, szabadon dönthettek arról, hogy kötnek-e biztosítási fedezetet nyújtó szerződést más biztosítóval.

A pénztári szektor kockázatai mérsékeltek.

Pénztárak

2008-ban a pénztári szektorban a kockázatok minden szempontból mérsékeltek tekinthetők. A környezeti hatások elsősorban a nyugdíj-pénztárakat érintették kedvezőtlenül, 2009-ben azonban a reálgazdaság csökkenése várhatóan a másik két szektorban (egészség-, illetve öngéylező pénztárak) is csökkenő bevételeket eredményez. A vállalatirányítást illetően a pénzügyi csoporthoz tartozó pénztáraknál mérsékelt kockázatot jelent az alapítói, támogatói háttér, a függőségi viszony. A pénztárak vezető testületei rendszeresen üléseznek, általában a pénztári gazdálkodás minden lényeges területével foglalkoznak. Elsősorban a kisebb önkéntes pénztáraknál észlelhető a belső ellenőrzési rendszer hiánya, az ellenőrző bizottság nem megfelelő vagy nem megfelelően dokumentált működése. A pénztári szabályzatok nem minden esetben felelnek meg a jogszabályi előírásoknak, aktualizálásra szorulnak. A piaci megjelenést illetően a pénztáraknak 2008-ban elsősorban a kedvezőtlen hozamok miatti panaszokkal kapcsolatos kommunikáció jelentett kihívást.

A KÖZPONTOSÍTOTT TAGDÍJBELLÁSI- ÉS BEFIZETÉSI RENDSZER

A magánnyugdíjpénztáraknál a bevallási és befizetési adatok esetében a pénztárba érkezés időpontjának szétválása miatt 2007-ben jelentősen megnövekedtek az azonosítatlan, függő állomány tételei. Az adatszolgáltatásokból megállapítható, hogy ez a tendencia 2008-ban is folytatódott. Mára már látható, hogy a központosított tagdíjbevallási- és befizetési rendszer működésének egyik legkockázatosabb eleme, hogy az adóhatóság nem folyamatosan, nem az előírt rendszerességgel adja át a tagdíjbevallási adatokat a magánnyugdíjpénztáraknak.

A KOMÓD bevezetésének hatására javult a piaci folyamatok felügyelési tevékenysége is.

Piaci folyamatok felügyelete

A folyamatos felügyelés KOMÓD-alapra helyezésével az intézményfelügyelés része lett a piacfelügyeleti terület értékelése is, mivel a minősítési szempontok, kritériumok között több olyan szerepel, amelyet a féléves kockázati kitekintés (risk outlook), a panaszstatisztika és a piacmonitoring alapján kell meghatározni. A KOMÓD rendszer így egybecsatornázza a piaci és prudenciális tapasztalatokat, amelyek konszolidációja eredményeként az elmúlt időszak tapasztalatai alapján a felügyelési tevékenység komplexitása javult.

A tematikus felügyelés (közvetítói témavizsgálat) mellett egyedi vizsgálatokra (Brókernet csoport, Axon Zrt.) is sor került. A panaszügyek feldolgozásának tapasztalatai fontos inputokat szolgáltatottak több helyszíni és helyszínen kívüli vizsgálathoz, míg a válsághelyzetek kezeléséhez az érintett prudenciális főosztályok nyújtottak szakmai segítséget.

Számos jelentős engedély kiadására került sor.

Engedélyezési tevékenység

Engedélyezési ügyekben a pénz- és tőkepiaci szektorban 2008-ban 1252 határozat született. Kilenc új fióktelep alakult, és 410 határon átnyúló szolgáltató regisztrálása történt meg.

KOCKÁZATI TŐKEALAP-KEZELŐ TÁRSASÁGOK

A tőkepiaci szektorban tovább folytatódott a kockázati tőkealap-kezelők dinamikus megjelenése a piacon, tizenkét ilyen cég kapott működési engedélyt 2008-ban. E cégalapítások oka a hamarosan induló uniós JEREMIE Mikrohitel-

programban való részvétel szándéka. 2008 második felében piacra léptek azon kockázati tőkealap-kezelő társaságok, amelyek az Európai Unió fejlesztési források felhasználására jöttek létre. Az általuk létrehozni kívánt alapok kezelési szabályzatát a Felügyeletnek kellett jóváhagyni. A megalapított tőkealap-kezelő társaságok számából arra lehet következtetni, hogy a közeljövőben több, hasonló célra létrehozott kockázati tőkealap megjelenése várható.

Négy új befektetési vállalkozás és öt befektetési alapkezelő alakult, és több esetben született engedély a tevékenységi kör bővítésére. Befektetési vállalkozásként jött létre egy új befektetési szolgáltatási tevékenységet, a multilaterális kereskedési rendszer működtetését végző társaság is.

Új intézménytípusként a központi szerződő fél (a Tpt. 2008-ban hatályos vonatkozó definíciója szerint: „a tőzsdei ügylet és tőzsdén kívüli tőkepiaci ügylet teljesítéséhez kapcsolódó kötelezettségvállalás végzésére jogosult gazdasági társaság”) működését engedélyezte a Felügyelet, amelynek létrehozására a Keler Zrt. egyes tevékenységeinek szétválasztására irányuló jogszabályi kötelezettség alapján került sor.

KIADOTT JELENTŐSEBB ENGEDÉLYEK

2008 egyik legjelentősebb eseménye, hogy a Felügyelet engedélyezte egy új bank, a *SPE Bank Zrt.* megalapítását, illetve egy pénzügyi vállalkozás (az *UNIQA Vagyonkezelő Zrt.*) pénzügyi vállalkozássá (*UNIQA Pénzügyi Szolgáltató Zrt.*) és befektetési vállalkozássá (*UNIQA Befektetési Szolgáltatási Zrt.*) történő szétválását. 2008 során két takarékszövetkezet (*HBW Express Takarékszövetkezet, Mohács és Vidéke Takarékszövetkezet*) alakult át bankká. Az *ING Bank Zrt.* – a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről szóló 2007. évi CXL. törvény által biztosított lehetőséggel élve – határokon átnyúló egyesülés keretében beolvadt anyavállalatába, az *ING Bank N. V.* hollandiai székhelyű hitelintézetbe. Az év folyamán két további bank (*Citibank Zrt., AXA Bank Zrt.*) határokon átnyúló egyesülésének engedélyezése történt. Mindkét bank esetében az egyesülés hatályosulásának időpontja 2009. január 1-je volt. 2008 második felében kapta meg tevékenységi engedélyét, és jelent meg aktívan a gépjármű-felelősségbiztosítási piacon a magyar befektetők által alapított *WABARD Biztosító Zrt.*

Az életbiztosítási ágban a *CIG Közép-európai Biztosító* és az *ERGO Életbiztosító* kapott tevékenységi engedélyt. 2008 folyamán alapítási engedélyt kapott *CIG Első Magyar Általános Biztosító Zrt.* pedig várhatóan 2009-ben kezdheti meg a tevékenységét.

A biztosítókkal kapcsolatos engedélyezési ügyek közül kiemelkedett még az *OTP Garancia Biztosító Zrt.* eladásával összefüggésben a francia Groupama csoport befolyásszerzésének engedélyezése.

A pénztári területen az *UNIQA és Egyesült Közzszolgálati Nyugdíjpénztár* beolvadt az *AEGON Magyarország Önkéntes és Magánnyugdíjpénztárba*, a *Generali Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár* magán-nyugdíjpénztári ágazata megkapta tevékenységi engedélyét, továbbá a felügyelet visszavonta a *K&H Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár* magán-nyugdíjpénztári ágazatának tevékenységi engedélyét. Az önkéntes pénztári szektorban egy új pénztár alakult, és kapott tevékenységi engedélyt (*Pajzs Egészségpénztár*), többnyire azonban a megszűnések jellemzőek.

A független biztosításközvetítők továbbra is nagy számban nyújtottak be tevékenységi engedély iránti kérelmet, az új piacra lépők száma 2008-ban is meghaladta a piacról kivonulókat, illetve kivezetettek számát, így az alkuszok és többes ügynökök között a piaci verseny tovább élcsedhet.

A pénztári szereplők számának csökkenése folytatódott 2008-ban is, a csökkenés azonban — amint az a statisztikai adatokból is látható — az egyes pénztártípusok közül elsősorban az önszegélyező pénztári szektort érintette.

Piacfelügyelet

A piacfelügyelet keretében a Felügyelet tevékenységét, piaci magatartást vizsgál annak érdekében, hogy biztosítsa a piac átláthatóságát, tisztaságát és biztonságát, megelőzze és megállítsa az ezt veszélyeztető jelenségeket. 2008 folyamán több esetben került sor olyan tranzakciókra, amelyek alkalmasak voltak egyes papírok tőzsdei kereskedésének a nyitó-, illetve zárószakaszban történő befolyásolására. Emellett megalapozatlan, félrevezető, hamis információ nyilvánosságra hozatala tárult fel a megjelenéssel egy időben az egyik befektetési szolgáltató hivatalos honlapján és hírlevelében, illetve egy internetes hírportál cikkének tartalmában. Ezek esetében a Felügyelet gyors, néhány napos eljárást követően milliós nagyságrendű bírsággal szankcionálta az érintett befektetési szolgáltatókat.

A jogosulatlan tevékenységek ellenőrzése között a pénzügyi szolgáltatások vizsgálata volt jellemző.

HATÓSÁGI SZERZŐDÉSEK, JELENTŐSEBB HATÁROZATOK

A Felügyelet hatósági szerződéseket kötött az *Euro Credit Consulting Kft*-vel, illetve a *Common Based Kft*-vel. (A hatósági szerződés – amelyre a Felügyelet státusztvénye biztosít lehetőséget – a hatóság és a felügyelt intézmény megállapodása, melyben utóbbi önként vállalja, hogy a szerződésben megfogalmazott kötelezettségeknek eleget tesz.)

Az Euro Credit Consulting Kft. 2003-ban, míg a Common Based Kft. 2004-ben kezdte meg fogyasztói csoportszervező tevékenységét, amelyekkel kapcsolatban a Felügyelet határozatokban állapította meg, hogy a társaságok jogosulatlan pénzügyi szolgáltatásokat végeznek, mivel a csoporttagokkal kötött szerződéseikben vállaltakat gyakorlatban nem teljesítették mindenre kiterjedően.

Az előző társaságokhoz sok szempontból hasonló konstrukciót kínált a Lyoness elnevezésű nemzetközi vásárlói klub. A *Lyoness Holding Europe AG* egy svájci bejegyzésű anyatársaság, melynek Európa számos országában, így Magyarországon is van leányvállalata. A Lyoness-rendszer a széles vásárlói kör erejével elérhető és a termékpartnereknél történő vásárlásért nyújtott közvetítői jutalék törzsvásárlók részére történő visszajuttatására épül. A Felügyelet egy beérkezett panaszbejelentés alapján az abban leírt előlegbefizetés részletes kivizsgálására piacfelügyeleti eljárást indított. Az eljárást hatósági szerződés megkötésével zárta le a Felügyelet.

A legjelentősebb jogosulatlan tevékenység vizsgálatára folytatott eljárás az *EDBUSY a.s.* magyarországi működése miatt indult, ügynökhálózat kiépítésének szándékával. A Felügyelet eljárása során felvette a kapcsolatot mind a cseh, mind a szlovák társhatóságokkal, és gyors intézkedésének köszönhetően a társaság magyarországi működését még azelőtt beszüntette, hogy kárt okozott volna. Az érintett külföldi felügyeletekkel való együttműködés eredményeként összehangolt adminisztratív- és büntetőeljárással élve az eddigi információk alapján sikerül a társaság tevékenységét az érintett tagállamokban mindenhol visszaszorítani.

A *Buda-Cash Brókerház Zrt.* és *Concorde Értékpapír Zrt.* esetében célvizsgálat kapcsán vizsgálta a Felügyelet azon megbízásokat, amelyeket a befektetési szolgáltatók külföldi értékpapírok adás-vételére – azon belül is a fejlődő piacokon,

egzotikus termékekre – hajtottak végre. A Felügyelet a tudomására jutott adatok, információk alapján megállapította, hogy megvalósult a Tpt.-ben leírt és tiltott bennfentes kereskedelem. Az eljárás ügyfelét a Felügyelet a felügyeleti bírság megfizetésére kötelezte.

A piacfelügyeleti eljárások közül kiemelendők még az októberi krízis kapcsán indult vizsgálatok, amelyek közül még több jelentős vizsgálat – az Európai Unió joghatósággal bíró társhatóságainak bevonásával – jelenleg is folyik. Ezen eljárások egyikének közelmúltbeli lezárását jelenti az a határozat, amelyben a Felügyelet a piacbefolyásolás tilalmára vonatkozó jogszabályi előírások megsértése miatt az *HSBC Bank plc*-t 80 millió forint felügyeleti bírság megfizetésére kötelezte a 2023/A magyar államkötvényre másodlagos piacon kötött ügyletei miatt.

Hirdetésfigyelési tevékenysége nyomán több esetben is jól szervezett, kiterjedt engedély nélküli pénzkölcsönnyújtással foglalkozó csoportot észlelt a Felügyelet. Jellemzően ezen ügyekben egy jól behatárolható kör áll a sorozatos pénzkölcsönnyújtások mögött, strómanok nevével használva az ügyletek lebonyolításánál. A tevékenység általában kiterjedt az ország több megyéjére, és az ügyfél az általa alapított hitelközvetítést végző cégeket is felhasználta az engedély nélkül végzett pénzkölcsönnyújtási tevékenység végzéséhez. A vizsgálatok egyikében 118 esetben vált bizonyíthatóvá a pénzkölcsönnyújtás, amely mögött egyetlen magánszemély állt, aki más természetes személyek nevével használta az ügyletek lebonyolításánál. Az ügyben a Felügyelet feljelentést tett a Nemzeti Nyomozó Irodánál jogosulatlan pénzügyi tevékenység bűntette, valamint magánokirat-hamisítás vétsége gyanúja miatt.

Az év során több úgynevezett P2P (peer-to-peer) kölcsönnyújtó megoldás került a Felügyelet látókörébe. A piacmonitoring-tevékenység során például a *Leboca* nevű panamai társaság által kínált szolgáltatást észlelte a Felügyelet, amelynek vizsgálatára piacfelügyeleti eljárás indult. A *Leboca* által nyújtott konstrukció lényege, hogy a Társaság egy internetes közösségi portál kiépítésével egyfajta virtuális piacot hoz létre, ahol magánszemélyek egymásnak kölcsönt nyújthatnak. A vizsgálat megállapításai alapján a Társaság kérdéses tevékenységtől történő azonnali hatályú eltiltására, valamint 2 000 000 Ft felügyeleti bírság kiszabására került sor.

Az „UCP-törvény” hatályba lépésével alapvetően módosult a Felügyelet tevékenysége.

A korábbi tapasztalatokhoz hasonlóan 2008 során is a pénzügyi szolgáltatási tevékenységek vizsgálata volt a jellemző a jogosulatlan tevékenységek ellenőrzése között. Kifejezetten sikeres volt az engedély vagy bejelentés hiányában végzett szolgáltatások kapcsán kifejtett monitoringtevékenység, amely alapján több esetben sikerült olyan szerveződéseknek útját állni, amelyek adott esetben akár jelentős károkat is okozhattak volna a magyar pénzügyi piacon.

Fogyasztóvédelem és panaszkezelés

A tisztességes piaci magatartás biztosítása kiemelt felügyeleti feladat, amelynek keretében a fogyasztóvédelem is nagy hangsúlyt kap. Ennek része a pénzügyi piacok fogyasztóvédelmi szempontú monitoringja, vizsgálata, a fogyasztók tájékoztatása, a pénzügyi kultúra fejlesztése, a panaszkezelés intézményrendszerének működtetése, fejlesztése, a deviáns piaci magatartások feltárása, szankcionálása. Az Fttv. – 2008. szeptember 1-jétől – eljáró hatóságként nevesíti a Felügyeletet a pénzügyi szervezetek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlata tekintetében.

FOGYASZTÓVÉDELMI TÁJÉKOZTATÁSI AKCIÓK, FOGYASZTÓI TÁJÉKOZTATÓ ANYAGOK

Az aktuális eseményekhez kapcsolódóan, márciusban a nyugdíj- és járadékszolgáltatásokról szóló tájékoztatási akció keretében fogyasztóvédelmi honlapunkon áttekintés látható a magánnyugdíj-, az önkéntes nyugdíjpénztár, a nyugdíj célú járadékok, illetve a lakásért életjáradék termékekről és az azokkal kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról. A Felügyelet honlapján működő – minden évben a jogszabályváltozásoknak megfelelően aktualizált – Egyéni Nyugdíjszámító Program használata révén, az életpályájukat megkezdők, valamint a már régebb óta magán-nyugdíjpénztári tagsági jogviszonnyal rendelkező pénztártagok interaktív módon tájékozódhatnak jövőbeli, várható nyugdíjkiadásukról. A 2008-as év folyamán (áprilistól kezdődően), a felhasználók összesen közel húszezer futtatást végeztek a honlapon elérhető program használata révén.

Ősszel az éves KGFB-kampányhoz igazodva frissítettük a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló tematikus honlapunkat, a karácsonyi fogyasztási hitelekkel kapcsolatos fokozott érdeklődés következtében pedig aktualizáltuk a Fókuszban a fogyasztási hitelek című internetes oldal tartalmát.

Tekintettel a jogszabályváltozásra módosult a Felügyelet honlapján található lakossági tájékoztató a teljes hitel-díjmutatóról, illetve új tájékoztató jelent meg az egységesített betéti kamatlábműtatóról.

Figyelemmel a 2008-as év aktualitásaira frissült a devizahitelekről szóló kiadvány, és elkészültek a betétvédelemről szóló kiadványok. E kiadványok – melyek a Felügyelet honlapján elektronikus formában is megtalálhatóak – nyomdai formában is elkészültek, és hitelintézetek, fogyasztóvédelmi szervezetek, békéltető testületek, illetve a Felügyelet Ügyfélszolgálat terjesztette.

Tekintettel a bekövetkezett pénzügyi válságra a Felügyelet ügyfélszolgálatán megszorodtak a betétek és befektetések biztosítottságára vonatkozó személyes és telefonos érdeklődések. Így a Felügyelet internetes honlapján „A betétek biztonsága” címen menüpont készült, ahol a leggyakrabban előforduló kérdések és arra adott válaszok – közérthető formában, a hatályos szabályoknak megfelelő tartalommal szövegezve – szerepelnek.

Szintén a Felügyelet internetes honlapjára került fel a „MÁV-ÁBE információk” menüpont, ahol a Biztosító tevékenységi engedélyének visszavonásáról szóló felügyeleti határozatok, az azzal kapcsolatos eseményekről szóló tájékoztatók, közlemények, gyakran feltett kérdések és egyéb releváns dokumentumok szerepelnek.

2008 őszén jelent meg az a Braille-írással készült kiadvány is a vakok- és gyengénlátók számára, amelyből a célcsoport a piaci szereplőkről, a Felügyelet feladat- és hatásköréről, valamint az alapvető pénzügyi szolgáltatásokról kaphat hasznos információkat. Ezzel a Felügyelet az első olyan hatóság, amely papír alapon is megpróbálja elérni a hátrányos helyzetűek e csoportját.

A Felügyelet honlapján folyamatosan aktualizáljuk az egy-egy pénzügyi piaci szolgáltatás, termék ismérveit bemutató termék-összehasonlító táblázatokat, és elkészültek a Start-számlákat („babakötvény”), valamint az Adósságrendező hiteleket bemutató új táblázatok és a hozzá készített tájékoztatók is.

A Felügyelet fogyasztóvédelmi tevékenysége a piacfelügyelés része, a prudenciális felügyelet kiegészítő eleme. E tevékenység nemcsak a piacfelügyeleti feladatok között, de valamennyi felügyeleti alaptevékenységben, így a pénzügyi szervezetek ellenőrzésében, az engedélyezésben és a jogérvényesítésben is jelen van. A fogyasztóvédelem ugyanakkor a Felügyelet egész munkáját átható olyan szemléletmód is, mely funkcionálisan elválaszthatatlan alaptevékenységévé vált a Felügyeletnek és érvényesül mind az egyes tevékenységek, mind az egyes pénzügyi szakágazatok tekintetében.

A Felügyelet fogyasztóvédelmi tevékenysége különösen nagy jelentőséget kap a kockázatalapú felügyelés keretén belül az alacsonyabb kockázatú intézményeknél, hiszen azoknál a piac- és a fogyasztóvédelmi szempontú felügyelet a fő eszköz. Szintén kiemelt fontosságú a Felügyelet fogyasztóvédelmi tevékenysége a home-host felügyelés aspektusában, amely esetén a Felügyeletnek fogyasztóvédelmi kérdésekben nemcsak home, hanem home és host felügyelést egyaránt meg kell valósítania.

A fogyasztói panaszokból származó információk feldolgozása révén lehetővé válik a piac működésével kapcsolatos fogyasztói észrevételek – prudenciális és piacfelügyeleti – felügyelésbe történő beépítése, és a Felügyelet rendelkezésére álló eszközökkel megoldható problémák rendszerszintű kezelése.

AZ UCP-TÖRVÉNY HATÁLYBA LÉPÉSE

2008. szeptember 1-től a Felügyelet panaszkezelése a módosult törvényi és belső eljárásrendi környezetnek megfelelően jelentősen megváltozott.

A 2008. szeptember 1-jével hatályba lépő „UCP-törvény” (Fttv.) kapcsán fogyasztóvédelmi tájékoztató jelent meg a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról, valamint az új jogszabály hatályba lépésével egyidejűleg a Felügyelet panaszkezelési eljárásában bekövetkezett változásokról.

A törvény hatályba lépését követően kilenc ügy vetette fel az UCP sérelmét. A vizsgált ügyek között agresszív ügyfélszerzéssel, banki hirdetmény ügyfél számára kedvezőtlen módosításával, hirdetésekben, tájékoztatókban szereplő kondíciók és a gyakorlat eltéréseivel, piramisszerű partnerhálózat kiépítésével kapcsolatos esetek szerepeltek. Várhatóan ez az ügyszám időarányosan – és a jogszabály tartalmának és lehetőségeinek köztudottá válásával – jelentősen növekedni fog. (A 2008. szeptember 1. után érkezett fogyasztói beadványok 18 százaléka volt bejelentés, a többi panasz. A bejelentések kapcsán 14 ügy alapján 11 vizsgálat indult a Psztv. 26/B. § (6) bekezdés a) pontja alapján [2, illetve 3 bejelentés ugyanazokra a problémákra vonatkozott, ezért ezeket összevonva vizsgálta a Felügyelet]. Hat esetben hívta fel a Felügyelet az érintett intézményt a jogszabályi rendelkezések betartására, 4 esetben bár történt jogszabály-sértés vagy belső szabályzat megsértése, de figyelemmel azok csekély súlyára intézkedés alkalmazása nélkül zárult le a vizsgálat és egy esetben került sor bírság kiszabására. Ez utóbbi ügy volt a vizsgálatok közül az egyetlen, mely az Fttv-t érintette.)

Benyújtott írásos fogyasztói beadványok száma, szektorális bontásban

Szektor	2007. év		2008. év		2008/2007
	db	%	db	%	%
Pénzpiac	3 074	52	3 870	54	126
Tőkepiac	39	1	71	1	182
Biztosítás	2 686	45	2 812	39	105
Pénztár	141	2	399	6	283
Összesen	5 940	100	7 152	100	120

A beadványok száma az előző évhez képest 20 százalékkal emelkedett, ezen belül a pénztári és a tőkepiaci beadványok száma nőtt a legjelentősebben. A két szektor intézményeivel szemben benyújtott fogyasztói megkeresések számának növekedése már az I. negyedévtől észlelhető volt és elsősorban a vártnál alacsonyabb hozamokkal volt kapcsolatos. A kedvezőtlen tőkepiaci jelenségek már 2007 negyedik negyedévtől jelentkeztek és mind a tőkepiaci befektetőket mind a pénztári szolgáltatást és/vagy hozamot realizálni kívánó főleg önkéntes nyugdíjpénztári tagokat jelentős mértékben sújtotta.

A pénzügyi beadványokon belül az előző évekhez hasonlóan 2008-ban is a hitelezési ágazat részesedése volt a legmagasabb. A hitelezést érintő beadványok jellege 2008-ban azonban annyiban változott, hogy különösen a második félévben nagymértékben megnövekedett a devizalapú hitelekkel kapcsolatos panaszügyek száma a forint gyengülése, illetve a gyors devizapiaci változások következményeként. Az ügyfelek egy részének helyzetét súlyosbította, hogy úgynevezett hitelkiváltási konstrukció keretében – kedvezőbb kondíciók reményében – hitelüket egyik bankból a másik bankba kívánták átvinni, de az ügyintézési idő elhúzódása miatt az eredeti hitelező bankkal szemben fennálló kötelezettségük az időközbeni forintárfolyam-változás következtében jelentősen megnőtt, és tartozásukat már nem tudták teljes összegben kifizetni.

A biztosítási szektort érintően a 2008. év egyik jelentős eseménye volt, hogy 2008. augusztus 15-től a több időszakon keresztül is a legnagyobb panaszszámmal rendelkező MÁV Biztosító Egyesület működési engedélyét a Felügyelet visszavonta, és felszámolási eljárást kezdeményezett ellene. Fenti határidőtől kezdve az egyesülettel szembeni beadványok a Hitelintézeti Felszámoló Kht-hoz kerültek továbbításra, amely az Egyesület megbízásából a vagyonszámolási eljárásokat folytatja le. Ez csökkentette a Felügyeletre érkező biztosítási beadványok számát. A biztosítási beadványokon belül 2008-ban is a kötelező felelősségbiztosítást érintő panaszügyeknek volt a legmagasabb a részesedése, de részesedésük csökkent az összes biztosítási beadványon belül, míg az életbiztosítást (hagyományos, unitlinked) érintő panaszügyek részaránya növekedett.

A pénztári beadványok 2008. évi jelentős növekedése nagyrészt az önkéntes nyugdíjpénztárakat érintően következett be, és elsősorban az alacsony pénztári hozamokkal volt kapcsolatos. Az ilyen típusú beadványoknál a tagok helyzetét hátrányosan érintette, hogy a pénztárak egy része a szolgáltatás/hozam kifizetésénél a 281/2001. Kormányrendeletben előírt határidőt nem tartotta be, a kifizetést késedelmesen teljesítette, melynek következtében a tőkepiaci helyzet gyors változása miatt a tagokat jelentős mértékű veszteség érte.

2008-ban az ügyfélszolgálatra összesen 27 543 telefonos, 2 412 személyes és 3 475 írásbeli megkeresés érkezett.

Pénzügyi visszaélések elleni fellépés

A Felügyelet számos cél-, illetve témavizsgálatot folytatott a pénzügyi visszaélések tárgyában.

A Felügyelet számára a pénzügyi piacok tisztaságáért és biztonságáért meghatározott kötelezettségek között a pénzügyi visszaélések és a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni fellépés kiemelt feladat.

A Felügyelet a pénzügyi visszaélések és a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni fellépéssel kapcsolatosan 18 cél és kilenc témavizsgálatot folytatott.

A *Körmend és Vidéke Takarékszövetkezet* valamint a *Széchenyi István Hitelszövetkezet* tőke rendezésével kapcsolatos célvizsgálat során a Felügyelet feltárta, hogy mindkettő esetében azonos befektetői kör, azonos offshore társaságokon keresztül futtatott forrásból finanszírozta a tőkehelyzet rendezését.

A Felügyelet vezetői levélben szólították fel mindkét intézményt, hogy tekintettel a vizsgálat megállapításaira dolgozza át belső szabályzatát, és tartson rendkívüli oktatást a vezetők és alkalmazottak számára.

A *Raiffeisen Banknál* végzett internetbank biztonsági célvizsgálat megállapította, hogy a bank nem mérte fel a szolgáltatással járó kockázatokat, nem dolgozta ki a szolgáltatás biztonságos üzemeltetéséhez tartozó eljárásrendeket, nem készült fel a szolgáltatással kapcsolatos incidensek kezelésére. A Felügyelet vezetői levélben szólította fel a bankot, hogy vizsgálja ki a sorozatos visszaélések okait, végeztesen el egy komplex auditot, készítsen intézkedési tervet, illetve az internetbanki szolgáltatás biztonságával kapcsolatos stratégiát, és mindezek megvalósításáról tájékoztassa a Felügyeletet. A vizsgálat tapasztalatai rávilágítottak a Felügyelet internetbiztonsági ajánlása kiadásának szükségességére, és jelentős mértékben hozzájárultak annak elkészítéséhez.

Az *AXON Lízing* esetében a fiktív szerződések nagy számára figyelemmel kellett elrendelni célvizsgálatot. A díjnyemfizetés kapcsán mint-

egy 350 millió forintos kára keletkezett a társaságnak. A vizsgálat megállapította, hogy sem a belső szabályozottság, sem a folyamatba épített, illetve vezetői ellenőrzés nem volt megfelelő. A belső ellenőr egyetlen vizsgálatot sem folytatott a visszaélések kiszűrése, a belső biztonsági mechanizmusok kontrollálása érdekében. A pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzésére és megakadályozására vonatkozóan a vizsgálat hiányosságokat tárt fel a társaság szabályzatában, eljárásaiban, dokumentációs, oktatási és ellenőrzési gyakorlatában. A folyamatban lévő nyomozásra figyelemmel, annak lezárásáig a felügyeleti vizsgálatot felfüggesztettük.

A *CIB Csoport* ellenőrzésére indított célvizsgálat kiterjedt a pénzügyi visszaélések, illetve a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni jogszabályi követelményeknek való megfelelésére is. A vizsgálat megállapította, hogy a kísérleti szakaszban maradt, károkozásal nem járó visszaélések esetében üzletbiztonsági ellenőrzésre, illetve feljelentéstételre nem kerül sor. Az értékelések hiánya és a feljelentés mellőzése ellentétes a megelőzés szempontjaival, mivel mind a belső, speciális, mind pedig a külső, generális prevenciót lehetetlenné teszi. Ez az elkövetői kör más pénzügyi szolgáltatóknál újból megjelenhet.

A vizsgálat megállapította, hogy csoportszinten a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzésére és megakadályozására vonatkozó belső szabályzatot a törvényi határidőhöz képest késedelmesen, a *CIB Faktor* esetében pedig egyáltalán nem aktualizálták. Erre tekintettel a Felügyelet a *CIB Faktor* esetében pénzbírságot szabott ki.

A Felügyelet célvizsgálatot indított az *AXA Bank* elektronikus számlanyitása során alkalmazott ügyfél-átvilágítási eljárás törvényi megfelelőségének ellenőrzésére. Megállapította, hogy az online számlanyitás gyakorlata nem felel meg a Pmtv. által meghatározott nem személyes azonosításra vonatkozó követelményeknek, ellentétes a Felügyelet által kiadott állásfoglalással.

TIPIKUS BŰNCSELEKMÉNYEK A PÉNZÜGYI SZÉKTORHOZ KAPCSOLÓDÓAN

A felügyeleti tapasztalatok alapján a bűncselekmények 90 százaléka a bankkártyákkal való visszaélésekhez kötődik. Kiugróan magas a csalások száma, amelyek jellemzően okirat-hamisításokkal ezen belül magánokirat-hamisításokkal párosulva valósultak meg és sok esetben kiugróan magas károkozással járnak. Jellemző bűncselekmények még a hitelezési csalás, lopás, sikkasztás, hűtlen kezelés, rablás, rongálás és a hitelsértés.

A bankkártyákkal való visszaéléseknél, az adathalász támadásoknál és a gépjármű-finanszírozási visszaéléseknél megállapítható, hogy a szervezett bűnözői körök célzottan, a pénzügyi szektor belső viszonyainak teljes körű ismerete alapján, tudatosan kidolgozott és válogatott módszerekkel sorozat jelleggel károsítják a pénzügyi szolgáltatókat, illetve azok ügyfeleit.

Jelentős a hamis okmányokkal, illetve hamisított dokumentumok felhasználásával elkövetett pénzügyi visszaélések száma. Ezek között a legnagyobb, fokozatosan emelkedő tendenciát mutat a hamis munkáltatói igazolással és hamis személyi okmányokkal, cégiratokkal elkövetett visszaélések, amelyek elsősorban a bankoknál és takarékszövetkezeteknél okoznak károkat. A pénzügyi visszaélések során az elkövetők az intézményeknél alkalmazott ügyfél-átvilágítási eljárások hiányosságait használják ki, ezeket előzetesen felmérve választják ki a számlanyitás vagy üzleti kapcsolat létesítésének konkrét helyét. Az intézményeknél sok esetben nem fordítanak kellő figyelmet az okmányismeret és aláírásvizsgálat oktatására.

Több esetben észlelte a Felügyelet, hogy a hitel fedezeteként felajánlott vagy lízingelt eszközök nem léteznek, nem a megállapított értéket képviselik, illetve nem a megjelölt tulajdonos birtokában vannak. Ezek a cselekmények elsősorban szabályozási és ellenőrzési hiányosságokra, valamint a nem megfelelő ügyfél-átvilágítási eljárásokra, illetve azok kijátszására vezethetők vissza. Az esetek többségében belső munkatárs érintettsége is felmerül.

Egyre nagyobb számban fordulnak elő az ügynökök által elkövetett visszaélések, melyek leginkább biztosítási területen okoznak sok esetben komoly károkat. Erre figyelemmel a Felügyelet biztosítóra kiterjedő témavizsgálatot folytatott, és annak tapasztalatai alapján az FT ajánlást adott ki a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről.

A pénzügyi intézmények reputációs okokból az őket érő visszaélések miatt nem tesznek minden esetben feljelentést, az érintett munkatársaktól „közös megegyezéssel” válnak meg. Annak következtében, hogy a visszaéléseket egyes esetekben nem hatósági eljárás követi, az elkövetők rejtve maradnak, és más intézményeknél is kísérletezhetnek.

A Felügyelet folyamatosan részt vesz az érdekkörébe tartozó jogszabályok szakmai előkészítésében.

A Felügyelet további tevékenységei

Közreműködés jogszabályok előkészítésében, a szabályok implementálását segítő felügyeleti fejlesztések

A Felügyelet tevékenységéhez kapcsolódó jogszabályok

A Felügyelet tevékenységét alapvetően a Psztv. határozza meg, melynek módosítására 2008-ban több alkalommal is sor került. A Felügyelet eljárásai kiegészültek a „Bejelentés és panasz” valamint a „Közérdekű igényérvényesítés” részekkel, melyeket a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról rendelkező törvény hatályba lépése indokolt, s amely jelentősen növelte a Felügyelet fogyasztóvédelmi szerepét és jogosítványait. Ezen túl a stabilitási törvény kapcsán is sor került a Psztv. módosítására, amely további jogosítványokat adott a Felügyeletnek arra az esetre, amennyiben a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitását veszély fenyegetné.

Több alkalommal került sor a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvénymódosító javaslatainak véleményezésére.

Részvétel EU-szintű jogszabályalkotási munkálatokban

A Felügyelet szakértői a PM és az MNB szakértőivel közösen közreműködtek a CRD módosítására vonatkozó Európai Bizottsági javaslat véleményezésében. Az irányelv-módosítás a hibrid tőkeelemek alapvető tőkeként történő elismerhetőségére, a nagykockázat-vállalási szabályozás módosítására, a felügyeleti hatóságok közötti együttműködés kereteinek bővítésére, az értékpapírosítás tőkekövetelmény számításának pontosítására és technikai jellegű módosításokra terjed ki.

A CEBS, a CESR és a CEIOPS, illetve ezek munkacsoportjaiban való szakértői részvétel keretében a Felügyelet munkatársai részt vesznek továbbá a Szolvencia II (különösen a kockázatkezelési követelmények, csoporttámogatás elfogadhatósága, minimális tőkeszükséglet témakörökben), a külső hitelminősítőkre vonatkozó EU-rendelet, a UCITS direktíva, a biztosítói csoportok felügyeletéről szóló direktíva, a pénzügyi konglomerátumokról szóló direktíva, valamint a biztosítói, illetve a befektetői garancia alapokról szóló direktíva módosítási tervezetek előkészítésében.

Részvétel hazai jogszabályalkotási munkálatokban

2008 első félévében a legjelentősebb munkát a MiFID-irányelv implementálása kapcsán a tőkepiaci törvény változásaiban, valamint a befektetési vállalkozásokról szóló törvény előkészítésében való felügyeleti közreműködés jelentette.

A Felügyelet részletes észrevételeket tett többek között a pénzügyi szolgáltatásokat érintő egyes törvények módosításáról szóló törvény

tervezetéhez. A törvény célja a 2007/44/EK irányelv (akvizíciós direktíva) előírásainak magyarországi jogrendbe való átültetése volt (Tpt., Bsztv., Hpt. Bit. stb.), így annak rögzítése, hogy ki és milyen feltételekkel szerezhet minősített befolyást a felügyelt intézményekben, illetve milyen feltételek fennállása esetén utasítható el a minősített befolyás-szerzés szándéka.

A Felügyelet aktív szerepet vállalt a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának erősítéséről szóló törvény kidolgozásában, melynek célja a pénzügyi közvetítőrendszer jelentőségére tekintettel e rendszer stabilitásának megőrzése és erősítése, a vele szembeni befektető és betétes bizalom helyreállítása, a pénzügyi közvetítőrendszer részét képező egyes intézmények tulajdonosainak érdekei és a közérdek közötti egyensúly biztosítása.

A Felügyelet az európai uniós szabályok, direktívák átvétele kapcsán megtette szakmai észrevételeit az EU belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelv (PSD direktíva) szabályainak a magyar jogba történő átültetését szolgáló, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és a pénzforgalmi intézményekről szóló törvénytervezetbe.

A korábban kialakult gyakorlatnak megfelelően a Felügyelet idén is elkészítette a Bit. módosítására vonatkozó javaslatait. Az egyes biztosítási ágazatok végzését illetően a Felügyelet megfontolásra ajánlotta, hogy a szabályozás alapvetően ne a felügyelt intézmény formáját, hanem a végzett/végezhető tevékenységet vegye alapul, és ennek megfelelően indokolt esetleges fékek, garanciák beépítése a szabályozási rendszerbe. Az ágazati törvényi rendelkezések összhangjának megteremtése érdekében vetette fel a Felügyelet, hogy a Bit. rendelkezései között is jelenjenek meg az informatikai rendszer védelmére vonatkozó követelményekre irányadó előírások. A biztosítókról és a biztosítási tevékenységekről szóló törvény módosításának megfelelően módosításra szorult a biztosítóintézetek aktuáriusi jelentésének tartalmi követelményéről szóló rendelet is, melyhez a Felügyelet elkészítette szövegszerű javaslatait. Véleményezte a Felügyelet a függő és független biztosításközvetítői képesítés követelményrendszeréről és hatósági vizsgáról szóló PM-rendelet tervezetét, továbbá elkészítette és a PM-nek megküldte az ingatlanértékelői névjegyzékbe történő felvételről és a névjegyzék vezetéséről szóló PM-rendelet módosítására vonatkozó javaslatait

A 2006/48/EK és 2006/49/EK irányelv a befektetési vállalkozásokra vonatkozó implementálásához kapcsolódóan a Felügyelet véleményezte a befektetési vállalkozás hitelkockázatáról, a befektetési vállalkozás működési kockázatáról és a befektetési vállalkozás kockázatvállalására és kockázatkezelésére vonatkozó információk nyilvánosságra hozataláról szóló kormányrendelet-tervezeteket. A rendeletek elfogadásával a befektetési vállalkozásokra 2009. január 1-jétől teljes körűen alkalmazhatók a Bsztv.-ben meghatározott tőkekövetelmény-előírások.

A Felügyelet a korábbi időszakhoz hasonlóan áttekintette a magán-nyugdíjpénztárakat, az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárakat, az önkéntes

kölcsönös egészség- és önszegélyező pénztárakat érintő jogszabályokat, és megfogalmazta jogszabálymódosítási javaslatait a befektetési és gazdálkodási szabályokra, valamint a beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségekre vonatkozóan.

Mint minden évben, 2008-ban is elkészítette a Felügyelet a felügyelt szektorok adatszolgáltatási rendeleteinek tervezetét, melyek a befektetési szolgáltatókra vonatkozó adatszolgáltatás kivételével meg is jelentek (ez utóbbi esetben a késedelmet az okozta, hogy meg kellett várni a befektetési vállalkozásokra vonatkozó részletes CRD-szabályok megjelenését).

A Felügyelet szakértői részt vettek a kötelező felelősségbiztosítás szabályozási koncepciójának kidolgozásában, továbbá javaslatokat tettek a nyugdíjpénztárak járadékszolgáltatására, valamint szervezeti formájára vonatkozóan.

A Felügyelet munkatársai folyamatosan egyeztetnek továbbá az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal az új Polgári Törvénykönyv módosító javaslatait illetően.

Felügyeleti kommunikáció

A felügyelet elsősorban a sajtósóvivőn, illetve a honlapján keresztül kommunikál.

A Felügyelet tájékoztatási kötelezettségének megfelelően elsősorban a sajtósóvivőn és a honlapon keresztül terjesztette a közérdekű információkat. A korábbi évekhez képest 2008-ban kiugróan magas, 4630 (a 2007. évi közel háromszorosa) volt a felügyeleti sajtómegjelenések száma, ebből 679 alkalommal a sajtósóvivő személyes tájékoztatására, szereplésére tartottak igényt. Az év folyamán összesen 1141 sajtómegkeresést kapott a Felügyelet. 2008-ban a legfontosabb nyilvánosságot kapott események egyértelműen a MÁV Általános Biztosító Egyesület (MÁV ÁBE) ügryhöz és a pénzügyi válsághoz kapcsolódtak. Emellett, több téma is hangsúlyosan jelent meg a sajtóban: ingatlanalapok felüggyesztése, megszűnnek az önrész nélküli autóhitelek, lízingcsalások visszaszorítása, MNB-PSZÁF ajánlás a jenhitelezés kockázatairól, új fogyasztóvédelmi szabályok (UCP), nyugdíjcélú járadékok, nyugdíjpénztárak értékvesztése, egyre több a panasz a pénzügyi cégekre, pert nyert az OMV piacbefolyásolása ellen a Felügyelet, a Felügyelet vizsgálja az OTP-részvények árfolyam-ingadozását, bejelentési kötelezettség a shortolásra, fokozott figyelem a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás piacán, gyorskölcsönök, fogyasztóvédelmi akció indítása a karácsonyt megelőző időszakban.

A Felügyelet 2008-ban kilenc sajtótájékoztatót tartott: április elején az OBA-val közösen a 15 éves OBA-ról, májusban a nyugdíjcélú járadékszolgáltatásokról, júliusban a MÁV ÁBE állomány-átruházásáról, szeptember elején a GVH-val és az NFH-val közösen az új fogyasztóvédelmi szabályok (UCP) életbe lépéséről, októberben PM-MNB-PSZÁF közös fellépés a betétvédelemről, szintén októberben az IAIS budapesti konferenciájáról, majd a vakok és gyengén látók számára Braille-írással készített pénzügyi tájékoztatóról, novemberben két alkalommal a

BAMOSZ-szal együtt a nyíltvégű ingatlanalapok felfüggesztéséről, az ingatlanalapok helyzetéről.

A Felügyeleti honlapon folyamatosan megjelentek a legfrissebb statisztikák, jelentések, termék-összehasonlító táblák, illetve havonta küldtük ki a Felügyelet hírlevelét.

A Felügyelet külső kommunikációját legnagyobb mértékben a 2008. év második felében jelentkező pénzügyi válság eseményei, hatásai határozták meg, támogatva a felügyeleti szakmai lépéseket, intézkedéseket, így többek között vezetői körlevelek, ajánlások, figyelmeztető tájékoztatások, téma-vizsgálatok, piacfelügyeleti eljárások, határozatok közzétételét.

Függő és független biztosításközvetítői hatósági képzés

2008. október 16. és december 18. között több mint 3500 fő tett biztosításközvetítői hatósági vizsgát.

A függő és független biztosításközvetítői hatósági képzés követelmény-rendszeréről és a hatósági vizsgáról szóló 18/2008. (VI. 13.) PM-rendelet alapján 2008. június 16-a óta a Felügyelet vezeti a biztosításközvetítői hatósági képzést és vizsgáztatást végző szervek jegyzékét is, az év során összesen 22 képző és vizsgáztató szervezet vett a Felügyelet jegyzékbe. Az interneten elérhető biztosításközvetítői regiszter 2008 végén több mint 50 000 aktív függő, illetve független biztosításközvetítő gazdálkodó szervezetet és természetes személyt tartott nyilván.

A rendelet hatályba lépéséből fakadóan a Felügyeletre számos feladat hárult. Ezek között említendő a vizsgaszabályzat elkészítése, a képző szervek, vizsgabiztosok „engedélyezése”, nyilvántartásba vétele, a nyilvántartási rendszerek elkészítése (vizsgálók, tanúsítványok, képző szervek, vizsgabiztosok), az adminisztrációs feladatok elvégzését segítő/gyorsító úgynevezett BKKV rendszer elindítása, a vizsgakérdések begyűjtése, lektorálása, a kérdésbank összeállítása.

2008. szeptember 15-én, a Felügyelet honlapján a hatósági vizsgához külön link jelent meg, amely alatt fokozatosan elérhetővé vált a vizsgaszabályzat, a képző szervek, vizsgabiztosok nyilvántartása, azok elérhetőségei, továbbá a vizsgaidőpontok, a hatósági vizsgával kapcsolatos tájékoztatók, közlemények.

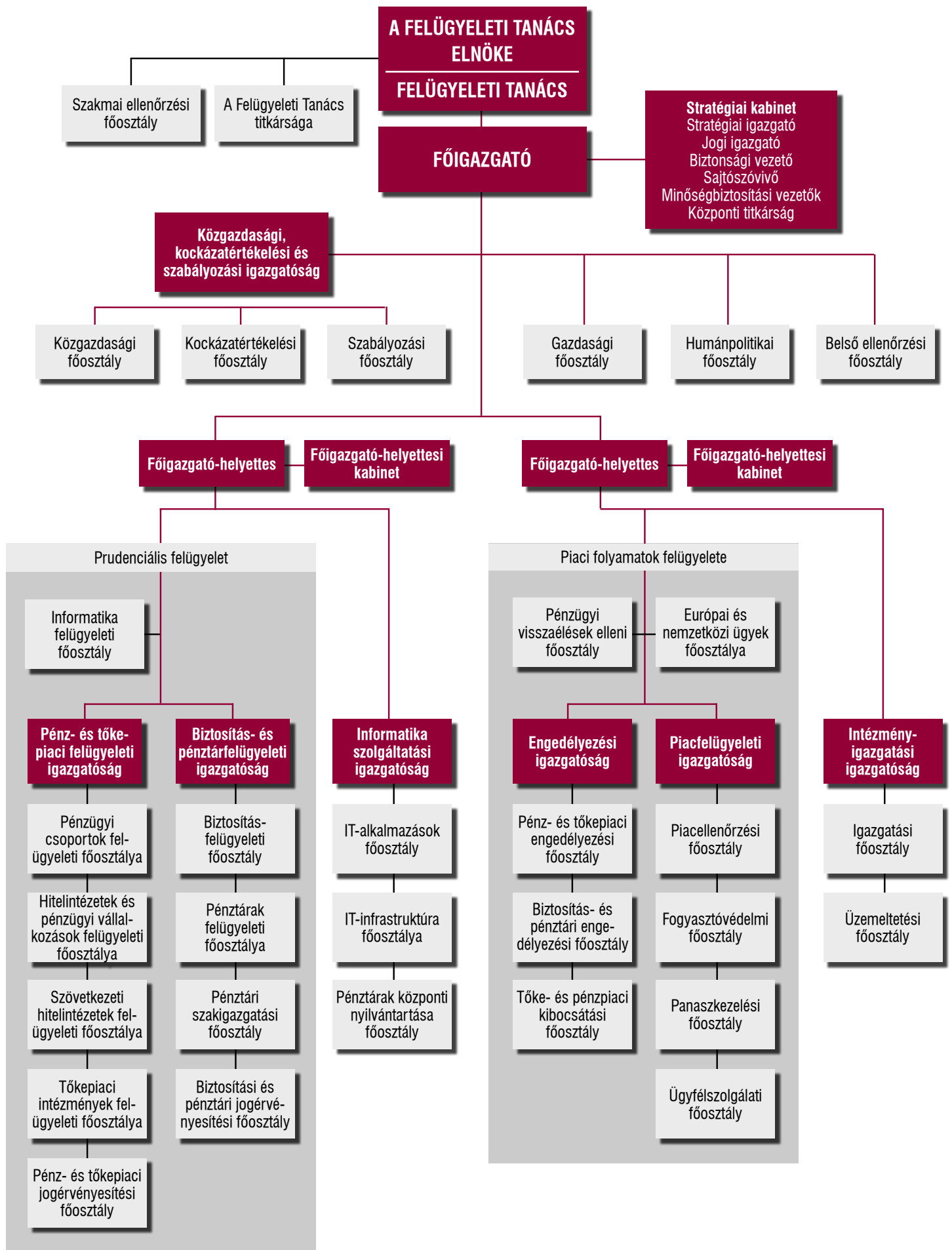
A vizsgaszabályzat PM általi jóváhagyását követő felkészülés után, 2008. október 16-ától folyamatosá vált a vizsgáztatással kapcsolatos feladatok ellátása (jelentkezések ellenőrzése, hiánypótlások kiadása, vizsgák jóváhagyása, vizsgatesztek, megoldó-kulcsok összeállítása, azok vizsgabiztosok részére történő átadása, a vizsgakérdések kihelyezése a honlapra). A Felügyelet folyamatosan készíti el és adja ki a tanúsítványokat. Telefonon, elektronikus levélben, illetve személyes konzultációk keretében a hatósági vizsgával kapcsolatban felvilágosítást, állásfoglalást ad, a vizsgakérdéseket frissíti, ellenőrzi, valamint szűrőpróbaszerűen a vizsgák helyszíni ellenőrzését is végzi. A Felügyelet decemberben is biztosított ugyanannyi vizsgalehetőséget, mint más hónapokban, noha a vonatkozó jogszabály szerint nem köteles augusztusban és decemberben hatósági vizsgát tartani.

A Felügyelet olyan vizsgáztatási rendszert dolgozott ki, amelyben akár az összes vizsgával nem rendelkezőt egyetlen alkalommal le tudja vizsgáztatni, mivel nincs korlátozva a vizsga rendszerében, hogy hány vizsgázó teheti le egyszerre a vizsgát. Következésképpen nem a Felügyeleten, hanem a szakmán és a vizsgázókon múlik, hogy ne essenek ki a regiszterből, vagy új piacra lépőként akár napokon belül dolgozhassanak.

2008. október 16. és december 18. között a vizsgázók száma meghaladta a 3 500 főt, a sikeres vizsgázók száma a 2 000 főt, ebből adódóan a sikeresen vizsgázók aránya mintegy 63 százalék.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének szervezeti felépítése*

* Érvényes: 2007. május

III. A FELÜGYELET MŰKÖDÉSE

Az FT 2008-ban összesen 89 ülést tartott.

A Felügyeleti Tanács tevékenysége és a Hivatal működése

Az FT 2008-ban összesen 89 ülést tartott. Az FT számos kérdésben meghatározta a Felügyelet szakmai munkájának irányát, illetve – a főigazgató és a munkacsoportok útján – közvetlenül és folyamatosan irányította a Felügyelet válságkezelési tevékenységét.

A Felügyelet még az első félévben elindította a Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítási munkáját, melynek eredményeként a tervezet szeptember 15-én benyújtásra került a Pénzügyminiszter részére. Ugyanakkor a pénzügyi válság jelentős mértékben érinti a Felügyelet feladatait, szervezetét és működését tekintettel arra, hogy a pénzügyi válság hatására világszerte, az Európai Unióban és Magyarországon is új dimenzióba kerültek a pénzügyi közvetítő intézményrendszer szabályozásával és felügyeletével kapcsolatos elvárások. Ezért az SZMSZ módosítását a Felügyelet november 24-én visszavonta, azzal, hogy az FT a szervezeti és működési szabályok meghatározásáról a későbbiekben dönt.

A „Hatékony felügyelet” stratégiában megfogalmazott feladatok megvalósítására indult felügyeleti projektek 2008-ban eredményesen lezárultak.

A hatékony felügyelet megvalósításának lépései

A felügyeleti stratégiában korábban megfogalmazott feladatok megvalósítását segítették elő a 2006-ban indult felügyeleti projektek. A projektek az eredményes és hatékony munkát követően, a kitűzött célok megvalósításával 2008-ban lezárultak. A projektek szponzora egy-egy tanácsstag volt, és számos felügyeleti dolgozó vett részt a projektek és alprojektek munkájában.

A *KOMÓD projekt* küldetésének megfelelően kialakította a kockázat alapú felügyelés módszertanát, és munkáját – a tervezettel összhangban – 2008. június 2-án fejezte be. Az elkészülő informatikai rendszer a *KOMÓD* logikája szerinti munkaszervezési folyamatot támogatja.

A *Humánpolitika – HR projekt* lezárása 2008 novemberében történt meg. A projekt keretében létrejött a kompetencia alapú munkaköri rendszer, az egyéni teljesítményértékelési rendszer (TÉR), külön alprojekt foglalkozott a személyzet-fejlesztési feladatokkal, az ösztönzési rendszer fejlesztése keretében pedig bevezettük a Cafetéria-rendszert, valamint új elismerési, kitüntetési rendszer kidolgozására is sor került.

A *Tervezés – mérés – számonkérés – TEMÉSZ projekt* 2008 májusában zárult le, miután létrejött a BSC, melynek célja a jóváhagyott „Hatékony felügyelet – A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének 2010-ig szó-

ló stratégiája” megvalósítását elősegítő és ösztönző, a szervezeti teljesítményeket mérő és nyomon követő rendszer. A teljesítménymérési és -értékelési rendszernek a Felügyelet vezetése számára támogatást kell nyújtania a stratégia éves leképezéséhez, megvalósítási üteme figyeléséhez, értékeléséhez, a soron következő lépések, teendők meghatározásához, illetve a stratégiai célok megvalósulásának ellenőrzéséhez.

2008 decemberében lezárult a *Felügyeleti Kultúra projekt* is, melynek keretében megoldásokat dolgoztak ki a munkatársak a Felügyeletre kötelezően előírt nemzetközi kötelezettségek teljesítésére, a megkövetelt információ-közzétételi, tartalmi-formai elemek struktúrájának meghatározására. Megtörtént a követelmények, eljárások megfogalmazása a felügyeleti munkatársak információ felhasználási, és -továbbítási gyakorlatára vonatkozóan. A Külső-belső kommunikációs elvek alprojektnek a felügyeleti kultúra stratégiáját, küldetését érintő koncepcionális kérdéseiről szóló felmérését és elemzését a Felügyelet 2010-ig szóló stratégiája értékelésénél, illetve a 2015-ig szóló stratégia előkészítésénél hasznosítani fogja.

Az *IT tudatosság – IT projekt* 2008 szeptemberében zárult le. A projekt két éves működése során megvalósult a CESR – PSZÁF Egységes Közzétételi Politika végrehajtásának keretében a közzétételek informatikai támogatása; a komplex bérszámfejtő és HR-rendszer fejlesztése; az ügyviteli folyamatok ITIL alapú IT támogatásfejlesztése, a Komplex Informatikai Rendszer korszerűsítése. A projekt lezárását követően az új iktató, dokumentumkezelő és irattári rendszer, valamint a gazdálkodási informatikai rendszer bevezetése önálló projektként folytatódott.

FT-ajánlások

2008-ban öt FT-ajánlás kiadására került sor.

A Felügyelet jogalkalmazási gyakorlatának alapjait ismertető, nem kötelező jogi érvényű iránymutatások közül a két legfontosabb az FT által kiadott ajánlás és a főigazgató által kiadott vezetői körlevél. Ezeknek a dokumentumoknak a hatálya a Felügyelet feladatkörébe tartozó ágazati törvények hatálya alá tartozó szervezetekre és személyekre terjednek ki. 2008-ban az alábbi FT-ajánlások kiadására került sor:

- a külső hitelminősítő szervezetek és minősítéseik elismeréséről;
- a bennfentes információról és a bennfentes információ jogos érdekből való késleltetéséről, valamint a bennfentes nyilvántartás vezetésének szabályairól az Európai Értékpapír Szabályozók Bizottsága ajánlásának alapján;
- a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról;
- a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről;
- Az MNB elnöke, valamint a Felügyelet FT elnöke által kiadott közös ajánlás a devizahitelezés rendszerszintű kockázatairól,

valamint ezen kockázatok prudens felméréséhez és kezeléséhez kapcsolódó intézményi és fogyasztóvédelmi követelményekről, különös tekintettel a japán jen alapú hitelezésre.

AJÁNLÁS A JAPÁN JEN ALAPÚ HITELEZÉSRŐL

Az MNB elnöke, valamint a Felügyelet FT elnöke közös ajánlást adott ki a devizahitelezés rendszerszintű kockázatairól, valamint ezen kockázatok prudens felméréséhez és kezeléséhez kapcsolódó intézményi és fogyasztóvédelmi követelményekről, különös tekintettel a japán jen alapú hitelezésre.

Az ajánlást aláíró intézmények úgy vélik: a piaci szereplők érdeke is a kockázatok ésszerű keretek között tartása, ezért számítanak a pénzügyi intézmények önszabályozására és önkorlátozására, és feltétlenül üdvözlőné a piaci szereplők ilyen irányú kezdeményezéseit.

A pénzügyi stabilitásért felelős intézmények már korábban is figyelmeztették a pénzügyi rendszer szereplőit az egyre nagyobb arányú devizahitelezésből eredő kockázatokra. Az MNB határozottan támogatja a Felügyelet 2007. októberi vezetői körlevelében foglaltakat (8/2007. számú Vezetői körlevél a japán jen alapú, illetve a devizanem-változtatás opciós jogát kínáló devizahiteleket nyújtó hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások vezetői részére), amelyben a felügyelt intézmények figyelmét már felhívta a japán jen alapú, illetve a devizanem-változtatás opciós jogát kínáló devizahitelek speciális kockázataira.

A devizaalapú – és különösen a jen alapú – hitelezés rendkívüli dinamikája miatt mind a hitelnyújtók, mind az adósok részéről fokozott óvatosság, a kockázat konzervatív felmérése kívánatos. Az ajánlásban foglaltak betartásával megelőzhető, hogy az új konstrukciókból származó kockázatonövekedés hosszú távú költsége meghaladja a rövid távon érvényesülő piaci előnyöket.

2008-ban hét vezetői körlevél kiadására került sor.

Vezetői körlevelek

A főigazgató által kiadott szakmai kommunikációs eszköz a vezetői körlevél, 2008-ban az alábbiak kiadására került sor:

- a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást biztosítók vezetői részére;
- az életbiztosítási üzletági elhatárolt szerzési költségekről;
- a befektetési vállalkozások általános tartalékképzéséről;

- az adatszolgáltatási kötelezettség elrendeléséről a short selling ügyletek bejelentésére;
- körlevél a piaci visszaélések megelőzése érdekében a prudens és tisztességes piaci magatartásra, valamint az egyes értékpapír-tranzakciók fedezettségének folyamatos figyelemmel kísérésére vonatkozó figyelemfelhívásról;
- a karácsonyi hitelfelvételre biztató hitelezői magatartásról és a felelős hitelezés kérdéséről;
- a nyílt végű ingatlanbefektetési alapok zárt végű ingatlanbefektetési alappá történő átalakítása során alkalmazandó alapelvekről.

VEZETŐI KÖRLEVÉL A NYÍLT VÉGŰ INGATLANBEFEKTETÉSI ALAPOK ZÁRT VÉGŰ INGATLANBEFEKTETÉSI ALAPPÁ TÖRTÉNŐ ÁTALAKÍTÁSA SORÁN ALKALMAZANDÓ ALAPELVEKRŐL

A Felügyelet a nyílt végű ingatlanbefektetési alapokat és ingatlanalapok alapjait sújtó nagymértékű tőke kivonás okán, valamint az ingatlanalap befektetési jegy tulajdonosok várható veszteségeinek minimalizálása és a befektetők emelt szintű tájékoztatása, az ingatlanbefektetési alapok, a befektetési alapkezelői szektor hatékony működésének fenntartása és a piaci zavarok megszüntetése, továbbá az ingatlanpiaci szektor zavartalan működésének fenntartása – mint elérni kívánt célok – érdekében az említett alapok által kibocsátott befektetési jegyek forgalmazásának felfüggesztéséről döntött.

A felfüggesztést követően, a tőke kivonás folytatódása miatt több nyílt végű ingatlanbefektetési alap zárt végűvé történő átalakulás mellett döntött, illetve ezen lehetőséget fontolgatta. A nyílt végű ingatlanalapok zárt végűvé történő átalakulásával kapcsolatban a Felügyelet kialakította azon elvek körét, amelyek véleménye szerint biztosítják a befektetők érdekeinek érvényesülését. A Felügyelet vezetői körlevél útján felhívta a befektetési alapkezelő társaságok figyelmét, hogy a lefektetett elveket minden átalakulás során követendőnek tartja, és fokozottan számon kéri azal a fenntartással, hogy az egyes átalakulási esetek különbözősége miatt adott alap(ok) esetében, különösen indokolt esetben az átalakulás feltételeit egyedileg is meghatározhatja a befektetők érdekeinek védelme érdekében. Befektetővédelmi szempontból a Felügyelet mindenkor elsődlegesnek tartja, hogy az átalakuló alap befektetői az átalakulást megelőzően felelős döntést hozhassanak befektetésüket illetően, és ehhez kellő idő és információ álljon rendelkezésükre.

2008-ban öt módszertani útmutató kiadására került sor.

Módszertani útmutatók

Az ajánlások mellet a pénzügyi piacok stabilitásának megőrzését, illetve a pénzügyi szervezetek ügyfeleinek alapvető érdekeit szolgálják a módszertani útmutatók. A tárgyidőszakban az alábbi tartalmú módszertani útmutatók kerültek kiadásra:

- a magánnyugdíj-pénztárak tagjainak pénztárak közötti átlépése során követendő eljárásrend minimális formai és tartalmi elemeiről;
- a kamatlábkkockázat kezeléséről;
- a COREP-táblákhoz;
- a biztosító likviditását, fizetőképességét súlyosan veszélyeztető állapot kezeléséről és az alkalmazandó eljárási rend tartalmáról;
- a pénzügyi csoportok összevont alapú irányításáról és kockázatkezeléséről.

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ A PÉNZÜGYI CSOPORTOK ÖSSZEVONT ALAPÚ IRÁNYÍTÁSÁRÓL ÉS KOCKÁZATKEZELÉSÉRŐL

Az elmúlt években a magyar pénz- és tőkepiacon tovább növekedett a pénzügyi csoportok szerepe. A pénzügyi csoportokat irányító intézmények, valamint a csoporttagok nagy része a Felügyelet alá tartozik. A Felügyelet ezért a jövőben az eddigieknél is nagyobb hangsúlyt kíván helyezni arra, hogy a felügyelt intézmények egyedi vizsgálatán túl a pénzügyi csoport egészének a kockázatosságát is felmérje. A Felügyelet már több, korábban kiadott ajánlásában is felhívta a figyelmet a kockázatkezelés konszolidált szintre való kiterjesztésének fontosságára. A módszertani útmutatóban azokat a gyakorlati tapasztalatokat foglalta össze, amelyeket a Felügyelet a csoportot irányító intézményre, valamint az egyes csoporttagokra nézve, a prudens működés elősegítése érdekében fontosnak lát.

A pénzügyi csoport összevont alapú kockázatkezelésének célja az, hogy a csoport egészének kockázati kitettsége valamennyi fontos kockázati típus vonatkozásában mindenkor megállapítható legyen, valamennyi, a csoporthoz tartozó vállalkozásról rendelkezésre álljanak azok a szükséges információk, amelyek a csoport egészére vonatkozó lehetséges hatást megmutatják, valamint az, hogy az irányító szervezet a csoport egészének kockázati kitettségét aktívan tudja meghatározni, mérni és kezelni.

*Az FT döntése alapján
2008-ban dr. Antal László
(posztumusz) és dr. Csehák
Judit kapta a Prudencia
Díjat.*

A Prudencia Díj

A Prudencia Díjat olyan szakemberek kaphatják, akik kiemelkedő munkát végeztek a magyar pénzügyi piac fejlődése érdekében, példamutató tevékenységükkel nagyban hozzájárultak a felügyeleti vagy a szabályozási terület jobbításához. Az FT döntése alapján 2008-ban dr. Antal László (posztumusz) és dr. Csehák Judit kapta a Prudencia Díjat.

A PRUDENCIA DÍJ 2008. ÉVI KITÜNTETETTJEI

Dr. Csehák Judit, a pénztárak – elsősorban az egészségpénztárak – területén végzett tevékenységéért kapta meg az elismerést, a magyar egészségügy és szociálpolitika egyik legjobb ismerője.

Dr. Antal László egyike volt a magyarországi rendszerváltás reformközgazdászainak, közreműködött a „Fordulat és reform” című tanulmány elkészítésében. Tudományos publikációiban kiemelten foglalkozott a magyarországi tőkeáramlás, s a fenntartható növekedés témakörével.

Minőségirányítás

A Felügyelet szervezetfejlesztési célkitűzései között változatlan szempont, hogy alkalmazzuk azokat a nemzetközileg elismert és alkalmazott szabványokat, melyek a felügyeleti tevékenységhez illeszkednek, és annak hatékonyságát elősegítik. A bevezetett ISO 9001:2000 nemzetközi szabvány szerinti minőségirányítási rendszer, és az ISO/IEC 27001:2005 nemzetközi szabvány szerinti információbiztonsági rendszer is e célkitűzések eredményes teljesülését hivatott elősegíteni. A szabványoknak megfelelő működést független nemzetközi tanúsító szervezet vizsgálja rendszeresen felül, erre 2008 februárjában került sor. Az audit eredménye alapján kiállított nemzetközi tanúsítványok igazolják, hogy a Felügyelet működése során a nemzetközi szabványok követelményeit folyamatosan teljesíti.

Belső szabályozás

A Felügyelet belső működési folyamatait, eljárási rendjeit utasítások formájában szabályozza, melyek hatáskörtől függően vagy a Felügyeleti Tanács elnöke, vagy a főigazgató aláírásával lépnek hatályba. 2008-ban az FT elnöke két utasítást, míg a főigazgató 26 új utasítást adott ki.

*A Felügyelet belső működési
folyamatait, eljárási rendjeit
utasítások formájában
szabályozza.*

A Felügyeleti Tanács elnöke adta ki a fejezeti kezelésű előirányzatok 2007. évi számviteli politikáját és számlarendjét, illetve – a pénzügyminiszter jóváhagyását követően – a fejezeti kezelésű előirányzatok 2008. évi gazdálkodási szabályzatát.

A főigazgatói hatáskörbe tartozó szabályozó dokumentumok közül kiemelendő, hogy a Felügyelet fő folyamataihoz kapcsolódóan elkészült a kockázatalapú felügyelés módszertanáról szóló eljárásrend, a hozzá kapcsolódó kézikönyvvel, mellékletekkel és függelékkel. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény előírásainak figyelembe vételével szeptemberben hatályba lépett a fogyasztói beadványok intézésének, valamint a bejelentések alapján és tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok észlelése esetén indított vizsgálatok lefolytatásának eljárásrendje, továbbá külön utasításként jelent meg a fenti ügyintézésrel összefüggő kiadmányozási rend is. Új utasítás készült a felügyeleti bírságbevételek pályáztatási szabályairól, valamint a felügyeleti ügyintézés általános rendjéről. A felügyelt intézmények által teljesítendő adatszolgáltatások előkészítéséről, valamint a rendkívüli adatszolgáltatások elrendelésével, fogadásával, feldolgozásával összefüggő feladatokról szóló eljárásrendek az időszak második felében léptek hatályba.

Az informatikai tárgyú szabályzatok, valamint a Felügyelet üzletmenet-folytonossági terve a Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer és a kapcsolódó rendszerek biztonsági követelményeiről szóló kormányrendelet mellékletében foglalt előírásoknak megfelelően, a verziószámok feltüntetésével jelentek meg. A gazdálkodással összefüggésben elkészült, és a jogszabályi előírásoknak megfelelően a számviteli politika mellékleteként hatályba lépett az önköltség-számítási szabályzat. Ugyancsak a gazdálkodást érintő feladatok szabályozására hatályba lépett a gépjárműhasználat rendjéről, a FEUVE-ről, a beszerzési eljárások bonyolításának rendjéről, a Gazdasági főosztály ügyrendjéről, valamint a kiküldetések és külföldi munkavégzés rendjéről szóló főigazgatói utasítás. A Felügyelet új Közszolgálati Szabályzata a hozzá szorosan kapcsolódó mellékletekkel együtt egységes szerkezetben tavasszal lépett hatályba. A mellékletek között a már korábban is hatályos és aktuális szabályzatokon túl új tartalommal jelent meg az összeférhetlenség szabályairól, valamint a vagyonyilatkozat-tétel rendjéről szóló eljárás, mely a tárgyév második felében a jogviszony megszűnésekor és megszüntetésekor alkalmazandó eljárások rendjéről szóló előírásokkal bővült.

E témakörben hatályba lépett továbbá a Felügyelet kompetenciaalapú teljesítményértékelési rendszeréről, valamint a 2008. évi jutalmazási rendszerről szóló főigazgatói utasítás. A működés egyéb területeit szabályozó utasítás a bélyegzőhasználatról szóló dokumentum, továbbá a Közszolgálati Adatvédelmi Szabályzat.

Az új utasítások kidolgozásával egyidejűleg folyamatosan zajlik a már hatályos szabályzatok, eljárásrendek felülvizsgálata is, melynek keretében aktualizálódott a kiadmányozás rendjéről szóló utasítás, továbbá a tűzvédelmi, a biztonsági, és a munkavédelmi szabályzat, a házirend, a gazdálkodási szabályzat és a számviteli politika.

*Megkezdte működését a
Felügyeleti Koordinációs és
Módszertani Központ.*

Felügyeleti Koordinációs és Módszertani Központ

2008. november 1-jével megkezdte működését az FKMK, létrehozására a Psztv. alapján került sor. Az FKMK a társszervekkel való együttműködés keretében a módszertan fejlesztésével segíti a Felügyelet stratégiájának megvalósulását, növeli elismertségét, előmozdítja az egységes európai felügyelési gyakorlat elterjedését. Felépít egy virtuális adatbázist, majd működteti azt annak érdekében, hogy a felügyeléssel kapcsolatos naprakész információk minden érintettnek rendelkezésre álljanak. Kialakít és készenlében tart egy olyan infrastruktúrát, mely felhasználható a Felügyelet munkájának szükséghelyzeti ellátására.

Belföldi együttműködés, megállapodások és konferenciák

Belföldi együttműködés, megállapodások

- 2009. januárban lépett hatályba a Felügyelet, az MNB és a PM között a válsághelyzetekben való együttműködés alapelveiről és kereteiről szóló együttműködési megállapodás, melynek célja a pénzügyi közvetítő rendszer stabilitásának támogatása, valamint a válságkezelés hatékonyságának növelése. A megállapodás tartalmazza az együttműködés és az információmegosztás alapelveit, kereteit, illetve krízishelyzet esetén az egyes szervezetek feladat- és döntési hatáskörét.
- Májusban lépett hatályba az MNB és a PSZÁF között létrejött együttműködési megállapodás a pénzügyi kultúra fejlesztésének elősegítéséért. Az együttműködési megállapodás célja, hogy a két intézmény egyenrangú partneri együttműködésével elősegítse a lakosság pénzügyi kultúrájának és pénzügyi tudatosságának fejlesztését, hozzájárulva ezzel a pénzügyi közvetítés mélyüléséhez, a pénzügyi közvetítő rendszer kockázatainak mérsékléséhez és a piaci hatékonyság növeléséhez.
- 2008. szeptember 1-jén együttműködési megállapodást írt alá az NFH, a GVH és a Felügyelet. A megállapodás az Fttv.-ben foglaltak teljesítése céljából született, a törvény által megteremtett fogyasztói jogok hatékony védelme, illetve a törvényben érintett vállalkozások kiszámítható jogi környezetének biztosítása érdekében. A megállapodással létrehozott állandó munkacsoport számos egyeztető megbeszélést tartott.
- A Felügyelet folytatta a társhatóságokkal és társszervezetekkel való együttműködését, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésére és visszaszorítására kiterjedő keretek, valamint tartalmak kialakítását. Ennek megfelelően megkötötte a VPOP-val az együttműködési megállapodást. Az együttműködési keretek ki-

alakításán túl érdemi előrelépés történt a bűnüldöző hatóságokkal a konkrét büntető eljárásokhoz kapcsolódó operatív együttműködésben. A rendőri és VPOP szervekkel folytatott konzultációk hozzájárultak az eredményes felderítéshez és bizonyításhoz. Az ügyészi szervekkel és az APEH Kiemelt Ügyek Igazgatóságával is érdemi együttműködés alakult ki.

- Az 1023/2008. (IV.17.) Korm. határozat alapján létrejött a Fogyasztóvédelmi Tanács, melynek munkájában tanácskozási, véleményezési, javaslattételi jogosultsággal vesz részt a Felügyelet.

A Felügyelet feladatainak hatékony ellátásához kapcsolódóan számos eseményt, rendezvényt szervezett 2008-ban.

Konferenciák

A Felügyelet feladatainak hatékony ellátásához kapcsolódóan számos eseményt, rendezvényt szervezett 2008-ban. A különböző piaci szereplőkkel való párbeszédet szolgálta 44 szakmai találkozó.

A Felügyelet a Rendőrtiszti Főiskolával közösen 2008. november 10-én harmadik alkalommal szervezett konferenciát „Új kihívások a pénzügyi szektorban, a pénzügyi visszaélések visszaszorítása és megelőzése, közös fellépés” címmel, a szolgáltatók és a hatóságok együttes felelőségének erősítése érdekében.

A Felügyelet 2008. november 27-28-án Visegrádon tartotta az Integrált Pénzügyi Konferenciát. A rendezvényre a pénzügyi csoportokhoz tartozó pénzügyi intézmények, az univerzális és a kereskedelmi bankok, a szakosított és szövetkezeti hitelintézetek, a biztosítók, a pénztárak, a tőkepiaci intézmények és a pénzügyi vállalkozások felső vezetése kapott meghívást, a résztvevők száma mintegy 130 fő volt. A felügyeleti integrált pénzügyi konferencián az aktuális kérdéseken túl a szakma jelentős képviselői részvételével többek között az alábbi témák merültek fel: az európaiság hatása a pénzügyi, a monetáris és a versenypolitikára; a válságok és kezelésük az Európai Unió egységes piacán; a termékek, szolgáltatások, innovációk áramlásának hatása; a verseny jelentősége az európai pénzügyi piacon, illetve az Európai Unió szabályozási válaszlai című témák.

2008 szeptemberében, negyedik alkalommal rendezték meg a Felügyelet, a CFA Society of Hungary, valamint a Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége közös szervezésében a Befektetési teljesítménymérés és bemutatás – az ügyfelek szempontjai című konferenciát. Az előadások kiemelt témái voltak a nemzetközi befektetések szabályozásának kérdései, a nyugdíjpénztári teljesítmény-bemutatás továbbfejlesztésének lehetőségei, valamint a befektetési szolgáltatások értékesítése.

Nemzetközi együttműködés, megállapodások és konferenciák

A Felügyelet részvétele az Európai Unió szakbizottságaiban

2008-ban a harmadik szintű bizottságok kiemelten foglalkoztak a kibontakozó és elmélyülő piaci válság eseményeivel, annak lehetséges kezelésével és a már levonható tanulságokkal. Meghatározóak voltak a határon átnyúló pénzügyi válsághelyzetek esetén alkalmazandó eljárásokról kötetendő többoldalú együttműködési megállapodás előkészítésére, illetve az együttműködési formák elmélyítése felé tett lépések, amelyek a felügyelői testületek (Supervisory College-ok) megerősödéséhez vezettek, illetve tovább folytak a szakemberek közös képzésére és cseréjére vonatkozó programok. Kiemelten foglalkoztak a felügyeleti eljárások és módszerek közelítésének ügyével, és ezen belül is a képzési programokkal. A három harmadik szintű bizottság – a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem területén – közös anyagot dolgozott ki, és bocsátott konzultációra az átutalásokat kísérő megbízói információkra vonatkozó EU-rendelet gyakorlati alkalmazásáról.

A CEBS folytatta az Európai Bizottság felé tanácsadói szerepét: a saját tőke és a nagy kockázatok voltak elsősorban napirenden. A CEIOPS-nál továbbra is a Solvency II témája a meghatározó, ezen belül pedig az arányossági elv alkalmazása, a csoportfelügyelet és a QIS4 voltak napirenden, emellett azonban megjelent a fogyasztók védelme is, mint kiemelt téma. A CESR esetében a MiFID gyakorlati alkalmazása, ehhez kapcsolódóan pedig a fogyasztók jobb tájékoztatása, a már elfogadott sztenderdek alkalmazásának erősítése, valamint a piaci eseményekkel kapcsolatos teendők és a felügyeleti együttműködés elmélyítése volt a kiemelt téma.

2008-ban a Felügyelet 311 munkatársa összesen 295 EU vonatkozású, zömmel harmadik szintű bizottsági, valamint munkacsoportülésein vett részt.

Együttműködési megállapodások és felügyeleti együttműködés

2008-ban a Felügyelet két kétoldalú együttműködési megállapodást kötött: a Szerb Nemzeti Bankkal a banki és biztosítási területre vonatkozóan (január 10.) és az Orosz Föderáció Központi Bankjával a bankfelügyeleti kérdésekről (március 28.).

2008. december 3-án rendeztük a második OTP-csoport felügyelői konferenciát, ahol hat társfelügyelet képviseltette magát. A nap első felében az OTP ismertette stratégiáját és a jelenlegi helyzetét, a délután folyamán pedig a felügyelők tárgyalták meg az egyes bankok helyzetével kapcsolatos tapasztalataikat, valamint a jövőbeni együttműködés kereteit. Az együttműködés érdekében megerősítik a kommunikációt és egy csoportspecifikus MoU is születik 2009 folyamán.

Delegációk

2008 folyamán a Felügyelet többek között

- a Vietnámi Szocialista Köztársaság Országgyűlés Gazdasági Bizottsága;
- a Moldova Köztársaság Gazdasági Bűncselekmények és Korrupciós Ügyek Központja;
- az Egyiptomi Közigazgatási Ellenőrzési Hivatala;
- Kazahsztán parlamenti képviselők-ből, minisztériumi tisztviselők-ből és szövetségi képviselők-ből álló;
- köztisztviselők-ből és vállalkozásfejlesztési szakemberekből álló ukrán;
- Szíria Gazdasági Minisztériuma;
- a vietnami jegybank (State Bank of Vietnam);
- a Kínai Központi Bank

delegációit fogadta bankfelügyeleti, tőkepiaci, pénzmosás elleni ügyekben folytatandó konzultáció és tapasztalatcsere céljából.

IAIS konferencia

Az IAIS 2008. évi, 15. éves konferenciájának, közgyűlésének és a csatlakozó harmadévi bizottsági üléseknek 2008-ban a magyar Felügyelet volt a házigazdája. Az egy hetes programsorozat összesen 538 résztvevővel zajlott, akik 97 ország 233 intézményét képviselték.

Részvétel nemzetközi felügyeleti szervezetek munkájában

Az IAIS-nek a Felügyelet, illetve annak jogelődje megalapítása, azaz 1993 óta tagja. A már említett 15 éves közgyűlés és konferencia mellett a Felügyelet képviselői 2008-ban aktívan részt vettek) mindhárom harmadévi ülészakán a szövetség fő bizottságainak, az Executive, a Technical és az Implementation Committee-nak a munkájában.

Az IOSCO-nak a Felügyelet, illetve jogelődje 1990 óta tagja. Az IOSCO az értékpapír-felügyelet legfontosabb nemzetközi szervezete s egyben a tőkepiaci szabályozó hatóságok nemzetközi együttműködésének legfontosabb fóruma is. Az IOSCO két munkacsoportjának tevékenységében, kérdőíves felmérésekben – amelyek a feltörekvő piacokon tapasztalható piacfelügyeleti megközelítésekkel, valamint a pénzügyi szervezetek tisztségviselőinek alkalmassági és megbízhatósági értékelésével foglalkoztak – vett részt a Felügyelet. A személyes részvétel kizárólag az éves közgyűlésre korlátozódott.

Az IOPS-nek a Felügyelet alapító tagja. A 2008. októberi ülésén két évre újraválasztották a Felügyeletet az Executive Committee-ba. 2008-ban az IOPS ülésein részletesen foglalkozott a pénzügyi válság következményeinek témakörével. Ezen kívül számos folyamatban lévő projekt, irányelvek, módszertanok, kiadványok kidolgozása jellemzi munkáját, amelyek közül kiemelhető a Magyarország közreműködésével készülő „Kockázat alapú felügyelés nemzetközi módszertana”.

A KKBCS munkájában fontos szerepet kapott a kelet-európai bankrendszerek kockázatainak áttekintése. 2008 kiemelt témája a devizahi-telezés volt.

Humánpolitika

Az éves képzési, fejlesztési program összeállításakor kiemelt cél volt a „homo supervisor” létrehozása.

A kiválasztási rendszer folyamatosan működött, 48 álláspályázat publikálása történt meg, amelyből 4 vezetői pozícióra készült. Az év közepétől a vezetői kiválasztás már a KSZK koordinálásával történt.

A KOMPETENCIAALAPÚ TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSI RENDSZER

A Felügyelet humánpolitikai tevékenységének célja, hogy olyan emberi erőforrást biztosítson a stratégiai célok elérése érdekében, amely rendelkezik mindazzal a tudással és kompetenciákkal, amelyek a jövő felügyeleti munkatársait jellemzik.

A kompetenciaalapú teljesítményértékelési rendszer felülvizsgálata és pontosítása történt meg, amely rendszert – a vonatkozó kormányrendeletnek megfelelően – a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter a rendeletben foglalt rendszerrel egyenértékűnek fogadott el. E rendszerben a kompetenciák és meghatározásuk a Felügyelet munkaköreihez alakultak, így a teljesítményértékelésben minden munkakörnél a releváns kompetenciák jelentek meg. Az egyes munkakörökben szükséges kompetenciák három kategóriában szerepelnek, az általános, a munkakör-specifikus és vezetői kompetenciák csoportjába. Jellemző, hogy a kompetenciák és a teljesítménykövetelmények egymáshoz rendelve jelennek meg a teljesítményértékelési rendszerben, ezért mind a kompetenciák, mind a követelmények értékelése támogatja a vezetőket e feladatuk ellátásában.

Az éves képzési-fejlesztési program összeállítása figyelemmel volt a Felügyelet 2010-ig szóló stratégiájára, amelyben kiemelt szerepet kapott a „homo supervisor” létrehozása, „azaz a folyamatosan képzett, nemzetközi értelemben is mobil és piaci elismertségben megmutatkozó sikerre motivált felügyeleti munkatárs típusa”. A programban új elemként jelentek meg a vizsgaköteles belső képzések, amelyek fontosságuk, jelentőségük miatt kötelező záróvizsga letételével járnak.

Az éves képzési-fejlesztési terv a jövőbeni munkaköri feladatok ellátásához szükséges tervezett fejlesztési igények, a szervezeti egységek éves fejlesztési-képzési tervei, valamint a 2007. évi teljesítményértékelések alkalmával megállapított egyéni fejlesztési-képzési szükségletek alapján készült el.

A szakmai képzések jelentőségén túl kiemelt szerepet kaptak a felügyeleti előadókkal megvalósult oktatások, előadások.

Kiemelt képzések 2008. évben:

- UCP (résztevők száma: 110 fő);
- BSC nemzetközi kitekintésben (résztevők száma: 25 fő);
- Könyvviteli szolgáltatást végzők pénzügy szakirány (résztevők száma: 35 fő);
- Pénzügyi visszaélések elleni fellépés (résztevők száma: 37 fő);
- Solvency II QIS4 tapasztalatok (résztevők száma: 20 fő);
- Pénzforgalommal kapcsolatos EU-s szabályok (résztevők száma: 40 fő);
- Pénzmosási tevékenységről (résztevők száma: 50 fő);
- Solvency II (résztevők száma: 103 fő);
- ICAAP-SREP (résztevők száma: 100 fő);
- MiFID (résztevők száma: 20 fő);
- Projektmenedzsment (résztevők száma: 20 fő);
- Makrokörnyezet (résztevők száma: 100 fő);
- Vezetői utánpótlásképzés (résztevők száma: 11 fő);
- Szervezeti kultúraváltás vezetőképzéssel (résztevők száma: 52 fő);
- BSC képzés – tavalyról áthúzódó (résztevők száma: 20 fő);
- Eu-s képzés (résztevők száma: 102 fő).

Kiemelt jelentőségű a nyelvi képzés, tekintettel arra, hogy a Felügyeletnek feladatai ellátásához megfelelően képzett, nyelveket ismerő, hatékonyan és pontosan dolgozó, proaktívan gondolkodó munkaerőre van szüksége.

11. tábla
A nyelvvizsgálóval rendelkezők számának alakulása

Megnevezés	2003-ban		2008-ban	
	fő	átlagos állományi létszám százalékában	fő	átlagos állományi létszám százalékában
Egy nyelvvizsgálóval rendelkezik	155	31	158	34
Több nyelvvizsgálóval rendelkezik	125	25	151	33
Összesen	280	56	309	67

A Felügyelet munkatársai közül 309 fő rendelkezik nyelvvizsgálóval, amely 29 fővel több, mint a 2003. évben. Az elmúlt évi képzés eredményeként az egynél több nyelvvizsgálóval rendelkezők száma a 2003. évi 125 fős adathoz képest 26 fővel több, 151 fő.

A szakmai ellenőrzés felülvizsgálta a MÁV ÁBE-ügy során tett felügyeleti intézkedések célszerűségét, hatékonyságát és szakmai megalapozottságát.

Szakmai ellenőrzés

A SZEZ 2008-ban alapvetően éves szakmai terve alapján végezte munkáját. Ugyanakkor az év folyamán végzett vizsgálatok némiképp eltértek az eredetileg előirányzottaktól, mivel a tervek készítése fázisában nem voltak előre láthatóak azok a világgazdasági események vagy éppen a Felügyelet szempontjából szakmai ellenőrzést igénylő esetek, amelyek rugalmas alkalmazkodást tettek indokolttá a vizsgálati célokban.

A SZEZ az FT elnökének szakmai irányítása mellett 2008-ban négy szakmai vizsgálatot (felügyeleti határozatok hozatalának időigénye, nagyvállalati hitelezés felügyelete több hitelnyújtó esetében, vezető állású személyek megválasztásának engedélyezési folyamata egy takarékszövetkezet esetében, továbbá a MÁV ÁBE biztosító egyesület kapcsán tett felügyeleti intézkedések célszerűségének, hatékonyságának és szakmai megalapozottságának szakmai felülvizsgálata) folytatott le. A szakmai vizsgálatok alapján készült javaslatokat az FT áttekintette, az illetékes főosztályok pedig elkészítették intézkedési tervüket, amelyek megvalósulását a főosztály figyelemmel kíséri.

A vizsgálatok elvégzése, a jelentések elkészítése és az eredmények FT számára történő bemutatása mellett a SZEZ 2008 folyamán támogatta az FT elnökének munkáját az FT egyes napirendi pontjaihoz kapcsolódó szakmai anyagok készítésével. Közreműködött az FT elnökének felkészítésében a Nemzeti Euro Koordinációs Bizottságban való részvételre, továbbá tanulmányozta a pénzügyi válsággal kapcsolatos kapcsolódó nemzetközi dokumentumokat. Végül, a SZEZ egyik munkatársa a CEBS Review Panel tagjaként 2008-ban két önértékelés végrehajtásában is közreműködött. Az első a belső minősítésen alapuló módszer és a fejlett mérési módszerek alkalmazására és értékelésére vonatkozó iránymutatásnak (GL10) való megfelelés önértékelése, a második a felügyeleti hatáskörökre, célkitűzésekre és szankcionálási jogosítványokra vonatkozó önértékelés volt.

A MÁV ÁBE-ÜGY SZAKMAI FELÜLVIZSGÁLATA

A SZEZ 2008. július 17-én az FT elnökétől a főigazgató egyetértésével arra kapott megbízást, hogy a MÁV ÁBE kapcsán tett felügyeleti intézkedések célszerűségét, hatékonyságát és szakmai megalapozottságát vizsgálja felül. A vizsgált időszakot 2004. január 1. és 2008. július 16. között atározták meg.

A belső független vizsgálat minden releváns körülményre kiterjedően zajlott le. Ennek során több mint 30 szakmai interjú készült, amelyek alkalmanként 2–6 órát vettek igénybe és amelyeknek – az interjúalanyok által jóváhagyott – leírt összefoglalói több száz oldal terjedelműek. Ezt megelőzően a

SZEF munkatársai több mint ezer oldal, a MÁV ÁBE-vel kapcsolatosan keletkezett dokumentációt tanulmányoztak át és a véleményezési folyamatban is több száz oldalnyi dokumentumot kellett értékelniük. A vizsgálat megállapításai alapján mintegy 70 szakmai javaslat fogalmazódott meg.

A jelentés tervezete 2008. december 20-ára készült el, és azt az érintettek észrevételezésre megkapták. A kiküldést követően a tervezet alapján, munkáltatói jogkörében eljárva – a Felügyelet Hivatalába tartozó köztisztviselők tekintetében – a MÁV ÁBE ügyében esetleges személyes szakmai felelősségre vonatkozó tényállás tisztázására további vizsgálat lefolytatásáról döntött a főigazgató.

A vizsgálat egyértelműen megállapította, hogy a MÁV ÁBE felügyelése során a Felügyelet, mint hatóság részéről jogszabálysértés nem történt, és a jogszabályok alapján előírt egyetlen hatósági aktus sem maradt el. Olyan felügyeleti mulasztás sem történt, amely a MÁV ÁBE-vel kapcsolatosan meghozott döntést (a piacról való kivezetést) érdemben befolyásolta, vagy elkerülhetővé tette volna.

A szakmai vizsgálat azonban arra is rámutatott, hogy a kockázatok megfelelő azonosítása, a kockázatok kezelésének megkövetelése, a következetesebb jogérvényesítés és engedélyezési gyakorlat kívánatos lett volna az eset kapcsán. Az engedélyezés, a felügyelés, a jogérvényesítés, a panaszkezelés között nem volt megfelelő kooperáció és összhang. A felelősség összemosódott, a Felügyeletet a gyors reagálás helyett a konfliktuskerülés jellemezte.

A MÁV ÁBE esetében a vizsgálat a legjelentősebb kockázatnak a felügyelt intézmény vezetésében rejlő személyi kockázatot találta, ugyanakkor ennek felügyeleti kezelésére a hagyományos ellenőrzési technikák, módszertanok csak kevés támpontot adtak. A jogérvényesítő határozatok nem váltak egyre szigorúbbá, nem voltak összhangban a Felügyelet intézkedési politikájával. A biztosítók felügyelését segítő módszertanok, eljárásrendek, a válság esetén alkalmazandó eljárások fejlesztendők. Megfelelő belső szabályozottság hiányában szükségessé vált az eseti vezetői véleménynyilvánítás, beavatkozás, és ez a MÁV ÁBE válságán dolgozó felügyeleti kollégák gondolkodási és problémamegoldási felelőssége alól mentesíthet. A vizsgálat végül kiemelte, hogy a 2008. áprilisi határozat utáni időszakra, azaz a biztosító egyesület tevékenységi engedélyének visszavonása után a MÁV ÁBE felszámolásával kapcsolatos feladatokra, az ezzel együtt járó válságjelenségek azonosítására, kezelésére a Felügyelet nem volt kellően felkészülve.

A Felügyelet gazdálkodása

A Magyar Köztársaság 2008. évi költségvetéséről szóló 2007. évi CXLIX. törvény (költségvetési törvény) a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete önálló cím bevételi és kiadási főösszegét 10 000,0 millió forintban fogadta el.

A Felügyelet gazdálkodásának jogszabályi kereteit az Áht., az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet és a Psztv., valamint a Felügyelet belső szabályzatai jelölik ki. A költségvetés címrétegében a PSZÁF fejezet két alcímre van bontva: 1301. Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete („intézmény”) és 1302. PSZÁF intézményi működési tartalék („fejezeti tartalék”).

A Psztv., 26. § (5) bekezdése alapján a Felügyelet bevételeit kizárólag működésének fedezésére használhatja fel, azok más célra nem vonhatók el.

A Psztv., 26. § (7) bekezdése alapján a Felügyelet bevételeiből – a felügyeleti bírságból származó bevétel kivételével – legfeljebb a tényleges adott évi bevétel 15 százalékának megfelelő mértékig tartalékok képezhet. Az így képzett tartalék a következő években kizárólag a működés fedezésére használható fel, az más célra nem vonható el.

A Felügyelet kiadási előirányzataival a Gazdálkodási Szabályzatában meghatározott keretgazdai rendszer szerint gazdálkodik.

A Felügyelet intézményi szintű pénzforgalmi bevételei 2008-ban 10 986,0 millió forintot tettek ki, intézményi kiadásainak összege 10 795,0 millió forint volt, mely tartalmazza a fejezeti tartalékba utalt 1 200,0 millió forintot, illetve a függő, átfutó, kiegyenlítő kiadásokat is.

A 2008. év végén az intézményi előirányzat-maradvány összege 4 751,68 millió forintot, a fejezeti tartalék előirányzat-maradványa 5 586,4 millió forint összeget tett ki, ezek összegeként a fejezeti szintű előirányzat-maradvány pedig 10 338,02 millió forint volt.

A felügyelet gazdálkodásának főbb adatai

12. tábla

Kiadások teljesítésének alakulása

Kiadások	2007. évi teljesítés	2008. évi teljesítés	2008. évi teljesítés / 2007. évi teljesítés (%)
Személyi juttatások	5 130,0	4 935,3	96,2
Munkaadókat terhelő járulékok	1 588,8	1 519,9	95,7
Dologi és egyéb folyó kiadások	1 919,7	1 967,7	102,5
Támogatás értékű működési kiadás	1 940,4	1 200,0	61,8

Működési célú pénzeszközátadás, egyéb juttatás	197,2	724,4	367,3
Intézményi beruházás	445,8	296,5	66,5
Felújítás	11,1	0,2	1,8
Támogatás értékű felhalmozási kiadás	40,8		0,0
Kölcsönök nyújtása	143,0	142,3	99,5
Függő, átfutó, kiegyenlítő kiadás	34,6	8,7	25,1
PSZÁF intézményi kiadás összesen	11 451,4	10 795,0	94,3
Fejezeti tartalék*	8,4	531,9	6332,1
Fejezet mindösszesen	11 459,8	11 326,9	98,8

* Függő, átfutó, kiegyenlítő nélkül

13. tábla
Bevételek teljesítésének alakulása

Bevételek	2007. évi teljesítés	2008. évi teljesítés	2008. évi teljesítés / 2007. évi teljesítés (%)
Átvétel fejezettől		531,9	–
Pénzpiac	7 025,9	6 886,9	98,0
Tőkepiac	3 126,3	874,2	28,0
Biztosítás	1 863,1	1 214,0	65,2
Pénztárak	620,9	745,6	120,1
Ügynökök		285,0	–
Bírság	407,9	182,0	44,6
Eljárási díjak	95,5	129,1	135,2
Számlás és egyéb bevételek	73,7	43,0	58,3
Kölcsönök igénybevétele és visszat.	110,0	94,3	85,7
Előző évi intézményi maradvány	2 645,4	4 551,9	172,1
Függő, átfutó, kiegyenlítő bevétel	21,2	230,4	1086,8
PSZÁF intézményi bevételek összesen	15 989,9	15 768,3	98,6
Fejezeti tartalék (maradvánnyal együtt)*	4 908,0	6 118,3	124,7
Fejezet mindösszesen	20 897,9	21 886,6	104,7

* Függő, átfutó, kiegyenlítő nélkül

Az intézményi gazdálkodás értékelése

2008-ban a bevételek eredetileg tervezett 10 000,0 millió forint összegével szemben 10 986,0 millió forint bevételt számolt el a Felügyelet. A módosított előirányzathoz képest a főbb eltérések az alábbiak:

- A felügyeleti díjbevételek körében a pénzügyi szektorból befolyt bevételek 113,9 millió forinttal, a biztosítási szektorból befolyt bevételek pedig 228,6 millió forinttal haladták meg az eredetileg tervezettet, ugyanakkor a tőkepiaci szektor bevételei 102,8 millió forinttal, a pénztári szektor bevételei pedig 57,4 millió forinttal maradtak el a tervezettől.
- A bírságbevétel a tervezettnél megfelelően alakult, 2008-ban 182,0 millió forint folyt be. Ez az összeg jelentősen elmarad a 2007. évi bázisadattól, mely egy jelentős (200 millió forintos) tétel miatt kiugróan magas.
- Az eljárási díjak meghaladták a tervezett 82,8 millió forintos összeget, mely alapvetően a 2008-ban bevezetett ügynöki vizsgáztatással kapcsolatos felügyeleti feladatok eredetileg nem tervezett igazgatási szolgáltatási bevételeiből adódtak.
- A számlás bevételek a tervezett 62,5 millió forint helyett 43,0 millió forintot értek el, mely mögött részben a 2008-ban tervezett eszközértékesítések elmaradása, illetve kisebb részben (használt gépjárművek) 2009-re áthúzódó hatása áll.
- A dolgozói kölcsönök visszafizetéséből származó bevétel 8,7 millió forinttal haladta meg az eredeti tervet, mely a kedvezményes lejárat előtti visszafizetési lehetőségnek tulajdonítható.

A 2008. évben a pénzforgalmi felügyeleti díjbevételek mértéke a 2007-es 12,6 milliárd forinthez képest 10,0 milliárd forintra csökkent. A bevételek számottevő csökkenése egyszeri jellegű, és egyértelműen a 2007-ben hatályba lépett új díjstruktúra következtében merült fel. A díjbevétel belső szerkezete is jelentősen megváltozott: a pénzügyi intézmények részesedése 55,6 százalékról 68,8 százalékra nőtt, a tőkepiaci – mely a legjelentősebb mértékű csökkenés a befektetési szolgáltatók díjának csökkenéséből adódóan – 24,7 százalékról 8,7 százalékra csökkent, a biztosítási szektoré 14,7 százalékról 12,1 százalékra csökkent, a pénztáraké pedig 5 százalékról 7,5 százalékra nőtt. A szerkezeti változások miatt új szektorként szerepelnek az ügynök, melyeknek részaránya tavaly nem érte el a 3 százalékot.

AZ ÚJ DÍJSTRUKTÚRA HATÁSA

A bevételcsökkenés a felügyeleti díjstruktúra 2007-es átalakításának következménye. A díjstruktúra átalakításával a Felügyelet kettős célt tűzött ki. A díjtételek csökkentésének egyik célja az egyre jobban szétnyúló bevételi olló

összejárása volt. A korábbi években a bevételek a pénzügyi piacok reálbővülési ütemének megfelelően növekedtek, a működési kiadások ugyanakkor a Felügyelet törvényben rögzített feladatellátásával összhangban nominálértékben is közel azonos szinten maradtak. A másik cél a díjbevétel szektorális szerkezetének a kockázatalapú felügyelési megközelítéssel összhangban történő átrendezése volt, ami a díjbevételek alapjainak és a díjtételek mértékeinek a felügyelési kockázatokkal arányos kialakítását követelte meg. Ennek eredményeképp a bevételek súlypontja még markánsabban a kockázatvállaló pénzügyi intézményekre helyeződött.

A tudatos és tervszerű felügyeleti díjtételcsökkentés, valamint a következő években várható piaci trendek alapján nem számítunk a felügyeleti díjbevételeknek a korábbi években tapasztalt dinamikus növekedésére. Ugyanakkor a pénzügyi piacok felügyeletével kapcsolatos fokozott elvárások és a felügyelés szakmai megerősítése megköveteli a működési költségek szinten tartását, az ellenőrzési kapacitások, az informatikai támogatás és a kompetenciák további bővítését. Az így keletkező finanszírozási igényt a Felügyelet a jövőben sem költségvetési támogatásból, hanem a korábbi években megképzett fejezeti működési tartalékból fogja biztosítani.

A Felügyelet összes intézményi kiadásainak 10 000,0 millió forint összegű eredeti előirányzatához képest a többletbevételek és a fejezettől kapott támogatás 15 756,6 millió forint összegű módosított előirányzat jóváhagyását tették lehetővé, melyből 10 795,0 millió forint kiadás teljesült.

A teljesült kiadások 45,7 százalékát a személyi juttatások, 14,1 százalékát a munkaadókat terhelő járulékok, 18,2 százalékát a dologi kiadások, 11,1 százalékát a támogatás értékű működési kiadások, 6,7 százalékát a működési célú pénzeszköz átadás, egyéb juttatás, 2,7 százalékát az intézményi beruházások és 1,5 százalékát az egyéb kiadások tették ki.

A Felügyelet intézményi előirányzat-maradványa 2008 végén 4 751,6 millió forint, mely 199,9 millió forinttal haladja meg a 2007. év végi maradványt (4.551,9 millió forint).

Az év során a teljesült többletbevétel összegével módosultak mind a bevételi, mind a kiadási előirányzatok, így a tárgyévben keletkezett előirányzat-maradvány túlnyomó részt a kiadási előirányzatokon elért megtakarításokból adódik.

A létszámgazdálkodás értékelése

A Felügyelet létszámkerete (státusz létszáma) az év végén 484 főre módosult, tekintettel az FKMK létrehozására. A státuszon lévő aktív dolgozók létszáma 451 fő, tartósan távol volt 23 fő, az év végén be nem töltött állások száma 10 fő volt. A tartósan távollévők helyettesítésére további 16 fő munkatársat alkalmaztunk.

Az éves átlagos statisztikai állományi létszám 467 fő volt, amely 7 fővel kevesebb, mint a 2007. évi átlagos állományi létszám. A csökkenésben a 2007. december 31. napjáig előirányzott és megvalósult 5 százalékos létszámcsökkentés 2008. évi hatása érzékelhető.

RENDSZERES SZEMÉLYI JUTTATÁSOK

A rendszeres személyi juttatások növekedése egyrészt a 2008. január 1. napjától érvényes 5 százalékos illetményalap növekedéssel, másrészt az illetménykiegészítés módosításával és a Ktv. szerinti alapilletmény eltérítésével magyarázható, ezen felül a jutalmazási lehetőségek módosulása is hozzájárult a jutalomkifizetés csökkenéséhez.

Az elmúlt évben a jutalmazási rendszer átalakult. Kormányrendeleten alapuló, saját, a Miniszterelnöki Hivatalt vezető Miniszter engedélyével – kompetencia- alapú teljesítményértékeléshez kapcsolódó, valamint a Felügyelet előző évi eredményessége alapján fizethető – külön javalmazási rendszer működik, amelynek eredményeként a teljesítményhez kapcsolódó ösztönzés az előző évihez képest hatékonyabban jelent meg a munkatársak jövedelmi viszonyaiban.

A munkavégzéshez kapcsolódó juttatások tárgyévi felhasználása 1116,1 millió forint volt, amely összeg 44,4 százalékkal kevesebb az előző évinél.

A tárgyévben az átlagléttség 1,5 százalékkal csökkent, a rendszeres személyi juttatások és a munkavégzéshez kapcsolódó juttatások összege ugyanakkor összesítve 6,0 százalékkal maradt el a bázisévtől (2007-ben 4 479,9 millió forint, 2008-ban 4 211,9 millió forint).

A fenti változásokkal magyarázható, hogy a rendszeres személyi juttatás és a munkavégzéshez kapcsolódó juttatások alapján számított átlagkereset 2008 évben 4,6 százalékkal volt kevesebb, mint 2007. évben.

A fejezeti előiránnyal történő gazdálkodás értékelése

A fejezeti tartalék bevételek sor tartalmazza az intézménytől átvett 1200 millió forintot, az IAIS konferenciára 2007. évben megelőlegezett kölcsön visszatérülésének 8,4 millió forintos, illetve a konferencia árfolyamnyereségeként elszámolt 10,3 millió forintos összegét. Ezen a soron szerepel továbbá a tavaly évi maradvány (áthozat) 4899,6 millió forintos összege is.

Kiadásként az intézmény működésének finanszírozására átadott 531,9 millió forint szerepel.

Összességében

A Felügyelet 2008-ban kiadásokra 9 586,3 millió forintot költött, ami a 9 521,2 millió forintos (11 459,8 millió forint csökkentve az 1 938,6 millió forintos halmozódással) 2007-es bázishoz képest 0,7 százalékos növekedést jelent.

Az intézmény a fejezeti működési tartalék számára 1 200,0 millió forintot adott át a többletbevételeiből, a fejezet pedig 531,9 millió forintot adott át az intézménynek a működési kiadások finanszírozására.

2008-ban az előző évhez viszonyítva az előirányzat maradvány összesen 886,5 millió forinttal növekedett, így az év végére 10338,0 millió forintot ért el.

A Felügyelet gazdálkodásával, működésével kapcsolatos ellenőrzések

Belső ellenőrzés

A Belső ellenőrzési főosztály 2008. évi feladata ellátása során a költségvetési szervek belső ellenőrzésére vonatkozó jogszabályi előírások szerint járt el.

A kockázatelemzés alapján készített 2008. évi belső ellenőrzési terv megfelelőnek bizonyult, a Felügyelet valamennyi kockázatosnak mondható gazdálkodási, számviteli és ügyviteli, valamint gazdálkodással kapcsolatos informatikai rendszert érintő területére kiterjedt. A lefolytatott vizsgálatok tapasztalatai visszaigazolták a tervekészítést megelőzően végzett kockázatértékelés kockázatait.

A főosztály 2008. során az intézkedési tervek készítését, az intézkedési tervekben foglalt intézkedések végrehajtását folyamatosan nyomon követte, ideértve azon eseteket is, amikor a belső ellenőrzési javaslatok intézkedési terv készítése nélkül, illetve azt megelőzően realizálódtak, illetőleg kijavították a hibákat, hiányosságokat.

A 2008. évi belső ellenőrzési vizsgálatok kiterjedtek:

- a 2007. évi költségvetési beszámoló szabályszerűségi és pénzügyi ellenőrzésére, különös tekintettel a követelésállományra;
- az eszközök analitikus és főkönyvi nyilvántartásának vizsgálatára;
- a Nexon humánpolitikai- és bérelszámolási rendszer belső ellenőri vizsgálatával kapcsolatos intézkedések ellenőrzésére;
- a Hitelintézeti és Felszámoló Kht. részére átadott pénzeszközök tervezésének és felhasználásának vizsgálatára;
- kötelezettségvállalások, szakmai teljesítési igazolások szabályszerűségének vizsgálatára;
- FEUVE működésének vizsgálatára a Gazdasági főosztályon és a keretgazdánál;
- a reprezentációs kiadások vizsgálatára;
- a 2008. I. félévi költségvetési beszámoló vizsgálatára, a 2008. évi költségvetési tervezés ellenőrzésére;
- a túlórák elrendelése szükségességére és szabályszerűségére;
- a külföldi kiküldetéseket nyilvántartó rendszer működésére és szabályszerűségére, valamint a valutapénztár ellenőrzésére;
- a dokumentumkezelő rendszer működésének, az iratkezelés szabályosságának vizsgálatára;
- az illetményszámfejtés és humánpolitikai szabályoknak való megfelelés ellenőrzésére;
- a gazdálkodáshoz kapcsolódó kockázatok kezelésének vizsgálatára;
- a közbeszerzési törvény alkalmazásának ellenőrzésére.

Külső szerv által végrehajtott ellenőrzés

Külső szerv által végrehajtott ellenőrzésre a Felügyeleten 2008-ban négy alkalommal került sor. A Fővárosi és Pest Megyei Egészségbiztosítási Pénztár a társadalombiztosítási kifizetőhely átfogó ellenőrzése során pótlást állapított meg, az ÁSZ a 2007. évi költségvetés végrehajtásának ellenőrzése során záradék nélküli véleményt adott, a 2009. évi költségvetés tervezésének ellenőrzésekor pedig megállapította, hogy az előző évek tervezőmunkáinál tapasztalt bizonytalanságok megszűntek, a javaslatok kidolgozásánál kiemelt figyelmet fordítottak a Felügyelet stratégiai céljaira, a 2009. évi prioritásokra és a folyó projektekkel kapcsolatos kiadásokra, valamint a feladatok rangsorolására és az ésszerű takarékoság elveinek érvényesítésére. A MEH ellenőrzése vonatkozásában szakállamtitkári tájékoztatás történt, ugyanis az ellenőrzés tárgyában a Felügyeleten kifizetés nem volt.

További adatok

Közbeszerzési eljárások

Összesen 13 közbeszerzési eljárás indult 2008-ban, ebből eredményesen, szerződéskötéssel zárult: 10, eredménytelenül zárult: 3, ebből két esetben a döntés 2009-re áthúzódott.

A közbeszerzési eljárások megoszlása:

- közösségi értékhatárt elérő vagy meghaladó értékű: 5, ebből egy központosított közbeszerzési eljárás második köre, egy hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás, a többi nyílt eljárás, melyek közül egyet megbízási szerződés alapján a KSZF folytatott le;
- nemzeti: nem volt;
- egyszerű eljárás: 8, melyek közül 2 eredménytelen.
- A Felügyelet 2008-ban nettó 277 111 339 Ft értékben kötött szerződést és/vagy írt alá megrendelést a kiemelt termékkörbe tartozó árukra és szolgáltatásokra a KSZF által kötött keretszerződés és/vagy keretmegállapodás alapján.

Peres ügyek

2008. december 31-én összesen 96 peres, illetve bírósági nem peres eljárás volt folyamatban a Felügyelet ellen. Az évben összesen 47 új peres ügy indult. A 47 új ügyből: 35 közigazgatási peres, négy közigazgatási nem peres, öt kártérítési, továbbá három adatvédelmi peres ügy. Az év során indult új ügyekből 18 a banki szektort, hat a tőkepiaci szektort, hat a biztosító szektort, 14 a pénztár szektort érinti, és három az egyéb (adatvédelem) kategóriába tartozik. Összesen 33 per fejeződött be véglegesen, amelyekből 19 a banki szektort, öt a tőkepiaci szektort, kettő a biztosító szektort érintette, öt a pénztári szektort, kettő pedig egyéb besorolású (munkaügyi, illetve kártérítés). A 2008. évben jogerős bírósági határozattal véglegesen lezárult 29 közigazgatási per kivétel nélkül a Felügyelet pernyertességével zárult.

A Felügyeleti bírságokhoz kapcsolódó nyertes pályázatok

2008-ban – a 2007-ben befolyt bírságpénzekből – összesen 57,8 millió forint nettó értékben írt ki a Felügyelet pályázatokat. A pályázati rendszer transzparenciája érdekében a Felügyelet bevonta a pályázatok elbírálásának folyamatába a Prudencia Díjjal kitüntetett személyeket is. A nyertes pályázatok témájának, az elnyert pályadíjak összegének és a pályázó szervezeteknek a bemutatása a Mellékletben található.

Statistikai összesítés a Felügyelet 2008. évben hozott intézkedéseiről

Pénzpiaci szektorban hozott intézkedések

Prudenciális intézkedések	115
Felügyeleti ellenőrzést lezáró határozat	37
Egyéb prudenciális intézkedés, határozat	78
Piacfelügyeleti intézkedések	1262
Hitelintézet alapításának engedélyezése	1
Hitelintézet alapításának elutasítása	0
Hitelintézet működésének engedélyezése	0
Hitelintézet működésének elutasítása	0
Pénzügyi vállalkozás alapításának és működésének engedélyezése	24
Pénzügyi vállalkozás alapításának és működésének elutasítása	0
Hitelintézettel egyenértékű prudenciális szabályozásnak megfelelő pénzügyi vállalkozás működésének engedélyezése	1
Tevékenységi kör módosulását eredményező határozat	23
Vezető állású személy megválasztásának engedélyezése	273
Ebből hitelintézet esetében	150
Vezető állású személy megválasztásának elutasítása	3
Megbízási szerződés módosítás jóváhagyása	190
Engedély ügynöki tevékenység végzéséhez	49
Engedély ügynök igénybevételéhez	102
Engedély ügynök igénybevételének meghosszabbításához	19
Alapszabály módosításának engedélyezése	56
Befolyásoló részesedés megszerzésének engedélyezése	65
Befolyásoló részesedés megszerzésének elutasítása	1
Egyesülést, átalakulást engedélyező határozat	15
Kereskedési könyvvel kapcsolatos határozat	3
Ügynök igénybevételére jogosító engedély hatálytalanná válásának megállapítása	33
Tevékenységi engedélyt visszavonó határozat	28
A működési kockázat tőkekövetelményének számítására vonatkozó engedélyező határozat	20
Devizahitelezést engedélyező határozat	5
Pénzmosási szabályzat jóváhagyása	91
Egyéb szabályzatok engedélyezése	11
Összevont alapú felügyelettel kapcsolatos határozat	15

Alárendelt kölcsöntőke határidő előtt történő visszafizetésének engedélyezése	7
Állományátruházás engedélyezése	1
Bankképviselet engedélyezése	1
Bankképviselet törlése	1
Végzés	74
Egyéb határozat	109
Ebből adatszolgáltatási kötelezettséget megszüntető határozat	3
módosításokat tartalmazó határozat	12
ingatlanszakértői névjegyzékbe felvétel elutasítása	71
egyéb	23
Összes határozat/végzés	1486
Ebből: bírságot kiszabó határozat	10
Bírságok összege összesen	13 M FT

Tőkepiaci szektorral kapcsolatban hozott intézkedések

Prudenciális intézkedések	67
Felügyeleti ellenőrzést lezáró határozat (intézkedés nélküli)	18
Egyéb prudenciális intézkedés, határozat (bírság, felszólítás, kötelezés, felfüggesztés, felfüggesztés visszavonása)	49
Piacfelügyeleti intézkedések	126
Tevékenység engedélyezése	30
Tevékenységi engedély visszavonása	6
Tevékenységi kör módosulását eredményező határozat	12
Üzletszabályzat-módosítás jóváhagyása	6
Egyéb szabályzatok engedélyezése	10
Befolyásoló részesedés megszerzésének engedélyezése	4
Bszt. szerinti megállapító határozat a korábbi Tpt. alapján engedélyezett befektetési tanácsadók és „a” típusú ügynökök részére*	33
Könyvvizsgáló nyilvántartásba vétele	0
Pénzmosási szabályzat jóváhagyása	13
Végzés	12
Egyéb határozatok	22
Összes határozat/végzés	215
Ebből: bírságot kiszabó határozat	25
Bírságok összege összesen	184 M Ft

*A Bszt. hatályba lépését megelőzően a korábbi Tpt. rendelkezései szerint engedélyezett befektetési tanácsadást végző társaságok és „a” típusú tőkepiaci ügynökök 2008. június 30-ig folytathatták ezen tevékenységüket.

Tőkepiaci befektetésekkel kapcsolatban hozott intézkedések

Befektetési alapokkal kapcsolatos határozatok összesen:	594
Ebből: befektetési jegyek nyilvános forgalomba hozatalához készült tájékoztató közzétételének jóváhagyása	99
befektetési alap nyilvántartásba vétele	114
tájékoztató, kezelési szabályzat módosítása	317
befektetési alap törlése	10
európai befektetési alapra kibocsátott befektetési jegyek magyarországi forgalomba hozatala	40
egyéb, befektetési alappal kapcsolatos határozat	14
Értékpapír kibocsátási program nyilvános forgalomba hozatalához készült tájékoztató közzétételének jóváhagyása összesen	14
Értékpapírok nyilvános forgalomba hozatalához (nyilvános értékesítéséhez), illetve szabályozott piacra történő bevezetéséhez készített tájékoztató közzétételének jóváhagyása	11
Tájékoztatási kötelezettség alóli mentesítés	4
Eljárást megszüntető végzés	2
Kijavító határozat	2
Nyomtatási határozat	186
Nyilvános kibocsátó társaság felszólítása/kötelezése jogszabályi követelmények betartására	0
Nyilvános vételi ajánlat jóváhagyása	1
Hiánypótló határozat (nyilvános vételi ajánlat)	1
Tőzsdei kereskedés felfüggesztése	0
Eljárást felfüggesztő határozat	5
Rendkívüli tájékoztatási kötelezettség megszegése miatti bírsághatározat	0
Egyéb határozat, végzés	42
Összes határozat, végzés	862
Ebből bírsághatározat összesen	0
Bírságok összege összesen	0

Biztosítási szektorban hozott intézkedések

Prudenciális intézkedések	196
Felügyeleti ellenőrzést lezáró határozat	24
Egyéb prudenciális intézkedés, határozat	172
Piacfelügyeleti intézkedések	558
Biztosító alapításának engedélyezése	3
Biztosítási tevékenység megkezdésének engedélyezése	3
Biztosítási tevékenység módosításának engedélyezése	1
Biztosítási tevékenységgel összefüggő tevékenység engedélyezése	13

Tevékenység felfüggesztésének engedélyezése kérelemre	2
Vezető tisztségviselő engedélyezése	164
Szakmai vezető engedélyezése	32
Független biztosításközvetítői tevékenység engedélyezése (alkusz, többes ügynök)	68
Befolyásoló részesedésszerzés engedélyezése	9
Pénzmosási szabályzat jóváhagyása	73
Tevékenységi engedély visszavonása kérelemre	9
Vezérügynök engedélyezése	1
Állományátruházás engedélyezése	4
Összevont alapú felügyelet alá vonás	1
Biztosításközvetítői hatósági vizsgabiztos jegyzékbe vétele	113
Biztosításközvetítői hatósági képző és vizsgáztató szerv jegyzékbe vétele	22
Piacfelügyeleti végzés	40
Egyéb határozat	3
Összes határozat, végzés	757
Ezen belül bírságot kiszabó határozat	74
Bírságok összege összesen	52 M Ft

Pénztári szektorban hozott intézkedések

Prudenciális intézkedések	88
Felügyeleti ellenőrzést lezáró határozat	42
Egyéb prudenciális intézkedés, határozat	46
Piacfelügyeleti intézkedések	34
Tevékenységi engedélyt megadó határozat	7
Pénzmosási szabályzatot jóváhagyó határozat	3
Több pénztár egyesülésének engedélyezése	1
Tevékenységet lezáró határozat	6
Nyugdíjpénztári ágazat működésének engedélyezése	3
Választható portfóliós rendszer jóváhagyása	9
Ingatlanértékelővel kötött szerződés jóváhagyása	
Piacfelügyeleti végzés	5
Egyéb határozat	1
Összes határozat, végzés	123
Ezen belül bírságot kiszabó határozat	8
Bírságok összege összesen	13 M Ft

Felügyelt intézmények és természetes személyek

A pénzügyi szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én

Megnevezés	Felügyeleti engedéllyel rendelkező intézmények	Átalakulás alatt lévő intézmények	Felfüggesztett intézmények	Felszámolás/végelszámolás alatt lévő intézmények	Visszavont engedélyek száma
Bankok	31	2	–	–	–
Fióktelep	13	–	–	–	–
Szakosított hitelintézetek	8	–	–	–	–
Szövetkezeti hitelintézetek	145	1	–	–	–
Ebből: takarékszövetkezet	140	1	–	–	–
Hitelszövetkezet	5	–	–	–	–
Pénzügyi vállalkozások	271	–	1	6	4
Hitelintézettel egyenértékű prudenciális szabályozásnak megfelelő pénzügyi vállalkozások	2	–	–	–	–
Pénzügyi vállalkozás „A” típusú ügynöke	373	–	–	–	1
„A” típusú pénzügyi ügynök	512	–	–	–	10
Ebből pénzváltó	206	–	–	–	9
Pénzügyi intézmények összesen	1355	3	1	6	15

A tőkepiaci szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma 2008. december 31-én

Megnevezés	Felügyeleti engedéllyel rendelkező intézmények	Átalakulás alatt lévő intézmények	Felfüggesztett intézmények	Felszámolás/végelszámolás alatt lévő intézmények	Visszavont engedélyek száma
Befektetési vállalkozás	21	–	–	–	2
Fióktelep	5	–	–	–	1
Árutózsdei szolgáltató	16	–	–	–	–
Befektetési alapkezelő	35	–	–	–	1*
Kockázati tőkealapkezelő	16	–	–	–	–
Kockázati tőketársaság	–	–	–	–	–
Befektetési szolgáltatást nyújtó hitelintézet	20	–	–	–	1
Befektetési tanácsadó (cég)	26	–	–	–	2
„A” típusú tőkepiaci ügynök	84	–	–	–	1
Bszt. szerinti függő ügynök	239	–	–	–	–
Tőkepiaci intézmények összesen	462	–	–	–	8

* Két befektetési alapkezelő (CIB Alapkezelő és IEB Alapkezelő) egyesüléséből adódóan kitörölték a beolvadó alapkezelő engedélyét.

A biztosítási szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma
2008. december 31-én

Megnevezés	Felügyeleti engedéllyel rendelkező intézmények	Átalakulás alatt lévő intézmények	Felszámolás/végelszámolás alatt lévő intézmények	Visszavont engedélyek száma
Biztosító részvénytársaság	35	–	–	–
Biztosítási egyesületek	30	–	–	1
Vezérügynök (cég)	7	–	–	–
Független biztosításközvetítő	481	–	–	4
Ebből: alkusz (cég)	426	–	–	–
többes ügynök (cég)	55	–	–	–
Biztosítási szaktanácsadó (cég)	17	–	–	1
Biztosítási piac összesen	570	–	–	6

A pénztári szektorban felügyelt, jogi személyiséggel rendelkező intézmények és cégek száma
2008. december 31-én

Megnevezés	Felügyeleti engedéllyel rendelkező intézmények	Átalakulás alatt lévő intézmények	Felszámolás/végelszámolás alatt lévő intézmények	Visszavont engedélyek száma
Magánnyugdíjpénztárak	19	–	2	1
Önkéntes nyugdíjpénztárak	66	–	8	–
Önkéntes öngélyező pénztárak	24	–	14	8
Önkéntes egészségpénztárak	37	–	12	1
Pénztárak összesen	146	–	36	10

A Felügyelet által nyilvántartott személyek száma a pénzügyi, tőkepiaci és a biztosítási szektorban 2008. december 31-én

Pénzügyi szektorban nyilvántartottak száma

Hitelintézet „B” típusú ügynöke ^{1*}	31744
Pénzügyi vállalkozás „B” típusú ügynöke összesen	10488

Tőkepiaci szektorban nyilvántartottak száma

„B” típusú tőkepiaci ügynök [*]	2060
függő ügynök	94

Biztosítási szektorban nyilvántartott személyek száma

Biztosítási szaktanácsadó	35
Független biztosításközvetítő ^{**}	55993
Függő biztosításközvetítő ^{**}	59202

Határon átnyúló tevékenységgel kapcsolatos bejelentések

Az EGT más tagországában székhellyel rendelkező cégeknél

Megnevezés	2006/48/ EC ¹ dir. alapján	93/22/EEC ² vagy 2004/39/ EK ³ vagy 85/611 EEC ⁴ dir. alapján	92/49/ EEC ⁵ vagy 2002/83/ EK ⁶ dir. alapján
Bejelentés nyilvántartásba vétele összesen, ezen belül	81	330	130
határon átnyúló szolgáltatásokra	76	328	127
magyarországi fióktelep létrehozására	5	2	3
Nyilvántartásból történő törlések összesen, ezen belül	2	21	10
határon átnyúló szolgáltatásokkal	1	20	10
magyarországi fióktelep létrehozásával kapcsolatban	1	1	–

* Ennél a két kategóriánál előfordulhatnak átfedések.

** Az internetes biztosításközvetítói regiszter alapján.

1 A hitelintézetek engedélyezését és tevékenység végzését szabályozó direktíva.

2 Az értékpapír befektetési szolgáltatásokról szóló direktíva.

3 Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a pénzügyi eszközök piacairól.

4 A befektetési alapkezelőkre vonatkozó direktíva (UCITS).

5 Az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló direktíva.

6 Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az életbiztosításról.

Az EGT más tagországában székhellyel rendelkező közvetítőknél

Megnevezés	2006/48/EC dir. alapján	93/22/ EEC vagy 2004/39/EK vagy 85/611 EEC dir. alján	2002/92/EC dir. alapján
Bejelentés nyilvántartásba vétele határon átnyúló szolgáltatásokra	–	–	829
Törlés	–	–	49

A vizsgált időszakban a belföldi székhelyű cégeknél az EGT más tagországa felé irányulóan

Megnevezés	2006/48/EC dir. alapján	93/22/ EEC vagy 2004/39/EK vagy 85/611 EEC dir. alján	92/49/ EEC vagy 2002/83/EK dir. alapján
Bejelentések továbbítása az illetékes külföldi hatóság felé összesen, ezen belül	6	2	7
határon átnyúló szolgáltatásokra	6	1	7

A vizsgált időszakban a Magyarországon nyilvántartott közvetítőknél

Megnevezés	2006/48/EC dir. alapján	93/22/ EEC vagy 2004/39/EK vagy 85/611 EEC dir. alján	2002/92/EC dir. alapján
Bejelentés továbbítása a külföldi hatóság felé	–	–	10
Bejelentés továbbításának elutasítása és ennek oka	–	–	–
Nyilvántartásból történő törlés	–	–	–

A felügyeleti bírságokhoz kapcsolódó nyertes pályázatok 2008-ban

- *Témakör:* Szűkülő likviditás és erősödő verseny a bankszektorban
GKI Gazdaságkutató Zrt. – 3 916 667 Ft
- *Témakör:* A likviditási kockázat egy kezelési módja: a lejáratú összhang mérése
Nemzetközi Bankárképző Központ Zrt. – 1 941 667 Ft
- *Témakör:* Kockázati transzferek
Nemzetközi Bankárképző Központ Zrt. – 8 000 000 Ft
- *Témakör:* Kockázatok a banki – és biztosítási tevékenység összekapcsolódásában
Budapesti Corvinus Egyetem – 1 813 187 Ft
- *Témakör:* Belső irányítás
Nemzetközi Bankárképző Központ Zrt. – 5 854 167 Ft
- *Témakör:* Termékközvetítők a pénzügyi piacon
dr. Csonka Tibor és Társai Tanácsadó Kft. – 2 250 083 Ft
- *Témakör:* Az Internet szerepének gyors növekedésében rejlő pénzügyi visszaélésekkel kapcsolatos kockázatok
Puskás Tivadar Közalapítvány – 3 333 333 Ft
- *Témakör:* A pénzügyi intézeti kiszervezési tevékenység információ biztonsági kérdéseinek elemzése
PR-Audit Professzionális Informatikai Audit Kft.
– 2 375 000 Ft
- *Témakör:* Közvélemény-kutatási pályázat magánnyugdíjakról
GKI Gazdaságkutató Zrt. – 4 000 000 Ft
- *Témakör:* „Megtakarítási iskola” az Interneten
Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete – 4 326 983 Ft
- *Témakör:* Internetbanki és internetbiztonsági oktatóprogram modell
Puskás Tivadar Közalapítvány – maximum 20 000 000 Ft

A 2008. év fontosabb eseményei

- január 10. – Hatályba lépnek a Szerb Nemzeti Bankkal kötött felügyeleti együttműködési megállapodások.
- január 18. – Megjelenik az 1/2008. számú Vezetői körlevél a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást biztosítók vezetői részére.
- január 23. – Hatósági szerződés az Euro Credit Consulting Kft-vel.
- február 12. – Hatályba lép a Central Bank of Bahrainnal kötött felügyeleti együttműködési megállapodás (IOSCO multilaterális).
- február 13. – Hatályba lép a Jordan Securities Commissionnel kötött felügyeleti együttműködési megállapodás (IOSCO multilaterális).
- február 15. – Megjelenik az MNB elnöke, valamint a Felügyelet FT elnöke által kiadott közös ajánlás a devizahitelezés rendszer szintű kockázatairól, valamint ezen kockázatok prudens felméréséhez és kezeléséhez kapcsolódó intézményi és fogyasztóvédelmi követelményekről, különös tekintettel a japán jen alapú hitelezésre.
- február 19. – Hatósági szerződés a Lyonesse Holding Europe AG-val.
- február 19. – Hatályba lép a Financial Services Agency-vel kötött felügyeleti együttműködési megállapodás (IOSCO multilaterális).
- március 5. – Hatósági szerződés a Common Based Kft-vel.
- március 5. – Szakmai konzultáció a pénztárakat érintő 2008. évi jogszabály-módosulásokról.
- március 7. – Megjelenik a MiFID ügyféltájékoztató – Befektetés pénzügyi eszközökbe.
- március 7. – Megjelenik a 2/2008. számú Vezetői körlevél az életági elhatárolt szerzési költségekről.
- március 20. – Szakmai konzultáció a Szolvencia II harmadik mennyiségi hatástanulmányának (QIS3) eredményeiről.
- március 28. – Hatályba lépnek az Orosz Föderáció Központi Bankjával kötött felügyeleti együttműködési megállapodások.
- április 8. – A MÁV Általános Biztosító Egyesület KGFB terméke terjesztésének felfüggesztése.
- április 8. – Megjelenik az 1/2008. számú módszertani útmutató a magánnyugdíjpénztárak tagjainak pénztárak közötti átlépése során követendő eljárásrend minimális formai és tartalmi elemeiről.
- április 11. – Felügyeleti biztosok kirendelése a MÁV Általános Biztosító Egyesülethez.
- április 15. – Az MNB és a PSZÁF között létrejött együttműködési megállapodás a pénzügyi kultúra fejlesztésének elősegítéséért aláírása.

- április 16. – Megalakul a CRD munkacsoport.
- április 16. – Megjelenik a 2/2008. számú módszertani útmutató a kamatlábkkockázat kezeléséről.
- április 18. – Megjelenik a 3/2008. számú módszertani útmutató a COREP-táblákhoz.
- április 22. – Elérhető az egyéni nyugdíjszámító program 2008. évi aktualizált változata.
- április 24. – A 2007. végi adatok alapján a pénzügyi szektorok teljesítményéről készített elemzés közzététele (a jelentés az év végéig terjedő időszakra vonatkozó kockázati előretételeket is tartalmaz).
- május 5. – Az MNB és a PSZÁF között a pénzügyi kultúra fejlesztésének elősegítéséért kötött együttműködési megállapodás aláírása.
- május 8. – Megjelenik a Felügyelet új intézkedési politikája.
- május 27. – Hatályba lép a Superintendencia de Valores Salvadornal kötött felügyeleti együttműködési megállapodás.
- június 3. – Megjelenik a Felügyeleti Tanács 1/2008. számú ajánlása a külső hitelminősítő szervezetek és minősítéseik elismeréséről.
- június 17. – Megjelenik a 3/2008. számú Vezetői körlevél a befektetési vállalkozások általános tartalékképzéséről.
- június 19. – Hatályba lép a Securities and Exchange Commission of Thailanddal kötött felügyeleti együttműködési megállapodás (IOSCO multilaterális).
- június 26. – Megjelenik az átdolgozott Validációs Kézikönyv.
- június 27. – Megjelenik a 4/2008. számú módszertani útmutató a biztosító likviditását, fizetőképességét súlyosan veszélyeztető állapot kezeléséről és az alkalmazandó eljárási rend tartalmáról.
- július 7. – Megjelenik az 5/2008. számú módszertani útmutató a pénzügyi csoportok összevont alapú irányításáról és kockázatkezeléséről.
- július 8. – A VPOP és a PSZÁF között a pénzügyi szektor működését és az állami bevételek biztosítását veszélyeztető jogsértésekkel, illetve a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával szembeni hatékony fellépés érdekében kötött együttműködési megállapodás aláírása.
- július 9. – Az MKB Bank, az OTP Bank, a Raiffeisen Bank és az UniCredit Bankkal szembeni vizsgálatot lezáró határozatok rendelkező részének közzététele.
- augusztus 14. – Megjelenik a Felügyeleti Tanács 2/2008. számú ajánlása a bennfentes információról és a bennfentes információ jogos érdekből való késleltetéséről, valamint a bennfentes nyilvántartás vezetésének szabályairól az Európai Értékpapír Szabályozók Bizottsága ajánlásának alapján.

- augusztus 15. – A Felügyelet visszavonja a MÁV Általános Biztosító Egyesület engedélyét.
- szeptember 1. – Hatályba lép a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény.
- szeptember 1. – „Az NFH, a GVH és a PSZÁF között létrejött együttműködési megállapodás az Fttv.-ben foglaltak teljesítése céljából” aláírása.
- szeptember 15. – Megjelenik a PM rendelet alapján a hatósági képzést és vizsgáztatást végző szervekről, valamint a hatósági vizsgabiztosokról vezetett jegyzékbe vételi eljárásról és az annak során benyújtandó dokumentumokról szóló tájékoztató.
- szeptember 17. – Konferencia „Befektetési teljesítménymérés és bemutatás” címmel a BAMOSZ, a CFA és a PSZÁF közös rendezésében.
- szeptember 29. – Megjelenik a 4/2008. számú Vezetői körlevél adatszolgáltatási kötelezettség elrendeléséről a short selling ügyletek bejelentésére.
- szeptember 30. – Hatályba lép a Federal Financial Markets Service of Russiával kötött felügyeleti együttműködési megállapodás (IOSCO multilaterális).
- október 8. – Megjelenik a „Globális pénzügyi helyzet legújabb fejleményei” című az MNB, a PM és a PSZÁF közös nyilatkozata.
- október 13. – Megjelenik az 5/2008. számú Vezetői körlevél a piaci visszaélések megelőzése érdekében a prudens és tisztességes piaci magatartásra, valamint az egyes értékpapír-tranzakciók fedezettségének folyamatos figyelemmel kísérésére vonatkozó figyelemfelhívásról.
- október 14–17. – IAIS konferencia Budapesten.
- november 4. – Pénztári konzultáció az elszámolóegység rendszerrel kapcsolatban gyakran ismétlődő kérdésekről.
- november 7. – A magyarországi befektetési alapkezelők által kezelt nyíltvégű ingatlanalapok és ingatlanalapok alapjai befektetési jegyei forgalmazásának 10 napra történő felfüggesztése.
- november 10. – Közös konferencia a Rendőrtiszti Főiskolával „Új kihívások a pénzügyi szektorban, a pénzügyi visszaélések visszaszorítása és megelőzése, közös fellépés” címmel.
- november 20. – Megjelenik a Felügyeleti Tanács 3/2008. számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról.
- november 27. – Megjelenik a 6/2008. számú Vezetői körlevél a karácsonyi hitelfelvételre bízható hitelezői magatartásról és a felelős hitelezés kérdéséről.
- november 27-28. – PSZÁF Integrált Pénzügyi Konferenciája.
- december 4. – Megjelenik a Felügyeleti Tanács 4/2008. számú ajánlása a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről.

- december 19. – Megjelenik a 7/2008. számú Vezetői körlevél a nyílt végű ingatlanbefektetési alapok zárt végű ingatlanbefektetési alappá történő átalakítása során alkalmazandó alapelvekről.
- december 19. – Dr. Antal László (posztumusz) és Dr. Csehák Judit kapja a 2008. évi Prudencia Díjat.

Rövidítésjegyzék

Áht. – Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény
 AMA – Advanced Measurement Approach (Fejlett mérési módszer)
 BaFin – Német Pénzügyi Felügyelet
 BAMOSZ – Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők
 Magyarországi Szövetsége
 BÉT – Budapesti Értéktőzsde
 Bit. – A biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló
 2003. évi LX. törvény
 BSC – Balanced ScoreCard
 Bsztv. – A befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatá-
 sokról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályai-
 ról szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény
 CBFA – Belga Pénzügyi Felügyelet
 CDS – Credit Default Swap (kötvénykockázati swap)
 CEBS – Committee of European Banking Supervisors (Európai
 Bankfelügyelők Bizottsága)
 CEIOPS – Committee of European Insurance and Occupational
 Pensions Supervisors (Európai Biztosítás- és Munkáltatói
 Nyugdíjpénztár Felügyelők Bizottsága)
 CESR – Committee of European Securities Regulators (Európai
 Értékpapír Szabályozók Bizottsága)
 CHF – svájci frank
 CNVM – Román Tőkepiaci Felügyelet
 CRD – Capital Requirements Directives, európai tőkeirektíva
 (A hitelintézetek és befektetési vállalkozások tőkeszabályozását
 meghatározó 2006/48/EK és 2006/49/EK irányelvek)
 EUR – euró
 FEUVE – folyamatba épített előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés
 FKMK – Felügyeleti Koordinációs és Módszertani Központ
 FMA – Osztrák Pénzügyi Felügyelet
 FT – Felügyeleti Tanács
 Fttv. – A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gya-
 korlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény („UCP-törvény”)
 GDP – bruttó hazai termék
 GVH – Gazdasági Versenyhivatal
 Hpt. – A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló
 1996. évi CXII. törvény
 HUF – magyar forint

IAIS – International Association of Insurance Supervisors
(Nemzetközi Biztosítási Felügyelő-hatóságok Szövetsége)

IMF – Nemzetközi Valutaalap

IOPS – International Organisation of Pension Supervisors
(Pénztárfelügyelők Nemzetközi Szervezete)

IOSCO – International Organization of Securities Commissions
(Értékpapír Felügyelet Nemzetközi Szervezete)

IRB – Internal Ratings-Based Approach (belső minősítési rendszer)

IWCFC – Interim Working Committee on Financial Conglomerates

KGFB – kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás

KKBCS – Közép- és Kelet-európai Bankfelügyelők Csoportja

KKE – közép-kelet-európai (országok, régió, térség)

KOMÓD – kockázatalapú felügyelési módszertan

KSZF – Központi Szolgáltatási Főigazgatóság

MABISZ – Magyar Biztosítók Szövetsége

MEH – Miniszterelnöki Hivatal

MiFID – Markets in Financial Instruments Directive (pénzügyi eszközök piacaira vonatkozó irányelv)

MNB – Magyar Nemzeti Bank

MoU – Memorandum of Understanding (Együttműködési Nyilatkozat)

NFH – Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

OBA – Országos Betétbiztosítási Alap

PM – Pénzügyminisztérium

Pmtv. – A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény

Psztv. – A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 2007. évi CXXXV. törvény

QIS3 – Quantitative Impact Study 3 (harmadik mennyiségi hatástanulmány)

QIS4 – Quantitative Impact Study 4 (negyedik mennyiségi hatástanulmány)

ROE – Return on Equity (tőkejövedelmezőség, tőkearányos megtérülési mutató)

SREP – Supervisory Review and Evaluation Process (Felügyeleti felülvizsgálati folyamat)

SZEF – Szakmai Ellenőrzési Főosztály

Tpt. – A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény

UCITS – Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozások)

UCP-törvény – a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény („Fttv.”)

USD – USA dollár

VPOP – Vám- és Pénzügyőrség